



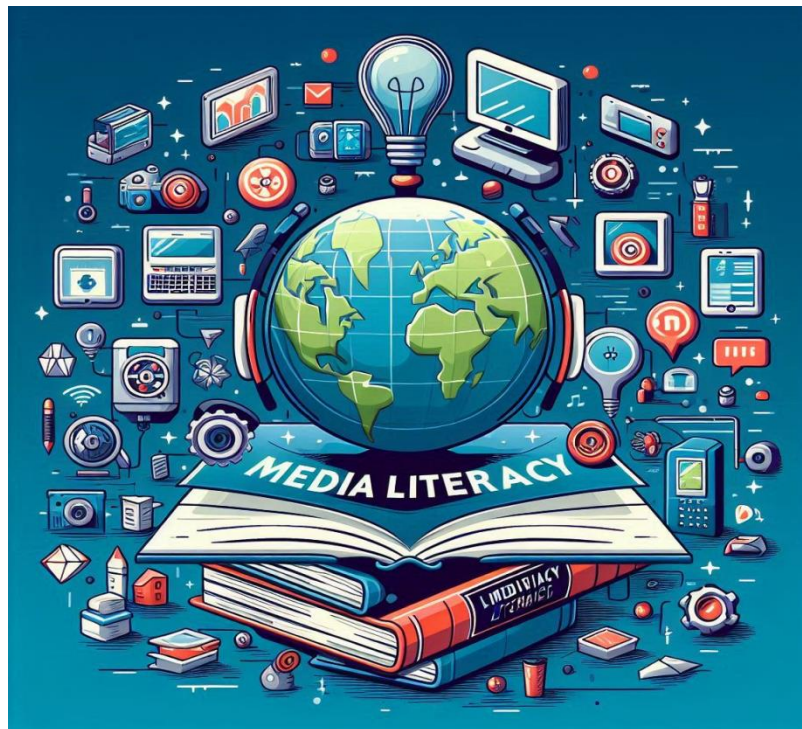
Co-funded by
the European Union



ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ БОРОТЬБИ З ДЕЗІНФОРМАЦІЄЮ ТА ПРОПАГАНДОЮ:

БАЗОВІ НАВИЧКИ ДЛЯ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК



Чернігів
2024

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» імені Т.Г.ШЕВЧЕНКА**

Філологічний факультет

Кафедра іноземних мов

Кафедра іноземної філології та освітніх технологій

Кафедра філософії та культурології

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

**«ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ БОРОТЬБИ
З ДЕЗІНФОРМАЦІЄЮ ТА ПРОПАГАНДОЮ:
БАЗОВІ НАВИЧКИ
ДЛЯ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ»**

Освітні програми:

Середня освіта

(Українська мова і література. Англійська мова)

Середня освіта (Українська мова і література)

Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)

Культурологія

Освітній ступінь «Магістр»

У рамках проекту програми Erasmus+ «Європейський досвід протидії дезінформації та пропаганді: базові навички для вчителя майбутнього» («European experience in combating disinformation and propaganda: basic skills for the teacher of the future») 101127022-NETTING-ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH

**Чернігів
2024**

УДК 378.013:07(051)

Є 24

Навчальний посібник рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (*Протокол № 5 від 27 листопада 2024 року*)

Розробники:

Ольховик Марина Володимирівна, канд. філос. наук, доцент кафедри філософії та культурології;

Гергуль Світлана Миколаївна, канд. пед. наук, доцент кафедри іноземної філології та освітніх технологій;

Городничка Лариса Віталіївна, канд. пед. наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов;

Кеда Марина Костянтинівна, канд. істор. наук, доцент кафедри світової історії та міжнародних відносин;

Ольховик Владислав Андрійович, аспірант НУЧК імені Т.Г. Шевченка.

Мова навчання – *українська, англійська.*

Рецензенти:

Носовець Наталія Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з наукової роботи Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка;

Биконя Оксана Павлівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов Академії державної пенітенціарної служби.

Є 24 «Європейські практики боротьби з дезінформацією та пропагандою: базові навички для сучасного вчителя :навчальний посібник»/ Колектив авторів: М.В. Ольховик, С.М. Гергуль, Л.В. Городничка, М.К. Кеда, В.А. Ольховик. Чернігів: НУЧК, 2024.211 с.

УДК 378.013:07(072)

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or [name of the granting authority]. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

© Національний університет

«Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка, 2024

УДК 378.013:07(051)
Є 24

The Study Guide Recommended for publication
by the Academic Council of T.H. Shevchenko National University
«Chernihiv Colehium» (*Protocol № 5 of November 27, 2024*)

Developers:

Maryna Olkhovyk, Ph.D. in Philosophical Sciences, Associate Professor of the Philosophy and Culture department; NUCHK Senior expert;

Svitlana Gergul, Ph.D. in Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Foreign Philology and Educational Technologies; NUCHK Module leader;

Larysa Gorodnycha, Ph.D. in Pedagogical Sciences, Head of the Foreign Languages Department. Associate Professor; NUCHK Senior expert;

Maryna Keda, Ph.D. in Historical Sciences, Associate Professor of the Department of World History and International Relations; NUCHK Project Manager, Head of the Center for European Studies at NUCHK;

Vlad Olkhovyk, postgraduate student; NUCHK Researcher.

Languages of study – Ukrainian, English.

Reviewers:

Nosovets Nataliia Mykhailivna –Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Vice-Rector for Research at the the T.H. Schevchenko National University «Chernihiv Colehium», Chernihiv

Oksana Bykonya– Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Foreign Languages at the Academy of the State Penitentiary Service.

E 24 **The «European Practice in Combating Disinformation and Propaganda: Basic Skills for the Modern Teacher. The Study Guide»/**
Team of authors: M. Olkhovyk, S. Gergul, L. Gorodnycha, M. Keda, V. Olkhovyk. Chernihiv: NUCHK, 2024.204 c.

УДК 378.013:07(072)

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or [name of the granting authority]. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

©T.H. SchevchenkoNational University
«Chernihiv Colehium», 2024

ЗМІСТ

Передмова _____	5
Європейський союз: базові цінності, управління, культурна політика та перспективи європейської інтеграції України _____	8
Європейські виміри громадянського суспільства під час інформаційних війн _____	25
Критичне мислення і медіаграмотність: європейський досвід освітніх практик: сучасні методики для учителя майбутнього _____	42
Мова ненависті – форма існування антигромадянського суспільства або як європейське суспільство є правовим і толерантним _____	58
Практичні кейси _____	78
The European Practice in Combating Disinformation and Propaganda: Basic Skills for the Modern Teacher. The Study Guide _____	89
Програма курсу «Європейський досвід боротьби з дезінформацією та пропагандою: базові навички для вчителя майбутнього» _____	161
The Programme of the Course «European experience in combating disinformation and propaganda: basic skills for the teacher of the future» _____	182
Список рекомендованих джерел _____	195
Післямова _____	205

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник «Європейські практики боротьби з дезінформацією та пропагандою: базові навички для сучасного вчителя» розроблений і апробований у рамках проєкту NETTING, що імплементується за програмою Європейського Союзу Erasmus + на пряму Jean Monnet («European experience in combating disinformation and propaganda: basic skills for the teacher of the future») 101127022-NETTING-ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH.

Курс розраховано на здобувачів вищої освіти, які опановують освітньо-кваліфікаційні програмами другого (магістерського) рівня вищої освіти. Дисципліна побудована згідно вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу у закладах вищої освіти та узгоджена з орієнтовною структурою змісту навчального курсу, рекомендованою Європейською Кредитно-Трансферною Системою (ECTS).

Статус кандидата на членство в Європейському Союзі ставить перед Україною якісно нові виклики, особливо актуальні в умовах повномасштабної військової агресії. Гармонійна інтеграція українського суспільства в дружню європейську сім'ю є фундаментальною, що можливо лише через якісну освіту, а саме, підготовку нового покоління вчителів, які не лише переймуть європейські цінності громадянського суспільства, а матимуть мотивацію та інструментарій для їх втілення в майбутній українській системі освіти. Запропонований посібник не тільки суттєво доповнює існуючі дослідження європейських студій у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, а також може бути використаний у закладах вищої, які зосереджені на підготовці та навчанні нового покоління вчителів у різних галузях освіти, та ставлять за мету опору на фундаментальні цінності європейського громадянського суспільства, такі як інформаційна, медійна та цифрова грамотність.

Проєкт передбачає вивчення кращих європейських практик боротьби з дезінформацією та пропагандою, досвіду створення нормативної бази (як-от, законодавства про мову ворожнечі) та

інструментів боротьби із сучасними інформаційними війнами; впровадження цього досвіду у процес підготовки майбутніх учителів в Україні різних спеціальностей (філологів, істориків, математиків, інформатиків, соціальних педагогів, шкільних психологів, учителів праці та фізичної культури) шляхом оновлення освітньо-професійних програм, проведення воркшопів з розвитку навичок протидії дезінформації та пропаганді, створення навчально-методичного посібника.

Майбутнім учителям, які відбудовуватимуть країну у післявоєнний період, важливо формувати навички декодування ворожої пропаганди, маніпулювання свідомістю, розвивати активне ставлення до сприйняття будь-якої інформації та обізнаність з європейськими практиками протидії дезінформації та пропаганді.

PREFACE

The textbook «European Practices in Combating Disinformation and Propaganda: Basic Skills for the Modern Teacher» was developed and tested within the framework of the NETTING project implemented under the European Union Erasmus+ Jean Monnet programme ('European Experience in Combating Disinformation and Propaganda: Basic skills for the teacher of the future') 101127022-NETTING-ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH.

The course is designed for students studying at the second (master's) level of higher education. The discipline is built in accordance with the requirements of the credit transfer system for organising the educational process in higher education institutions and is aligned with the indicative structure of the course content recommended by the European Credit Transfer System (ECTS).

The status of a candidate for membership in the European Union poses qualitatively new challenges for Ukraine, especially in the context of full-scale military aggression. The harmonious integration of Ukrainian society into a friendly European family is fundamental, which is possible only through quality education, namely, the training of a new generation of teachers who will not only adopt European civil society values but will also have the

motivation and tools to implement them in the future Ukrainian education system. The proposed textbook not only significantly complements the existing research on European studies at T.H. Shevchenko National University Chernihiv Colehium but can also be used in higher education institutions that focus on the preparation and education of a new generation of teachers in various fields of education and aim to rely on the fundamental values of European civil society, such as information, media and digital literacy.

The project involves studying the best European practices for combating disinformation and propaganda, Experience in creating a regulatory framework (such as hate speech legislation) and tools to combat modern information wars, and implementing this Experience in the process of training future teachers in Ukraine of various specialities (philologists, historians, mathematicians, computer scientists, social educators, school psychologists, teachers of labour and physical education) by updating educational and professional programmes, conducting skills development workshops.

It is important for future teachers who will rebuild the country in the post-war period to develop skills in decoding enemy propaganda and mind manipulation, develop an active attitude to the perception of any information, and be aware of European practices in combating disinformation and propaganda.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: БАЗОВІ ЦІННОСТІ, УПРАВЛІННЯ, КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Європейський Союз (ЄС) є унікальним інтеграційним утворенням, що об'єднує 27 європейських країн з метою забезпечення миру, стабільності, економічного процвітання та захисту демократичних цінностей. Він виступає одночасно як міжурядова організація та наднаціональний союз, завдяки чому демонструє комплексний підхід до вирішення сучасних політичних, економічних і соціальних викликів.

Основу ЄС становлять цінності, які закріплені у статті 2 Договору про Європейський Союз. Вони охоплюють повагу до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та прав людини, включно з правами меншин. Ці принципи спрямовані на створення суспільства, в якому домінують інклюзивність, солідарність та рівність можливостей.

1. Права людини та демократія. ЄС послідовно підтримує демократичні процеси, прозорість та підзвітність у своїх країнах-членах і на міжнародній арені.

2. Рівність. Політика ЄС спрямована на подолання дискримінації за будь-якими ознаками, забезпечення рівних можливостей для всіх громадян.

3. Екологічна стійкість. Важливою складовою сучасної політики ЄС є боротьба зі зміною клімату та перехід до зеленої економіки.

Управління в Європейському Союзі

Система управління ЄС унікальна та побудована на основі балансу між наднаціональними та міжурядовими підходами. Основними інституціями ЄС є:

1. Європейська Рада. Складається з глав держав та урядів країн-членів і визначає загальні політичні напрямки.

2. Європейська Комісія. Виконавчий орган, який відповідає за розробку та впровадження політики ЄС, а також за контроль за дотриманням законодавства.

3. **Європейський Парламент.** Обирається громадянами країн-членів і представляє їх інтереси. Парламент бере участь у розробці законодавства разом із Радою ЄС.

4. **Суд Європейського Союзу.** Забезпечує однакове застосування права ЄС у всіх країнах-членах.

Ця структура забезпечує ефективність управління, сприяє досягненню консенсусу та врахуванню інтересів усіх учасників.

Основні напрямки культурної політики включають:

1. **Програми підтримки культури.** Ініціативи, як-от «Креативна Європа», сприяють розвитку мистецтва, кіноіндустрії, музики та літератури.

2. **Збереження культурної спадщини.** ЄС активно підтримує охорону історичних пам'яток та розвиток культурного туризму.

3. **Культурна дипломатія.** Культура використовується як інструмент для побудови міжнародних відносин, зокрема у програмах обміну студентами, таких як «Еразмус+».

Європейський Союз є прикладом успішної інтеграції, заснованої на спільних цінностях, ефективного управління та повазі до культурного розмаїття. Для України євроінтеграція відкриває нові можливості, проте вимагає зусиль у подоланні внутрішніх викликів. Продовження співпраці з ЄС сприятиме зміцненню демократичних інститутів, підвищенню економічного добробуту та посиленню міжнародної позиції України.

! ГЛОСАРІЙ ДО МОДУЛЯ 1

Тема 1. Акрополь, Капітолій, Голгофа - три пагорби європейських цінностей

Акрополь - символ античної спадщини Європи, що репрезентує демократичні традиції та культурну спадщину Давньої Греції.

Голгофа - християнський символ, що репрезентує духовні цінності, моральну основу та гуманістичний вимір європейської культури.

Декларація про європейську ідентичність (1973) - документ, що визначає ключові цінності, які об'єднують країни Європейського Союзу, зокрема демократію, свободу, права людини та солідарність.

Європейська ідентичність - сукупність історичних, культурних, соціальних та політичних характеристик, які визначають спільність європейських народів.

Європейська комісія - виконавчий орган ЄС, який ініціює та реалізує політики в галузі медіаграмотності та медіаосвіти, зокрема

через програми підтримки навчальних ініціатив у державних і приватних установах.

Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод – міжнародний договір, що встановлює базові права людини та створює Європейський суд з прав людини.

Європейський Парламент – законодавчий орган ЄС, що розробляє і приймає директиви та регламенти щодо медіаграмотності та інфомедійної грамотності, включно з підтримкою освітніх ініціатив на рівні ЄС.

Капітолій – символ римської цивілізації, яка заклала основи правової системи, політичної організації та громадянських свобод у Європі.

Культурна ідентичність Європи – комплекс традицій, мов, мистецтва та ідей, які сформували унікальний характер європейської спільноти.

Лісабонський договір – угода, що реформує інституції Європейського Союзу та зміцнює засади демократичного управління і прав людини в Європі.

Субконцепти європейської ідентичності – кластерні елементи, такі як свобода, рівність, демократія, верховенство права, які разом формують соціокультурний концепт «Європа».

Хартія Європейського Союзу з прав людини – основоположний документ, що закріплює права та свободи громадян ЄС, засновані на принципах рівності, людської гідності та верховенства права.

Тема 2. Етапи розширення ЄС та його сьогодення структура

«Блакитна Європа» – спільна рибна політика ЄС, спрямована на сталий розвиток рибальства та охорону морських ресурсів у водах Союзу.

Безвізовий режим між Україною та ЄС – механізм, що дозволяє громадянам України подорожувати країнами Шенгенської зони без візи з 2017 року.

Brexit (2016–2020) – процес виходу Великобританії з Європейського Союзу, який вплинув на політичну та економічну стабільність блоку.

Внутрішній ринок ЄС – економічний простір, де забезпечується вільний рух товарів, послуг, капіталу та людей серед країн-членів ЄС.

Етапи розширення ЄС – основні етапи, під час яких нові країни приєднувалися до ЄС: 1973, 1981, 1986, 1995, 2004, 2007, 2013.

Критерії вступу до ЄС (Копенгагенські критерії) – набір політичних, економічних та правових вимог, які країни-кандидати мають виконати для членства в ЄС.

Маастрихтський договір (1992/1993) - документ, що створив Європейський Союз у сучасному вигляді, визначивши три опори співробітництва: економічну, зовнішню політику та внутрішні справи.

Римський договір (1957) - угода, що заснувала Європейське економічне співтовариство (ЄЕС) та Євратом, поклавши початок інтеграції європейських країн.

Шенгенська зона - територія, на якій скасовано прикордонний контроль між країнами-членами ЄС та деякими асоційованими державами.

Тема 3. Основні інституційні органи ЄС. Механізми управління

Європейська Комісія - виконавчий орган ЄС, відповідальний за розробку та впровадження політики Союзу, контроль за дотриманням угод та представлення ЄС на міжнародній арені.

Європейська Рада - вищий політичний орган ЄС, що визначає основні напрями розвитку Союзу та складається з глав держав чи урядів країн-членів.

Європейський Інвестиційний Банк (ЄІБ) - орган ЄС, що фінансує інфраструктурні проекти, інновації та регіональний розвиток у Європі та за її межами.

Європейський Парламент - законодавчий орган ЄС, що представляє громадян Союзу, приймає закони разом із Радою ЄС та контролює діяльність Комісії.

Європейський Суд - судовий орган ЄС, що забезпечує дотримання європейського права та вирішує спори між інституціями, країнами-членами та приватними особами.

Європейський Центральний Банк (ЄЦБ) - інституція, що відповідає за монетарну політику Єврозони, зокрема за стабільність євро як спільної валюти.

Паризький договір (1951) - угода, що створила Європейське об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС), першу інтеграційну організацію, яка стала основою для створення ЄС.

Рада Європейського Союзу - орган, що представляє інтереси країн-членів, бере участь у законодавчому процесі разом із Європейським Парламентом.

Суд Першої Інстанції - судова інституція ЄС, що займається розглядом справ, які стосуються рішень Європейської Комісії, спірних економічних питань та захисту прав фізичних осіб.

Тема 4. Європейський вибір України

Адаптація українського законодавства до стандартів ЄС – процес приведення національного законодавства України у відповідність до правових норм та стандартів Європейського Союзу.

Безвізовий режим між Україною та ЄС – можливість для громадян України подорожувати до країн Шенгенської зони без віз із червня 2017 р.

Євромайдан – масові протести в Україні у 2013–2014 роках, викликані відмовою уряду підписати Угоду про асоціацію з ЄС, що стали поштовхом до Революції гідності.

Європейський вибір України – політичний і стратегічний курс країни на інтеграцію з Європейським Союзом, заснований на демократичних та європейських цінностях.

Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС – елемент Угоди про асоціацію, що відкрив можливості для безмитного обміну товарами та послугами між Україною та ЄС.

Копенгагенські критерії – набір вимог до країн, які прагнуть вступити до ЄС, включаючи демократичні стандарти, верховенство права, стабільну ринкову економіку та адаптацію європейського законодавства.

Ратифікація Угоди про асоціацію – офіційне затвердження угоди парламентами України та країн-членів ЄС, завершене у вересні 2017 року.

Результати євроінтеграції України – досягнення у співпраці з ЄС, включаючи безвізовий режим, зростання обсягів торгівлі з країнами ЄС, реформи в управлінні, правосудді та інших сферах.

Репресивні закони 16 січня 2014 року – законодавчі акти, ухвалені під час Євромайдану, які обмежували громадянські свободи та викликали хвилю протестів.

Угода про асоціацію Україна-ЄС – двостороння угода, що визначає рамки співпраці між Україною та ЄС у політичній, економічній та соціальній сферах, підписана у 2014 році.

ТЕМА 1.
**АКРОПОЛЬ, КАПІТОЛІЙ, ГОЛГОФА - ТРИ ПАГОРБИ
ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ**

Концепт Європи, як багат шарова ідентичність, включає в себе численні аспекти, що взаємодіють та переплітаються. Задля кращого розуміння, можна розглянути не тільки основні субконцепти, але й подальше уточнення їхніх внутрішніх кластерів.

1. Географічний субконцепт

Цей підрозділ визначає фізичні межі Європи, як континенту, але також включає в себе різноманітність ландшафтів, природних ресурсів та кліматичних умов, які формують економіку та спосіб життя європейців.

Кластер 1: Межі Європи– чітко визначені або спірні, наприклад, розмежування між Європою та Азією, дебати щодо включення Туреччини в ЄС.

Кластер 2: Природні ресурси– значення річок, гір, лісів, що мають не лише географічну, а й економічну значущість для розвитку різних регіонів.

Кластер 3: Регіональна різноманітність– вплив різних кліматичних зон на культуру і спосіб життя, від Скандинавії до Середземномор'я.

2. Культурний субконцепт

Культурна різноманітність Європи є однією з її основних рис, яка поєднується з прагненням до єдності через спільні цінності, хоча вона також є джерелом конфліктів та суперечок.

Кластер 1: Літературна та мистецька спадщина– вплив античних, середньовічних, ренесансних, барокових та сучасних течій на європейську культуру.

Кластер 2: Мови і традиції– велика кількість мов та діалектів, що водночас є спільними ознаками європейської ідентичності, так і бар'єрами для інтеграції.

Кластер 3: Релігія та філософія– історичний вплив християнства, а також розвитку світських ідеологій та філософських шкіл, що формують моральні та етичні орієнтири.

3. Історичний субконцепт

Європейська історія є визначальним чинником для формування її сучасного вигляду, адже на базі історичних подій і процесів відбудовуються сучасні соціальні та політичні структури.

Кластер 1: Спадщина античності– грецька та римська спадщина в культурі, праві та державному управлінні.

Кластер 2: Середньовіччя та Відродження– роль християнства та феодалної системи, поява міст та розвиток університетів.

Кластер 3: Колоніалізм та імперії– створення глобальних імперій, розширення впливу Європи, але й колоніальні суперечності, що мають довгострокові наслідки.

Кластер 4: Модернізація та індустріальна революція– трансформація економік та суспільств, рухи за демократію і прав людини, формування націй та держав.

4. Політичний субконцепт

Політична ідентичність Європи також є результатом багатьох соціальних і історичних процесів. Ідеї демократії, права людини, суверенітету держав, а також інтеграційні процеси, такі як Європейський Союз, утворюють особливу політичну структуру.

Кластер 1: Європейський Союз– інституції, політика, економіка, а також виклики для європейської інтеграції в умовах глобалізації та націоналістичних рухів.

Кластер 2: Демократія і права людини– вплив європейських держав на розповсюдження демократичних принципів, право на вибір, свобода слова.

Кластер 3: Роль у світовій політиці– зовнішньоекономічні зв'язки, гуманітарні місії, геополітичний вплив Європи на міжнародні процеси.

5. Економічний субконцепт

Європа є одним з найбільших економічних регіонів у світі. Її економіка базується на злитті національних економік, що мають спільний ринок, фінансові інститути та індустріальні потужності.

Кластер 1: Спільний ринок– важливість вільного руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили в межах ЄС.

Кластер 2: Промисловість і технології– роль високих технологій, автомобільної, машинобудівної, хімічної та інших промислових галузей у розвитку європейської економіки.

Кластер 3: Фінансова система– Європейський центральний банк, спільна валюта (євро), економічна політика та виклики глобалізації.

Концепт Європи можна представити як складну мережу субконцептів, що утворюють багатопшарову ідентичність, яка знаходить своє вираження в різних аспектах: від географії та культури до політики та економіки. Ці субконцепти формують її сучасний вигляд і

визначають, як Європа взаємодіє з іншими частинами світу та зі своїми внутрішніми викликами.

ТЕМА 2. ЕТАПИ РОЗШИРЕННЯ ЄС ТА ЙОГО СЬОГОДНІШНЯ СТРУКТУРА. ЕТАПИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ІСТОРІЯ РОЗШИРЕННЯ ЄС

Європейська інтеграція – це складний і тривалий процес, який мав на меті створення стабільної політичної, економічної та соціальної спільноти в Європі. Цей процес розпочався після Другої світової війни і пройшов через кілька етапів розвитку, кожен з яких мав свої особливості та виклики.

1. Початкові етапи інтеграції (1950-1960-ті роки)

Після Другої світової війни Європа переживала глибоку політичну і економічну руйнацію. Для відновлення миру та стабільності було вирішено створити економічну та політичну інтеграцію, щоб уникнути нових воєн.

1951 рік – Європейське співтовариство вугілля та сталі (ЄСВС): Шість країн (Франція, Німеччина, Італія, Бельгія, Люксембург і Нідерланди) заснували Європейське співтовариство вугілля та сталі, яке стало першим кроком до європейської інтеграції. Це співтовариство мало на меті об'єднати виробництво вугілля та сталі для запобігання конкуренції між країнами і зміцнення миру в Європі.

1957 рік – Римські договори: Створено Європейське економічне співтовариство (ЄЕС) та Європейську атомну спільноту (EURATOM). ЄЕС мав на меті створити спільний ринок і поступово усунути бар'єри для товарів, послуг, капіталу та робочої сили серед країн-учасниць.

2. Розширення і поглиблення інтеграції (1970-1990-ті роки)

1970-1980-ті роки – Початок розширення ЄС: Після економічного зростання та стабільності кілька країн, таких як Великобританія, Данія та Ірландія, стали новими членами ЄС. Цей процес розширення означав розширення впливу ЄС, нові економічні можливості та політичну стабільність для нових учасників.

1986 рік – Єдиний європейський акт: Цей акт став важливим кроком у поглибленні інтеграції. Він розширив повноваження ЄС у таких сферах, як внутрішній ринок, регулювання навколишнього середовища та інші політичні питання.

1992 рік – Маастрихтський договір: Маастрихтський договір був важливим етапом в еволюції ЄС, оскільки він встановив Європейський Союз (ЄС) як політичне об'єднання, що об'єднує економічну, політичну і валютну інтеграцію. В результаті цього договору була створена Єдина валюта Євро, Європейський Центральний банк і запроваджено спільну зовнішню політику.

3. Розширення на Схід (2000-ті роки)

2004 рік – Велике розширення ЄС: В 2004 році відбулося найбільше розширення ЄС: 10 країн приєдналися до ЄС, серед яких Польща, Чехія, Угорщина, Словаччина, Естонія, Латвія, Литва, Словенія, Мальта та Кіпр. Це було важливим кроком для зміцнення стабільності в Центрально-Східній Європі після падіння соціалістичних режимів.

2007 рік – Болгарія та Румунія: Ці дві країни також стали членами ЄС, завершивши процес розширення на сході Європи.

2004-2007 роки: Розширення ЄС включало країни Балтії, країни Центрально-Східної Європи та Кіпр, що підтвердило прагнення Європи до стабільності після падіння комуністичних режимів.

4. Проблеми і виклики інтеграції (2010-ті роки)

Євро-країни та економічна криза: Європейська економіка зазнала значних труднощів через фінансову кризу 2008 року, що викликала економічні проблеми в країнах, які використовують євро, зокрема в Греції, Ірландії, Іспанії та Португалії.

2009 рік – Лісабонський договір: Лісабонський договір, що набрав чинності в 2009 році, реорганізував інституційні структури ЄС і збільшив повноваження Європейського парламенту.

5. Brexit: Вихід Великобританії з ЄС (2016-2020 роки)

Brexit– це процес виходу Великобританії з Європейського Союзу, який почався після референдуму 2016 року, на якому більшість британців проголосувала за вихід з ЄС. Цей процес став переломним моментом у європейській інтеграції, оскільки він продемонстрував, що навіть найбільша економіка Європи може покинути союз, піднявши питання про майбутнє ЄС і європейську ідентичність.

2016 рік – Референдум у Великобританії: За вихід проголосувало 51,9% британських виборців, що призвело до розпочатку переговорів щодо умов виходу.

2020 рік – Офіційний вихід Великобританії з ЄС: 31 січня 2020 року Великобританія офіційно вийшла з ЄС, що стало важливим кроком у процесі розлучення, що тривав понад чотири роки.

6. Сучасний стан і можливі майбутні розширення

ЄС все ще зберігає інтерес до розширення, але політичні і економічні реалії змінили темпи цього процесу. Потенційні кандидати на вступ до ЄС – країни Західних Балкан (Албанія, Сербія, Північна Македонія, Чорногорія), а також Україна, Молдова і Грузія. Однак ці процеси можуть затягнутися через політичні, економічні та соціальні виклики, з якими стикаються ці країни.

Процес європейської інтеграції є багатоетапним і постійно змінюється відповідно до політичних, економічних і соціальних реалій. Вихід Великобританії з ЄС (Brexit) став важливим моментом для обговорення майбутнього Європейського Союзу, в той час як розширення на схід продовжує залишатися важливою частиною стратегії ЄС.

ТЕМА 3. ОСНОВНІ ІНСТИТУЦІЙНІ ОРГАНИ ЄС. МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ

Паризький договір був підписаний 18 квітня 1951 року і став основою для створення **Європейського співтовариства вугілля і сталі (ЄСВС)**, яке стало першим кроком до європейської інтеграції після Другої світової війни. Його підписали шість країн: Франція, Німеччина, Італія, Бельгія, Люксембург і Нідерланди. Метою договору було створення спільного ринку для виробництва вугілля та сталі, що мало не лише економічний, а й політичний ефект – покращити взаємозалежність країн, сприяти їхньому мирному співіснуванню та уникати нових конфліктів, зокрема між Францією та Німеччиною.

Основні положення:

- **Спільне управління** ресурсами вугілля та сталі, що дозволяло країнам контролювати виробництво і торгові потоки, мінімізуючи конкуренцію.
- Створення **Вищого органу управління**, який здійснював нагляд за виконанням угоди та забезпечував рівний доступ до ресурсів для всіх учасників.

Це сприяло економічному зростанню, стабільності і інтеграції. Паризький договір став основою для подальшої європейської інтеграції і відкрив шлях до створення більш складних економічних та політичних структур, таких як Європейське економічне співтовариство (ЄЕС).

Римський договір 1957 року (Європейське економічне співтовариство)

Римський договір був підписаний 25 березня 1957 року і став основою для створення **Європейського економічного співтовариства (ЄЕС)** та **Європейської атомної спільноти (EURATOM)**. Цей договір розширив і поглибив ідеї, започатковані Паризьким договором, і мав на меті створення спільного ринку для товарів, послуг, капіталу та робочої сили серед шести країн-учасниць.

Основні положення:

Єдиний ринок: Римський договір встановив принципи вільного руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили, що забезпечило значне збільшення економічної інтеграції серед країн ЄЕС.

Спільні політики: Договір заклав основи для спільних сільськогосподарських і торгових політик.

Інституційні структури: Були створені основні інституції ЄЕС, такі як Комісія ЄЕС, Рада Міністрів та Європейський парламент, що мали на меті управління інтеграцією.

Римський договір став фундаментом для подальшого розширення Європейської економічної спільноти, що в результаті призвело до утворення Європейського Союзу.

**Маастрихтський договір 1992 року
(Угода про Європейський Союз)**

Маастрихтський договір був підписаний 7 лютого 1992 року в Маастрихті (Нідерланди) і набрав чинності 1 листопада 1993 року. Цей договір мав величезне значення для європейської інтеграції, оскільки він перетворив **Європейське економічне співтовариство (ЄЕС)** на **Європейський Союз (ЄС)** і розширив його повноваження, охоплюючи нові сфери, такі як спільна зовнішня політика та безпека, правосуддя і внутрішні справи, а також валютний союз.

Основні положення:

Створення Європейського Союзу: Маастрихтський договір офіційно перетворив ЄЕС на ЄС, збільшивши його інституційні повноваження та компетенції.

Економічний і валютний союз (ЕВС): Основою цього був перехід до спільної валюти –**євро**. Це дозволило встановити більш тісну економічну співпрацю серед країн-членів ЄС.

Загальна зовнішня політика і політика безпеки: Договір започаткував розвиток спільної зовнішньої політики ЄС і визначив принципи, за якими країни-члени повинні діяти на міжнародній арені.

Правосуддя та внутрішні справи: Маастрихтський договір також став основою для подальшого розвитку політик ЄС у галузі боротьби зі

злочинністю, боротьби з тероризмом, а також спільної імміграційної політики.

Посилення повноважень Європейського парламенту: У порівнянні з попередніми угодами, Маастрихтський договір посилив роль Європейського парламенту в законодавчому процесі.

Ці три угоди є ключовими етапами європейської інтеграції. Починаючи з Паризького договору, що створив економічну співпрацю у стратегічних галузях, і закінчуючи Маастрихтським договором, який визначив ЄС як політичну та економічну спільноту, ці договори зумовили основні напрямки розвитку Європи та стали основою для створення єдиної економічної, політичної та валютної системи.

ТЕМА 4. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР УКРАЇНИ

Критерії вступу до Європейського Союзу (ЄС)

Для того, щоб країна стала членом Європейського Союзу, вона повинна виконати певні **критерії вступу**, що визначені в **Копенгагенських критеріях**, прийнятих Європейською Радою в 1993 році під час Саміту в Копенгагені. Ці критерії є основою для оцінки готовності держав до інтеграції в ЄС і включають такі аспекти:

1. Політичні критерії

Стабільність інституцій, що гарантують демократію, верховенство права, права людини та повагу до меншин. Це означає, що країна повинна мати демократичний політичний режим, де відбуваються вільні та справедливі вибори, з гарантіями прав і свобод для всіх громадян.

Наявність демократичних інститутів: наявність ефективних, незалежних і прозорих органів управління, які забезпечують функціонування демократії та законності.

2. Економічні критерії

Функціонуюча ринкова економіка: Країна повинна мати ринкову економіку, де приватна власність, підприємництво, вільний ринок і конкуренція відіграють важливу роль у розвитку економіки.

Способність витримувати конкуренцію на внутрішньому ринку ЄС: Країна повинна мати економічну здатність пристосуватися до вимог спільного ринку ЄС, зокрема щодо торговельних стандартів, законодавства та політики.

*3. Зобов'язання виконання *acquis communautaire* (право ЄС)*

Виконання європейського законодавства (*acquis communautaire*):

Країна повинна бути готова прийняти і імплементувати в національному законодавстві всі закони, правила та політики ЄС. Це охоплює всі сфери, від економічної і фінансової політики до охорони навколишнього середовища та прав людини.

Спільна політика та інституції ЄС: Країна повинна мати здатність брати участь у політиках і механізмах, що регулюють співпрацю між державами-членами ЄС.

4. Інституційні критерії

▪**Можливість виконання зобов'язань членства:** Це включає здатність країни брати участь у функціонуванні інститутів ЄС і виконувати всі політичні та економічні зобов'язання, які виникають в рамках союзу.

Угода про асоціацію Україна-ЄС

Угода про асоціацію між Україною та ЄС була підписана 27 червня 2014 року (у Брюсселі) і є важливим етапом на шляху європейської інтеграції України. Ця угода включає в себе кілька ключових компонентів, які сприяють поглибленню співпраці між Україною та ЄС та наближають її до критеріїв членства в ЄС.

Основні елементи Угоди про асоціацію:

Політичний діалог:

- визначено сприяння розвитку політичних, соціальних і культурних зв'язків між Україною та ЄС, а також підтримка демократичних реформ в Україні;

- угода передбачає співпрацю в питаннях прав людини, демократії, верховенства права, боротьби з корупцією та покращення управління.

Зона вільної торгівлі (ДСФТА):

- угода встановлює зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, що означає поступове скасування тарифів та обмежень на торгівлю товарами та послугами між сторонами;

- Україна зобов'язується привести своє законодавство у відповідність з європейськими стандартами (*acquis communautaire*), що стосується торгівлі, конкуренції, державних закупівель, сільського господарства тощо;

- цей елемент Угоди має важливе значення для економічного розвитку України, стимулюючи реформи та підвищення конкурентоспроможності її економіки.

Співпраця в галузі енергетики та інфраструктури:

- встановлення співпраці у сферах енергетики, транспорту та інфраструктури, включаючи інтеграцію енергетичних ринків та підтримку енергетичних реформ в Україні.

Судова та правоохоронна реформа:

- угода передбачає співпрацю в сфері реформування правової системи, боротьби з корупцією, вдосконалення судової влади та правоохоронних органів.

Мобільність та візова лібералізація:

- окремі положення Угоди стосуються послаблення візових вимог для громадян України при поїздках до ЄС, а також покращення умов для українських громадян, які перебувають у країнах ЄС.

Прогрес і виклики:

- виконання Угоди: Україна вже зробила значні кроки у виконанні положень Угоди, зокрема в таких сферах, як боротьба з корупцією, реформи в енергетиці та судовій системі. Однак є ще багато викликів, таких як потреба в економічних реформах, боротьба з корупцією і вдосконалення законодавчого процесу.

Європейська інтеграція:

- угода є важливим кроком на шляху до членства в ЄС, оскільки вона сприяє адаптації України до європейських стандартів, а також є важливим сигналом для ЄС, що Україна прагне до європейських цінностей.

- угода про асоціацію між Україною та ЄС є важливим етапом на шляху європейської інтеграції, оскільки вона охоплює широкий спектр аспектів, від економічної співпраці до політичних реформ, і є важливим кроком до майбутнього членства України в ЄС, якщо країна виконає необхідні критерії.

ЛІСАБОНСЬКИЙ ДОГОВІР ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ДОГОВОРУ ПРО ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ і ДОГОВОРУ ПРО ЗАСНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВТОВАРИСТВА

Лісабонський договір, підписаний 13 грудня 2007 року, набув чинності 1 грудня 2009 року. Він замінив пропозицію про Європейську конституцію, яка не була ратифікована, і став ключовим документом для реформування структури та роботи Європейського Союзу. Метою договору було зробити ЄС більш демократичним, прозорим та ефективним у прийнятті рішень і реагуванні на глобальні виклики. Основні зміни включають запровадження посади Президента Європейської Ради, створення посади Верховного представника із закордонних справ та політики безпеки, розширення ролі Європейського парламенту і зміну системи голосування у Раді.

Лісабонський договір також уточнює розподіл повноважень між ЄС та державами-членами, визначаючи сфери виключної компетенції Союзу, спільної компетенції і компетенції країн. Він закріплює принципи функціонування ЄС, включаючи дотримання основних прав, які викладені у Хартії основних прав ЄС. Договір значно вплинув на процедуру прийняття законів, підвищивши роль національних парламентів у процесі ухвалення рішень на рівні Союзу.

Стаття 6 Лісабонської угоди

1. Союз визнає права, свободи та принципи, викладені в Хартії основних прав Європейського Союзу від 7 грудня 2000 року, як адаптовано в Страсбурзі 12 грудня 2007 року, які мають таку ж юридичну силу, як і Договори.

Положення Хартії не можуть у жодному разі розширювати повноваження Союзу, визначені в Договорах.

Права, свободи та принципи, закріплені в Хартії, повинні тлумачитися відповідно до загальних положень Розділу VII Хартії щодо її тлумачення та застосування, з урахуванням пояснень, викладених у Хартії, що визначають джерела цих положень.

2. Союз має приєднатися до Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Таке приєднання не повинно впливати на повноваження Союзу, визначені в Договорах.

3. Основні права, як вони гарантовані Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод та як вони виникають із конституційних традицій, спільних для держав-членів, є загальними принципами права Союзу.

**Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони,
та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством
з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони**

Стаття 1. **Цілі.** 1. Цим документом створюється асоціація між Україною, з однієї сторони, та Союзом і його державами-членами, з іншої сторони. 2. Цілями асоціації є: а) сприяти поступовому зближенню Сторін, ґрунтуючись на спільних цінностях і тісних привілейованих зв'язках, а також поглиблюючи зв'язок України з політикою ЄС та її участь у програмах та агентствах; б) забезпечити необхідні рамки для посиленого політичного діалогу в усіх сферах, які становлять взаємний інтерес; в) сприяти, зберігати й зміцнювати мир та стабільність у регіональному та міжнародному вимірах відповідно до принципів Статуту ООН і Гельсінського заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року, а також цілей Паризької хартії для нової Європи 1990 року; г) запровадити умови для посилених економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, у тому числі завдяки створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі, як це визначено у Розділі IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди, та підтримувати зусилля України стосовно завершення переходу до діючої ринкової економіки, у тому числі шляхом поступової адаптації її законодавства до *acquis* ЄС; д) посилювати співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод; е) запровадити умови для дедалі тіснішого співробітництва в інших сферах, які становлять взаємний інтерес.

■➔ ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЯ 1

1. Розглянути як ЄС взаємодіє з національними системами правосуддя та гарантує дотримання прав громадян через інтегровану систему правового захисту. Побудувати диспут за проблемою.

2. Обговорити в малих групах важливість прав людини в сучасній міжнародній політиці та законодавстві.

3. Як саме Хартія основних прав впливає на законодавство окремих країн-членів ЄС?

4. Які механізми захисту прав людини існують в рамках ЄС, і як вони забезпечуються?

5. З якими ризиками може зіткнутись Україна після вступу до ЄС і в яких сферах?

6. Хто з українських президентів, на Вашу думку, зробив найбільший внесок у європейський поступ України, хто – найменший.

7. Виклики, що стоять перед Україною у сфері гармонізації культурної політики із законодавством ЄС.

8. В якому з 7 пунктів, запропонованих Європейською Комісією при наданні Україні статусу країни-кандидата, наша держава має найбільший успіх, на Вашу думку.

9. Проаналізуйте Звіт Європейської Комісії в рамках пакету розширення, оприлюднений 8 листопада 2023 р. і визначте, які рекомендації має виконати Україна у галузі протистояння дезінформації.

10. Яка з хвиль розширення ЄС створила найбільше викликів для його подальшої діяльності і чому. Наведіть перелік проблем, що виникли у ЄС після цієї хвилі розширення.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ВИМІРИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН

У сучасному світі громадянське суспільство виступає ключовим елементом демократичного розвитку, зокрема в умовах глобальних викликів, таких як інформаційні війни. Європейський Союз (ЄС) приділяє значну увагу ролі громадянських інституцій у протистоянні дезінформації, захисту свободи слова та побудові інформаційної стійкості. У статті розглянуто основні аспекти діяльності громадянського суспільства в Європі у контексті інформаційних загроз.

Інформаційні війни як виклик для демократії

Інформаційні війни стали потужним інструментом впливу на суспільну думку та політичні процеси, особливо в умовах цифрової революції. Вони характеризуються:

1. **Дезінформацією.** Масове поширення неправдивої інформації для маніпуляції громадською думкою.

2. **Кіберзагрозами.** Атаки на інформаційні системи держав та громадянських інституцій з метою дестабілізації.

3. **Поляризацією суспільства.** Використання інформаційних каналів для створення соціальних конфліктів.

Європейські країни, зокрема ті, що межують із Російською Федерацією, стали об'єктами агресивних інформаційних кампаній, що впливають на стабільність їхніх демократичних систем.

Роль громадянського суспільства у протистоянні інформаційним війнам

Громадянське суспільство відіграє важливу роль у захисті демократичних цінностей та інформаційного простору. Його діяльність включає:

1. **Освітні ініціативи.** Просвітницькі кампанії спрямовані на розвиток медіаграмотності, критичного мислення та вміння розпізнавати дезінформацію.

2. **Моніторинг і викриття фейків.** Організації громадянського суспільства активно відстежують поширення фейкових новин, зокрема через платформи фактчекінгу (наприклад, StopFake).

3. Адвокація та політичний тиск. Ініціативи з розробки законодавства, спрямованого на регулювання соціальних медіа та захист від дезінформації.

Зусилля громадянського суспільства є ефективними завдяки співпраці з державними установами, міжнародними організаціями та приватними компаніями.

Європейські ініціативи з підтримки громадянського суспільства

Європейський Союз здійснює масштабні заходи для підтримки громадянських інституцій у контексті боротьби з інформаційними війнами:

1. **Стратегія протидії дезінформації.** У 2018 році ЄС ухвалив «План дій проти дезінформації», який передбачає моніторинг фейкових новин, розробку контрнарративів та забезпечення прозорості онлайн-платформ.

2. **Інструменти фінансування.** Програми на кшталт *Erasmus+*, *Europe for Citizens*, *Creative Europe* надають підтримку проектам, спрямованим на зміцнення демократичних інституцій.

3. **Створення Альянсу демократій.** Платформа об'єднує громадянське суспільство, ЗМІ та академічні інституції для підвищення обізнаності щодо дезінформації та розробки стратегій протидії.

Інструменти цифрової трансформації та їх вплив

Громадянське суспільство в Європі дедалі активніше використовує цифрові технології для посилення своїх позицій.

Ключові напрями включають:

1. **Аналітика великих даних.** Використання даних для аналізу інформаційних потоків і виявлення маніпуляцій.

2. **Цифрові платформи.** Розробка інструментів для виявлення фейкових новин та інформування населення (наприклад, *EUvsDisinfo*).

3. **Кіберзахист.** Підвищення кібербезпеки організації громадянського суспільства для запобігання атак з боку зловмисників.

Ці заходи сприяють зміцненню інформаційної безпеки та підвищують ефективність протидії зовнішнім загрозам.

Внесок України у європейський контекст інформаційної боротьби

Україна, як країна, що перебуває на передовій інформаційного протистояння з Росією, має значний досвід у протидії дезінформації. Уроки України є цінними для ЄС:

1. **Розвиток медіаграмотності.** Українські програми для школярів та студентів з медіаграмотності є прикладом для інших європейських країн.

2. Громадські ініціативи. Такі організації, як *StopFake* та *Інститут масової інформації*, стали важливими гравцями у боротьбі з пропагандою.

3. Міжнародна співпраця. Партнерство з ЄС сприяє обміну найкращими практиками у сфері протидії інформаційним загрозам.

Виклики для громадянського суспільства

Попри значний прогрес, існує низка викликів, які потребують уваги:

1. Обмежені ресурси. Організації громадянського суспільства часто стикаються з фінансовими труднощами у впровадженні своїх ініціатив.

2. Нестача кадрів. Брак висококваліфікованих фахівців у сфері медіааналітики.

3. Залежність від державної політики. Неefективна взаємодія з державними структурами може обмежувати потенціал громадянського суспільства.

Громадянське суспільство є невід'ємною складовою демократичного процесу в Європі, особливо в умовах інформаційних війн. Спільні зусилля ЄС, України та інших партнерів у цій сфері є важливим кроком до забезпечення інформаційної безпеки, зміцнення демократичних цінностей та стійкості суспільства. Для подальшого успіху необхідна інтеграція інноваційних технологій, фінансова підтримка та посилення міжнародного співробітництва.

!ГЛОСАРІЙ ДО МОДУЛЯ 2

Тема 1. Поняття інформаційної грамотності та інформаційної війни в освітніх програмах Європейського союзу

Гібридна війна – стратегія, яка поєднує традиційні військові дії з інформаційною війною, економічними санкціями та кібернападами.

Громадська думка – сукупність поглядів, оцінок і настроїв, які поділяє більшість суспільства або його окрема частина щодо певного питання чи явища.

Дезінфодемія – швидке поширення дезінформації, фейків та маніпулятивного контенту в періоди криз (зокрема пандемій), що ускладнює боротьбу з реальними проблемами.

Засоби інформаційної війни – інструменти, такі як медіа, соціальні мережі, пропаганда, фейки та психологічні операції, що використовуються для впливу на аудиторію.

Інформаційна війна – цілеспрямоване використання інформації та медіа для впливу на громадську думку, прийняття рішень та поведінку супротивника або широкої аудиторії.

Інформаційна грамотність – здатність знаходити, оцінювати, використовувати та ефективно управляти інформацією у різних форматах для досягнення визначених цілей.

Інформаційне суспільство – суспільство, у якому інформація та знання є ключовими ресурсами, а технології комунікації визначають спосіб життя, роботи та взаємодії між людьми.

Інформаційний вплив на освіту – провадження медіа та інформаційних технологій у освітній процес для формування навичок інформаційної грамотності.

Сеульська декларація – документ, прийнятий на форумі ЮНЕСКО у Сеулі, спрямований на посилення медіа- та інформаційної грамотності як інструментів боротьби з дезінформацією.

ЮНЕСКО – організація ООН з питань освіти, науки та культури, яка сприяє розвитку медіаосвіти через міжнародні програми та ініціативи.

Тема 2. Дезінформація та пропаганда – європейські практики протидії (на прикладі законодавства Польщі, Бельгії, Нідерландів, Італії)

Аналіз медіаконтенту – процес оцінки джерел, контексту, цільової аудиторії та впливу медіаповідомлень.

Антипропагандистські кампанії – ініціативи та програми, що впроваджуються європейськими урядами для підвищення обізнаності громадян про шкідливість дезінформації та методи протидії їй.

Грюнвальдська декларація з медіаосвіти (1982) – документ, що заклав основу для розвитку медіаосвіти, наголошуючи на її ролі у формуванні критичного мислення та боротьбі з пропагандою.

Дезінформація – навмисно спотворена або сфабрикована інформація, створена для введення аудиторії в оману.

Європейський цифровий акт (Digital Services Act, DSA) – законодавча ініціатива ЄС, спрямована на регулювання великих онлайн-платформ, боротьбу з дезінформацією та забезпечення прозорості алгоритмів.

Регулювання інформаційного простору ЄС – Політики та законодавчі акти, спрямовані на боротьбу з дезінформацією, включаючи впровадження етичних стандартів та прозорості медіа.

Фейкові новини – повністю або частково вигадані новинні повідомлення, що поширюються з метою маніпулювання громадською думкою.

Цифрова медіаграмотність – здатність орієнтуватися в цифровому інформаційному середовищі, оцінювати джерела та захищатися від маніпулятивного контенту.

ТЕМА 1.
ПОНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ
В ОСВІТНІХ ПРОГРАМАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Інформаційна та медіаграмотність стають все більш важливими й актуальними в сучасному світі, особливо в контексті європейського освітнього простору. Вони допомагають людям критично оцінювати інформацію, яку вони отримують з різних джерел, і зрозуміти, як ця інформація впливає на їхні рішення та думки, формує світогляд та спосіб життя. Європейські країни активно впроваджують програми, спрямовані на підвищення рівня інформаційної та медіаграмотності серед студентів та населення. Це включає в себе навчання критичному мисленню, аналізу медіа-матеріалів та розумінню ролі даних у сучасному світі

Інформаційна війна (ІВ) стала важливим аспектом сучасного інформаційного суспільства. Вона включає в себе використання медіа, соціальних мереж та інших каналів для впливу на громадську думку, формування інформаційного простору та забезпечення інформаційної безпеки.

Уперше термін ІВ з'явився в середині 1980-х, коли після закінчення холодної війни перед Збройними силами США постали нові завдання. Це було результатом роботи групи американських військових теоретиків: Г. Е. Екклза (1898–1986; США), Г. Г. Саммерса (1932–1999; США) та ін. Термін активно згадувався в пресі після проведення операції «Буря в пустелі» (1991), де нові інформаційні технології вперше застосовувалися як засіб ведення бойових дій. Офіційно ж цей термін уперше використано у директиві міністра оборони США № 3 600 від 21.12.1992. У лютому 1996 міністерство оборони США ввело в дію «Доктрину боротьби з системами управління», де поряд із обґрунтуванням принципів боротьби йшлося про застосування ІВ у військовій сфері. У жовтні 1998 міністерство оборони США ввело в дію «Об'єднану доктрину інформаційних операцій», де фігурували поняття ІВ та інформаційна операція (<http://surl.li/llzhdy>).

Основне завдання ІВ полягає у маніпулюванні свідомістю людей: внесенні у суспільну та індивідуальну свідомість ворожих, шкідливих ідей та поглядів; залякуванні свого народу образом ворога; дезорієнтації та дезінформації мас; послабленні певних переконань, устоїв; залякуванні супротивника своєю силою, могутністю.

Загальні ознаки інформаційної війни

Дезінформація: поширення неправдивої або маніпулятивної інформації для введення в оману громадськості або противника.

Пропаганда: використання медіа для поширення ідеологічних повідомлень, які підтримують певну політичну або військову мету.

Психологічний вплив: використання інформації для впливу на емоції, думки та поведінку людей.

Кібератаки: використання хакерських методів для порушення роботи інформаційних систем противника.

Контроль над інформаційним простором: створення та підтримка домінування в інформаційному просторі для забезпечення власних інтересів.

Засобами інформаційної війни виступають

Соціальні мережі: використання платформ соціальних мереж для поширення інформації та впливу на громадську думку.

Медіа: використання традиційних та нових медіа для поширення пропаганди та дезінформації.

Кібер-інструменти: використання хакерських атак, вірусів та інших кібер-інструментів для порушення роботи інформаційних систем.

Психологічні операції: використання методів психологічного впливу для зміни поведінки та настроїв людей.

Аналітичні центри: використання дослідницьких та аналітичних центрів для розробки стратегій інформаційної війни.

Ці засоби та ознаки інформаційної війни використовуються для досягнення різних стратегічних цілей, включаючи вплив на політичні рішення, дестабілізацію суспільства та забезпечення інформаційної безпеки. Базовими сферами застосування сучасної ІВ є: політична; дипломатична; військова; фінансово-економічна (<http://surl.li/tiliji>).

Поряд із терміном «інформаційна війна» використовується поняття «гібридна війна».

Гібридна війна – це форма конфлікту, яка поєднує традиційні військові дії з нетрадиційними методами, такими як кібератаки, дезінформація, економічний тиск та інші засоби впливу. В Європі цей термін часто використовується для опису дій Росії проти України та інших країн. Основні аспекти гібридної війни: кібератаки з метою порушення роботи критичної інфраструктури, крадіжки даних та дестабілізації ситуації, наприклад, російські хакери неодноразово здійснювали атаки на урядові та приватні установи в Європі; дезінформація: поширення неправдивої інформації для маніпулювання громадською думкою та створення хаосу; економічний тиск: використання економічних санкцій, торгових обмежень та інших заходів для ослаблення економіки

противника; політичний вплив: підтримка сепаратистських рухів, втручання у вибори та інші політичні процеси.

Європейський парламент підкреслює важливість медіаграмотності як ключового елемента у протидії інформаційній та гібридній війні. Враховуючи виклики сучасного інформаційного середовища, медіаграмотність стає важливою навичкою для громадян, яка допомагає їм розпізнавати дезінформацію, маніпулятивні техніки та впливи гібридної війни.

Загальноприйнятими дефініціями медіаграмотності є: *медійна грамотність* – це здатність людини ефективно взаємодіяти з медіаматеріалами, аналізувати їхній зміст, оцінювати достовірність інформації та створювати власний медіа-контент, вона охоплює розуміння того, як створюється, розповсюджується та впливає інформація на суспільство; *критична грамотність* – це здатність не лише розуміти зміст медіа-повідомлень, але й усвідомлювати мету, з якою вони були створені, та вплив, який вони можуть мати на суспільство та індивідуумів; а також *цифрова грамотність* – це частина медіаграмотності, яка фокусується на навичках використання цифрових технологій для пошуку, оцінки, створення та спільного використання інформації, вона охоплює як технічні, так і критичні навички роботи з цифровими медіа.

Медіаосвіта в Європейському Союзі активно розвивається завдяки різним ініціативам та програмам.

Основні напрями розвитку включають

Підвищення компетентностей: викладачі та студенти отримують доступ до сучасних технологій та методів навчання, що допомагає їм ефективніше працювати в медіаіндустрії.

Інтеграцію медіаосвіти: відкриття нових програм та курсів, які спрямовані на підготовку спеціалістів у сфері медіа, журналістики та комунікацій.

Міжнародне співробітництво: університети та інші освітні установи активно співпрацюють з міжнародними партнерами для обміну досвідом та розвитку нових освітніх проєктів.

Фінансування та підтримка: ЄС надає фінансову підтримку для розвитку медіаосвіти через різні програми та гранти.

Важливу роль у становленні та розвитку медіаосвіти та медіаграмотності відіграло ЮНЕСКО. Вважається, що вперше термін «медіаосвіта» вжито 1973 року на спільному засіданні сектору інформації ЮНЕСКО та Міжнародної ради з кіно, телебачення та аудіовізуальної комунікації. ЮНЕСКО і сьогодні активно сприяє розвитку медіаосвітніх програм в європейській системі освіти.

Основні напрями їхньої діяльності включають

1. *Розробка стандартів та методологій*: ЮНЕСКО створює методології та стандарти для медіаосвіти, що допомагають країнам впроваджувати ефективні програми в школах.

2. *Підтримка професійної підготовки*: ЮНЕСКО сприяє підготовці вчителів та інших педагогів, надаючи їм необхідні знання та навички для викладання медіаосвіти.

3. *Партнерства та співпраця*: ЮНЕСКО співпрацює з різними організаціями та установами для розробки та впровадження медіаосвітніх програм.

4. *Розвиток досвіду*: ЮНЕСКО залучається до обміну досвідом між країнами, що допомагає виявити найкращі практики та їх впровадження в інших країнах.

3 листопада 2020 року ЮНЕСКО опублікувала «**Сеульську декларацію про медійну та інформаційну грамотність для всіх і при загальній участі: захист від дезінфодемії**», яка визначила пріоритети в цій галузі для державних структур, громадських організацій, закладів освіти і культури, бізнес-спільноти, громадян всього світу, зацікавлених в розвитку і вдосконаленні медійної та інформаційної грамотності в контексті боротьби з дезінфодемією (введений ЮНЕСКО термін, утворений від слів «дезінформація» і «пандемія», тим самим підкреслює вплив неправдивої інформації на пандемію коронавірусу і її наслідки).

Основні положення Декларації

Знання та навички: підвищення рівня медійної та інформаційної грамотності серед усіх верств населення; забезпечення рівного доступу до знань та ресурсів, необхідних для критичного аналізу інформації.

Боротьба з дезінформацією: розробка стратегій для виявлення та протидії дезінформації та дезінфодемії (поширення неправдивої інформації під час пандемії); стимулювання обізнаності громадян про небезпеки дезінформації.

Захист прав людини: підтримка прав на доступ до надійної інформації; захист приватності та забезпечення безпеки персональних даних.

Етичні стандарти: впровадження етичних стандартів у використанні та розповсюдженні інформації; сприяння етичному використанню медіа та інформаційних технологій.

Інклюзивність та рівність: забезпечення доступу до медіаграмотності для всіх, незалежно від віку, статі, соціального статусу чи географічного положення; підтримка різноманітності та інклюзивності в медіаосвіті.

Ці положення покликані сприяти розвитку критичного мислення, підвищенню рівня медіаграмотності та ефективному захисту від дезінформації.

ТЕМА 2. ДЕЗІНФОРМАЦІЯ ТА ПРОПАГАНДА – ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ ПРОТИДІЇ (НА ПРИКЛАДІ ЗАКОНОДАВСТВА ПОЛЬЩІ, БЕЛЬГІЇ, НІДЕРЛАНДІВ, ІТАЛІЇ)

Розуміння термінів «дезінформація» та «пропаганда», а також їх відмінностей є важливим для розвитку критичного мислення та медіаграмотності.

Дезінформація – це поширення неправдивої або оманливої інформації з метою ввести в оману людей. Вона може бути свідомо створена та розповсюджена для досягнення певних цілей, таких як вплив на суспільну думку, дестабілізація ситуації або маніпуляція поведінкою людей.

Пропаганда – це систематичне використання інформації, ідей, чуток з метою свідомого впливу на громадську думку або поведінку великих груп людей. Пропаганда може бути як правдивою, так і оманливою, і вона зазвичай має політичні, соціальні та ідеологічні цілі.

Ключовими відмінностями між поняттями є цілі (дезінформація часто спрямована на обман і дезорієнтацію, тоді як пропаганда має ширший спектр цілей, включаючи мобілізацію підтримки та зміцнення ідеологій, наприклад, поширення ідеологічних меседжів, які спрямовані на формування певних потрібних поглядів або поведінки у суспільстві), методи (дезінформація зазвичай використовує неправдиву інформацію, наприклад поширення фейкових новин про кризові ситуації для створення паніки або хаосу, в той час як пропаганда може комбінувати правдиву інформацію з маніпулятивними техніками для досягнення своєї мети) та контекст (дезінформація може бути частиною пропагандистської кампанії, але не вся пропаганда є дезінформацією). Як правило, дезінформація та пропаганда діють у специфічному контексті, який включає політичні (вплив на вибори, міжнародні відносини, дестабілізація урядів тощо), соціальні (зміна або формування суспільної думки з певних питань, таких як війна, соціальні реформи або ідеологічні концепції тощо), економічні (створення негативного іміджу економічних супротивників, стимулювання бойкотування продукції певних компаній або країн тощо) та медіа (цифрові платформи, соціальні мережі, журналістика тощо) фактори. Розуміння цього контексту допомагає краще усвідомити, як і чому ці явища виникають та які наслідки вони мають.

Природа пропаганди і роль тоталітарних режимів у її розповсюдженні в ХХ столітті

Пропаганда в тоталітарних режимах використовувалася як інструмент для контролю над суспільством та забезпечення влади. В ХХ столітті, такі режими, як нацистська Німеччина, СРСР та КНР, активно використовували пропаганду для формування ідеологічної підтримки, зміцнення влади та знищення політичної опозиції. Пропаганда в цих режимах часто включала:

Контроль над засобами масової інформації: усі засоби масової інформації були під контролем держави, що дозволяло розповсюджувати лише ті ідеї, які підтримували режим.

Ідеологічне навчання: освіта та культурні інститути використовувалися для впровадження ідеологічних цінностей та знищення інших точок зору.

Психологічний тиск: пропаганда часто використовувала страх і психологічний тиск для зміцнення влади та знищення опозиції.

На сьогодні існує проблема регулювання використання дезінформації на рівні законодавства ЄС, хоча Європейський Союз активно працює над регулюванням дезінформації через низку законодавчих ініціатив та програм.

Європейська Комісія виділяє три рівні протидії дезінформації: системний, рівень медіаплатформ, рівень споживачів інформації.

Базовими документами є: Грюнвальдська декларація з медіаосвіти (1982), резолюція ЮНЕСКО (1989) щодо розвитку критичної медіаосвіти, Віденська конференція «Освіта для медіа та цифрового століття», Севільська конференція «Медіаосвіта молоді», Резолюція Європарламенту щодо медіаграмотності у світі цифрових технологій, Комюніке Єврокомісії «Європейський підхід до медіаграмотності у світі цифрових технологій» тощо.

Грюнвальдська декларація з медіаосвіти (<http://surl.li/favcfz>) була прийнята на Міжнародному конгресі з медіаосвіти в Грюнвальді, Федеративна Республіка Німеччина, у 1982 році. Ця декларація стала важливим документом, який закріпив основні принципи медіаосвіти та визначив її роль у суспільстві. Основні тези декларації включають: ініціювання та підтримку комплексних медіаосвітніх програм (від дошкільного до університетського рівня, освіту дорослих – метою якої є розвиток знань, навичок і ставлення, які будуть заохочувати зростання критичної обізнаності та, як наслідок, більшої компетентності серед користувачів електронних та друкованих ЗМІ тощо); розроблення навчальних курсів для вчителів і студентів, щоб підвищити їхні знання та розуміння медіа і навчити їх відповідним методам викладання, які б враховували вже наявні, але розрізнені знання про медіа, якими вони володіють); стимулювання дослідницької діяльності на користь

медіаосвіти в таких сферах, як психологія, соціологія та комунікація; підтримка та зміцнення заходи, здійснювані або заплановані ЮНЕСКО, які спрямовані на заохочення міжнародного співробітництва в сфері медіаосвіти.

Резолюція ЮНЕСКО (1989) щодо розвитку критичної медіаосвіти (<http://surl.li/cijeeq>) підкреслює важливість навчання критичному мисленню та аналізу медіа, потребу у розвитку критичної медіаосвіти для підтримки демократичного суспільства та захисту прав людини, закликає країни забезпечити доступ до незалежних та різноманітних джерел інформації та сприяти розвитку медіаграмотності серед населення; наголошує на важливості медіаграмотності як ключової навички у сучасному інформаційному суспільстві, що допомагає протидіяти дезінформації та маніпуляціям.

У 2018 році Атлантична Рада опублікувала доклад, що містив ряд стратегій боротьби з дезінформацією: на міжнародному рівні (санкції); на рівні державних інституцій (підвищення медіаграмотності населення, регулярний моніторинг, створення координаційного центру); на рівні медіа (нагляд ЗМІ а політичною рекламою на своїх платформах; маркування ресурсів, що транслюють пропаганду; курси для журналістів)

Методи боротьби з дезінформацією: превентивні (спрямовані на конкретне питання; передбачають співпрацю на регіональному рівні); негайні (зокрема кризові комунікації та фактчекінг); довгострокові стратегії (медіаграмотність, соціальні норми, collaborations).

У 2018 році Європейська комісія уклала Кодекс практик щодо дезінформації з метою пошуку проміжного рішення з питань взаємодії з онлайн-платформами. Угода базується на «відповідальній поведінці та стандартах саморегуляції для боротьби з дезінформацією», і її вже підписали Google, Facebook, Twitter. У 2022 році з'явився оновлений Кодекс (https://jurliga.ligazakon.net/news/212519_onovlennya-kodeksu-s-shchodo-borotbi-z-deznformatsyu-osnovn-polozhennya)

Редакція Посиленого кодексу практики від 16 червня 2022 року

Підписанти зобов'язалися вжити заходів у кількох областях: демонетизація поширення дезінформації; забезпечення прозорості політичної реклами; розширення прав та можливостей користувачів; посилення співпраці з фактчекерами; надання дослідникам кращого доступу до даних.

У 2020 році ЄС ухвалив «План дій європейської демократії» і закон «Про цифрові послуги», які покликані розробити «комплекс заходів ЄС для протидії іноземному втручанню», а також створити «новий протокол для посилення існуючих структур співпраці для боротьби з дезінформацією»

У Плані дій щодо європейської демократії ЄК визначено заходи у трьох головних напрямках: сприяння вільним і справедливим виборам; зміцнення свободи медіа і плюралізму; протидія дезінформації.

Закон про цифрові послуги (DSA) набув чинності в ЄС у лютому 2024 року.

Законом ЄС, зокрема, забороняється:

1. Поширення нелегальних товарів, послуг, контенту. Для контролю над дотриманням цієї вимоги є опція для позначення користувачами нелегального контенту. У свою чергу платформи повинні повідомляти про кримінальні правопорушення.

2. Порушення основних прав: свобода вираження думок, плюралізм, свобода медіа Дискримінація. У цьому випадку вмикається модерація, яка передбачає видалення або обмеження контенту з чітким обґрунтуванням рішень. Також створено механізм оскарження для користувачів.

3. Неконтрольована реклама та неможливість її відключення. Закон передбачив опцію відключення персоналізованої стрічки з рекламою. Також має бути репозиторій з інформацією про платні рекламні кампанії.

4. Таргетинг на основі окремих категорій персональних даних: етнічна приналежність, політичні погляди, сексуальна орієнтація. Цільова реклама для неповнолітніх. На найбільш чутливі теми, де найчастіше можуть спекулювати рекламодавці, тепер наклали обмеження. Також почало діяти автоматичне встановлення приватних облікових записів.

5. Порушення безпеки, конфіденційності, психічного та фізичного благополуччя неповнолітніх. Для перевірки на платформах встановлено опцію батьківського контролю, а також автоматичне встановлення приватних облікових записів.

20 травня 2010 року постановою Президії Національної академії педагогічних наук України була схвалена Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. Згідно з цією Концепцією медіаосвітою вважається частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

21 квітня Президія Національної академії педагогічних наук України схвалила нову редакцію Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (<http://surl.li/qmzvle>).

Головною метою Концепції є сприяння розбудові в Україні ефективної системи медіаосвіти, що має стати фундаментом гуманітарної

безпеки держави, розвитку і консолідації громадянського суспільства, протидії зовнішній інформаційній агресії, всебічно підготувати дітей і молодь до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формувати у громадян медіаінформаційну грамотність і медіакультуру відповідно до їхніх вікових, індивідуальних та інших особливостей.

ТЕМА 3. ПРОПАГАНДА – УМОВА ІСНУВАННЯ ТОТАЛІТАРНИХ КРАЇН, ІНФОРМАЦІЙНА ГІГІЄНА – УМОВА ІСНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Пропаганда в тоталітарних режимах: умови функціонування

Пропаганда в тоталітарних режимах є ключовим інструментом для контролю над суспільством і підтримки влади.

Основні умови функціонування пропаганди в таких режимах включають:

Централізований контроль над медіа: всі засоби масової інформації контролюються державою, що дозволяє поширювати лише офіційно схвалену інформацію; заборона незалежних медіа та цензура будь-яких альтернативних джерел інформації.

Монополія на ідеологію: пропаганда спрямована на утвердження єдиної державної ідеології, яка виправдовує дії режиму та дискредитує опозицію; використання історичних, культурних та національних символів для зміцнення ідеологічного впливу.

Маніпуляція інформацією: використання маніпулятивних технологій для створення позитивного образу режиму та негативного образу ворогів; поширення дезінформації та фейкових новин для збільшення контролю над суспільною думкою.

Психологічний тиск: використання страху та репресій для придушення будь-яких форм опору; пропаганда страху перед зовнішніми та внутрішніми ворогами для об'єднання суспільства навколо режиму.

Масові заходи та ритуали: організація масових заходів, парадів, мітингів та інших ритуалів для демонстрації сили режиму та мобілізації населення; використання символіки та гасел для створення відчуття єдності та підтримки режиму.

Роль пропаганди у створенні суспільства ресентименту та фрагментарної ідентичності

Ресентимент – це глибоке почуття образи та ненависті, яке виникає у суспільства внаслідок відчуття несправедливості або приниження.

Пропаганда сприяє розвитку ресентименту наступними способами:

Створення образу ворога: використання образ ворога (внутрішнього або зовнішнього) для мобілізації громадської думки та відволікання уваги від внутрішніх проблем; постійне поширення негативної інформації про певні групи або країни формує у людей почуття ненависті та страху.

Маніпуляція емоціями: використання емоційно заряджених образів, мови та повідомлень для викликання почуття обурення, ненависті та гніву; поширення історій про несправедливість та пригнічення з боку «ворогів», що підсилює почуття ресентименту.

Підтримка почуття жертви: підкреслення ролі певної групи як жертви, що сприяє посиленню почуття несправедливості та образи; підсилення почуття безсилля та зневіри у можливості змін.

Фрагментарна ідентичність характеризується роздробленістю суспільства на окремі групи, кожна з яких має свою унікальну ідентичність.

Пропаганда сприяє цьому процесу такими способами:

Розділення суспільства: акцентування на відмінностях між різними групами населення (етнічні, релігійні, соціальні, політичні) для їх розділення; поширення риторики, що підкреслює відмінності та конфлікти між цими групами.

Ідентифікація з вузькими групами: пропаганда підштовхує людей до ототожнення себе з певними вузькими групами, що створює відчуття розділеності та конкуренції між групами; сприяє формуванню фрагментарної ідентичності, коли люди відчувають себе частиною лише певної групи, а не загальної суспільної спільноти.

Підтримка стереотипів та упереджень щодо різних груп населення, що підсилює розбіжності та конфлікти між ними; формування у людей негативних уявлень про інші групи та сприяння їх розділенню.

Ці механізми дозволяють тоталітарним режимам ефективно контролювати суспільство, утримувати владу та запобігати формуванню об'єднаного опору.

Проблема існування людини в епоху розширення глобального інфопростору

Розширення глобального інфопростору відкриває перед людиною нові можливості для розвитку та взаємодії, проте разом із тим приносить нові виклики та проблеми. Зокрема, мова йде про інформаційне перевантаження, кібербезпеку (хакерські атаки, шахрайство, порушення конфіденційності даних, необхідність постійно вдосконалювати захист

особистої інформації та корпоративних систем тощо); залежність від соціальних мереж, яка може призводити до ізоляції, депресії та інших психологічних проблем.

Інформаційна гігієна в європейській культурі охоплює практики та принципи, спрямовані на забезпечення безпеки, конфіденційності та цілісності інформації. Це включає захист від кіберзагроз, забезпечення приватності користувачів та використання інформаційних технологій відповідно до законодавства та етичних норм. Європейський Союз має різноманітні інструменти та політики для забезпечення інформаційної гігієни, такі як GDPR (Генеральний регламент з даних), який встановлює високі стандарти для захисту персональних даних.

Інформаційна гігієна в європейських демократіях включає різноманітні механізми, які спрямовані на забезпечення якості інформації та захист прав громадян. Основні з них включають: законодавчу політику (закони, які регулюють медіа та інформаційні послуги, наприклад, Регламент про свободу преси, який забезпечує свободу слова та захист прав громадян на приватний життя); культурні практики (освіта громадян у сфері критичного мислення та аналізу інформації, підтримка незалежних медіа, просвітницька діяльність тощо); регулювання медіа (інституції, які контролюють якість інформації, наприклад, в Німеччині діє Федеральний медіа-контрольний орган (BfM), який забезпечує незалежність медіа та захищає права громадян тощо)

■■■➔ ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЯ 2

1. Розгляньте, як ЄС сприяє захисту свободи слова та побудові інформаційної стійкості суспільства.

2. Обговорити у малих групах, як інформаційні війни можуть стати викликом для демократії в Європі.

3. Обговорити в малих групах, які існують наслідки дезінформації та пропаганди для країн, які межують з Росією?

4. Яку функцію в сучасному інформаційному суспільстві відіграє пропаганда? Чи може пропаганда нести позитивну конотацію? Наведіть приклади.

5. Проаналізуйте Грюнвальдська декларація з медіаосвіти. Які її положення актуальні і на цей час?

6. Проаналізуйте Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні.

7. Запропонуйте план дій у боротьбі з дезінформацією та кіберзагрозами.

8. Запропонуйте поради щодо дотримання інформаційної гігієни учнями старших класів.

9. Розробіть сценарій проведення батьківських зборів на тему «Як допомогти учням впоратися із вирієм інформації навколо них».

10. Зробіть добірку художніх чи документальних фільмів або серіалів про викриття фейків, дезінформації, маніпуляції у соціальних мережах або ЗМІ, важливість інформаційної гігієни.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ І МЕДІАГРАМОТНІСТЬ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ОСВІТНІХ ПРАКТИК. СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ДЛЯ УЧИТЕЛЯ МАЙБУТНЬОГО

У сучасному інформаційному суспільстві здатність аналізувати, інтерпретувати та критично оцінювати інформацію є однією з ключових компетенцій. Критичне мислення та медіаграмотність є важливими складовими сучасної освіти, особливо в умовах інформаційного перенасичення та швидких змін у глобальному суспільстві. Європейський досвід освітніх практик у цій сфері є важливим орієнтиром для країн, що прагнуть удосконалити свої освітні системи.

Критичне мислення та медіаграмотність стали важливими елементами освітніх стратегій у Європі. Вони включають:

1.Критичне мислення:

- Здатність оцінювати достовірність джерел інформації.
- Аналіз причинно-наслідкових зв'язків і розпізнавання логічних помилок.
- Формування аргументованих висновків на основі фактів.

2.Медіаграмотність:

- Усвідомлення впливу медіа на суспільну думку.
- Навички розпізнавання дезінформації та фейкових новин.
- Розуміння етичних аспектів роботи з інформацією.

Критичне мислення полягає в здатності оцінювати інформацію, розпізнавати логічні помилки, відрізняти факти від перекрученої інформації і робити обґрунтовані висновки. Це навичка, яка допомагає сучасній людині не лише здобувати знання, але й вміло орієнтуватися в світі складних інформаційних потоків.

Медіаграмотність охоплює навички аналізу медіаповідомлень, розуміння медіатехнологій та здатність оцінювати вплив медіа на особистість і суспільство. Вона є основою для формування інформаційної культури громадян і запобігання маніпуляціям з боку медіа.

У Європі питання розвитку критичного мислення та медіаграмотності активно підтримуються на всіх рівнях освіти. В країнах ЄС прийнято інвестиції в навчальні програми, що включають ці компоненти як необхідні для успішної адаптації молоді до вимог сучасного інформаційного середовища. Важливою є роль таких

ініціатив, як програма «Медіа та інформаційна грамотність» (Media and Information Literacy, MIL), що реалізується під егідою ЮНЕСКО і підтримується в європейських школах. Зокрема, в країнах, таких як Фінляндія та Швеція, медіаграмотність є частиною шкільних програм із ранніх етапів навчання, а критичне мислення розвивається через інтеграцію цих навичок у різні дисципліни.

Окрім цього, Європейський Союз розробляє стратегічні документи, які стимулюють удосконалення медіаграмотності серед усіх вікових груп. Наприклад, у рамках ініціативи «Європейська освіта для всіх» підвищено увагу до тренувань медіаграмотності в університетах і серед професійних груп, що дозволяє подолати проблему фальшивих новин та дезінформації.

Європейський досвід також включає взаємодію з громадянським суспільством і медіаплатформами для підвищення рівня медіаграмотності. Медіакommunікаційні кампанії, які проводяться в багатьох європейських країнах, орієнтовані на підвищення рівня інформованості громадян про важливість критичного підходу до інформації. Ці кампанії сприяють формуванню здорової медіакультури і готовності населення до протидії фейкам і маніпуляціям.

Європейський досвід освітніх практик демонструє ефективність інтеграції цих навичок у навчальні програми. Стратегії, що реалізуються в ЄС, можуть бути важливими для вдосконалення освітніх систем у інших країнах, сприяючи розвитку обізнаності та здатності аналізувати інформаційні потоки в умовах глобалізації та технологічних змін.

! ГЛОСАРІЙ ДО МОДУЛЯ 3

Тема 1. Європейський досвід правової та освітньої політики в сфері медіаграмотності

Директива з Аудіовізуального медіасервісу – директива ЄС, що регулює аудіовізуальні медіасервіси, такі як телебачення і онлайн-відео, з акцентом на захист користувачів і забезпечення якості медіа-освіти.

EMIL – Європейська ініціатива для підвищення медіаграмотності, яка об'єднує організації та платформи, що працюють над навчанням та розвитку медіаграмотності на європейському рівні.

Європейська група регуляторів аудіовізуальних медіапослуг (ERGA) – організація, що забезпечує співпрацю між регуляторами аудіовізуальних послуг в Європі, сприяючи стандартам для захисту громадян і розвитку медіаграмотності.

Європейська платформа регуляторних органів (EPRA) – платформа для співпраці національних медіарегуляторів у ЄС, що

працює над сприянням єдиному підходу до регулювання медіаплатформ і підтримки медіаграмотності.

Комюніке з медіаграмотності (2007 р.) – офіційний документ ЄС, який визначає основні принципи медіаграмотності, сприяючи розвитку медіаосвітніх програм та ініціатив у країнах-членах ЄС.

Медіаосвіта – освітній процес, спрямований на розвиток навичок аналізу, критичного сприйняття медіа, а також на створення медіаконтенту і розуміння його впливу на суспільство.

«Освіта через образи» – програма Швеції, спрямована на використання аудіовізуальних матеріалів для розвитку критичного мислення і медіаграмотності серед учнів і студентів.

Освітня програма медіаграмотності Швеції – національна програма Швеції, що інтегрує медіаграмотність у всі рівні освіти, забезпечуючи студентів навичками для розпізнавання маніпуляцій в медіа та розвитком критичного аналізу.

Польське об'єднання «Технології та освітні медіа» – польська організація, що займається розвитком технологій у сфері медіаосвіти, а також підтримує освітні програми з медіаграмотності для різних вікових груп.

PressCafe.eu – медіаосвітній сайт в Польщі, що пропонує ресурси для навчання медіаграмотності, навчальні матеріали та інструменти для розвитку критичного мислення.

Реалізація медіаосвіти в формальному та неформальному секторах освіти ЄС – впровадження медіаосвітніх програм як у школах та університетах, так і в неформальних навчальних установах, зокрема в громадських організаціях та онлайн-ресурсах.

Система правової політики в ЄС – сукупність норм та інститутів, що регулюють медіа та комунікаційну сферу в країнах-членах Європейського Союзу, включаючи директиви, закони та регулювання, які впливають на медіаграмотність і медіаосвіту.

Тема 2. Критичне мислення як базова потреба сучасної людини

Аналітичне мислення – здатність розбивати складні проблеми на окремі частини для глибшого розуміння і вирішення проблем.

Евристика доступності – когнітивне викривлення, коли людина судить про ймовірність подій на основі того, як легко вони спадають на думку, навіть якщо ці події рідкісні.

Евристика репрезентативності – когнітивне викривлення, коли людина оцінює ймовірність події на основі того, наскільки вона нагадує стереотип або попередній досвід.

Ефект Даннінга-Крюгера – це когнітивне викривлення, яке полягає в тому, що люди з низьким рівнем знань або навичок у певній сфері мають схильність переоцінювати свої здібності. Це відбувається тому, що вони не мають достатньо знань, щоб оцінити свої помилки або обмеження.

Ефект надмірної впевненості – когнітивне викривлення, коли людина має надмірну впевненість у своїх знаннях або вірності своїх рішень.

Ефект прив'язки – когнітивне викривлення, коли людина ґрунтує свої оцінки або рішення на першій доступній інформації, навіть якщо вона не є повною або релевантною.

Ілюзія інтроспективи – переконання, що люди можуть точно оцінити свої внутрішні емоції та мотивацію, навіть якщо ці оцінки не завжди точні.

Когнітивні викривлення – систематичні помилки у прийнятті рішень та оцінці інформації, які зумовлені обмеженнями людського пізнання.

Критичне мислення – здатність об'єктивно і логічно оцінювати інформацію, відрізнити факти від перекрученої інформації та робити обґрунтовані висновки.

Логічне мислення – процес використання формальних логічних принципів для прийняття обґрунтованих рішень і аналізу інформації.

Множинність незалежних чинників похибки – помилка, що виникає через вплив кількох незалежних факторів, які не враховуються при оцінці ситуації.

Підтверджувальне упередження (confirmation bias) – це когнітивне викривлення, яке полягає в тому, що людина схильна шукати, інтерпретувати, переоцінювати та запам'ятовувати інформацію таким чином, щоб вона підтверджувала її вже існуючі переконання або гіпотези, незалежно від того, наскільки ця інформація є об'єктивною або достовірною.

Рефлексія – здатність осмислювати свої думки, переконання, поведінку і рішення, що дозволяє вдосконалювати процеси прийняття рішень.

Феномен «омана планування» (Planning Fallacy) – когнітивне викривлення, яке полягає у недооцінці часу або ресурсів, необхідних для виконання завдання.



ТЕМА 1. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРАВОВОЇ ТА ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ МЕДІАГРАМОТНОСТІ

У Європейському Союзі (ЄС) медіаграмотність є важливим елементом у формуванні обізнаних, активних і відповідальних громадян. Вона охоплює здатність отримувати, аналізувати, оцінювати та створювати медіа в різних формах. Інфомедійна грамотність, як її складова, розширює ці навички на вміння орієнтуватися у величезному потоці інформації в цифрових платформах.

Європейський Парламент (ЄП) та Європейська Комісія (ЄК) відіграють ключову роль у формуванні політики та ініціатив у сфері медіаграмотності в ЄС. Їхня діяльність є важливою відповіддю на виклики цифрової ери, зокрема на дезінформацію, цифрове нерівність і поширення шкідливого контенту.

Європейський Парламент бере участь у прийнятті законодавчих актів, спрямованих на підвищення рівня медіаграмотності. Це включає директиви щодо аудіовізуальних медіапослуг, захисту даних та боротьби з дезінформацією. Наприклад, **Цифровий сервісний акт** та **Цифровий ринковий акт** займають центральне місце в зусиллях ЄП щодо регулювання цифрових платформ і забезпечення їх підтримки медіаграмотності. Через дебати в пленарних засіданнях, роботу в комітетах і резолюції ЄП забезпечує пріоритетність медіаграмотності як в національних політиках, так і у зовнішніх ініціативах.

Європейська Комісія реалізує програми та політики в галузі медіаграмотності по всьому ЄС. Вона розробляє стратегічні рамки, такі як **Рамка медіаграмотності ЄС**, для підтримки країн-членів у впровадженні медіаграмотності. **План дій з цифрової освіти ЄК** підкреслює важливість цифрових навичок, зокрема медіаграмотності, для підготовки громадян до цифрової епохи. Комісія також фінансує проекти через програми, такі як **Erasmus+**, щоб підтримати розвиток медіаграмотності в освіті.

Освіта з медіаграмотності реалізується як у формальному, так і в неформальному секторах освіти ЄС. У формальній освіті Європейська Комісія виступає за інтеграцію медіаграмотності в шкільні програми. Це підкріплюється **Європейською цифровою компетентнісною рамкою для громадян (DigComp)**, яка допомагає вимірювати та покращувати цифрові та медіа-компетенції в країнах ЄС. Багато країн інтегрували медіаграмотність у свої національні освітні стандарти, а **European Schoolnet** надає вчителям ресурси та тренінги щодо інтеграції медіаграмотності в навчальний процес.

Медіаграмотність також пропагується в неформальному секторі через публічні кампанії, онлайн-курси та майстер-класи. Різні громадські організації співпрацюють з органами ЄС для проведення програм медіаграмотності для дорослих, літніх людей та вразливих груп, які можуть бути більш схильні до цифрової дезінформації.

Важливу роль у регулюванні та популяризації медіаграмотності відіграють декілька платформ та регуляторних органів ЄС. **Європейська платформа регуляторних органів (EPRA)** є мережею аудіовізуальних регуляторних органів, яка сприяє співпраці між регуляторами для розробки кращих практик медіаграмотності та боротьби з дезінформацією. **Європейська група регуляторів аудіовізуальних медіапослуг (ERGA)** надає рекомендації Європейській Комісії щодо правильного впровадження Директиви про аудіовізуальні медіапослуги (AVMSD), що включає заходи щодо захисту дітей та просування медіаграмотності. **Європейська ініціатива з медіаграмотності (EMIL)** координує проекти та дослідження для розвитку здатності осіб і громад у оцінці та створенні медіа, забезпечуючи платформу для співпраці різних зацікавлених сторін, включаючи регуляторів і громадські організації.

ЄС продовжує ставити медіаграмотність у пріоритет, оскільки цифрові технології розвиваються, а медійний простір змінюється. Спільно з регуляторними органами, такими як EPRA, ERGA та EMIL, а також впроваджуючи медіаграмотність у формальну та неформальну освіту, ЄС прагне створити обізнане, відповідальне та цифрово грамотне суспільство. Європейський Парламент і Європейська Комісія завдяки своїм всебічним політикам і ініціативам відіграють вирішальну роль у забезпеченні того, щоб медіаграмотність стала ключовим інструментом для орієнтування в складних інформаційних потоках сучасного світу.

ТЕМА 2.

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК БАЗОВА ПОТРЕБА СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ОСМИСЛЕННЯ КОГНІТИВНИХ ВИКРИВЛЕНЬ ЛЮДСЬКОЇ ПРИРОДИ

Когнітивна психологія вивчає, як люди обробляють інформацію, ухвалюють рішення та розв'язують проблеми. Одним із важливих аспектів людського мислення є **когнітивні викривлення**, що є систематичними відхиленнями від норми чи раціональності у судженнях. Ці викривлення часто призводять до спотворення сприйняття, неточного судження або ірраціональної інтерпретації. У цій лекції ми розглянемо різні когнітивні викривлення та евристики, що формують наші процеси

ухвалення рішень, зокрема «оману планування», «евристику доступності», «ефект надмірної впевненості», «ілюзію інтроспективи» та інші.

1. Омана планування (*Planning Fallacy*)

Омана планування– це когнітивне викривлення, яке описали Даніел Канеман і Амос Тверські, а також додатково вивчав Девід Дайнінг. Воно полягає в схильності людей недооцінювати час, витрати та ризику, пов'язані з майбутніми діями, одночасно будучи надмірно оптимістичними щодо результату. Це викривлення виникає, навіть коли попередній досвід або знання про схожі завдання свідчать, що вони заберуть більше часу або коштуватимуть дорожче, ніж передбачалося. Омана планування ілюструє, як люди часто не враховують усі релевантні фактори та минулий досвід, що призводить до надмірно амбітних планів.

2. «Множинність незалежних джерел помилки»

Це явище стосується когнітивної схильності недооцінювати кількість незалежних джерел помилок, які можуть вплинути на судження чи ухвалення рішення. У контексті омани планування люди можуть не враховувати кілька незалежних факторів, таких як затримки, непередбачені ускладнення або зміни в обставинах, що можуть призвести до провалу плану. Схильність зосереджуватися лише на вузькому наборі чинників, ігноруючи інші, є ключовою ознакою когнітивного викривлення, яке може призвести до серйозних помилок у судженнях.

3. Евристика доступності (*Availability Heuristic*)

Евристика доступності– це ментальний підхід, при якому люди роблять оцінки ймовірності події на основі того, як легко їм приходять на думку приклади. Чим легше інформація доступна, тим більше ми схильні переоцінювати її важливість або ймовірність. Наприклад, після того, як на новинах повідомлять про авіакатастрофу, людина може подумати, що авіаперельоти є небезпечнішими, ніж вони є насправді, просто тому, що ця катастрофа легко запам'ятовується. Ця евристика особливо сильна, коли інформація є яскравою, емоційною чи нещодавною.

4. Ефект надмірної впевненості (*Overconfidence Effect*)

Ефект надмірної впевненості– це добре задокументоване когнітивне викривлення, при якому люди надмірно оцінюють свої знання, можливості або точність своїх прогнозів. Люди часто вважають себе більш здатними або обізнаними, ніж вони є насправді, що може призвести до поганих рішень. Наприклад, інвестори можуть бути надто впевненими у своїй здатності передбачити ціни на акції, або водії

можуть відчувати себе невразливими, незважаючи на докази того, що вони ризикують потрапити в аварію. Ефект надмірної впевненості може бути особливо небезпечним у ситуаціях, що включають ризик і невизначеність, оскільки люди можуть не приймати належних запобіжних заходів або ігнорувати критичну інформацію.

5. Ілюзія інтроспективи (Introspection Illusion)

Ілюзія інтроспективи – це схильність людей вірити, що вони мають точніше знання про свої власні думки, почуття та психічні стани, ніж насправді. Це викривлення призводить до надмірної впевненості в самосвідомості. Люди можуть вірити, що вони краще розуміють причини своїх дій чи рішень, ніж це є насправді, не помічаючи впливу зовнішніх чинників, таких як емоції, упередження чи підсвідомі мотиви. Ця ілюзія може призвести до завищеного відчуття саморозуміння і спричинити неправильне тлумачення власних психічних процесів.

6. Ілюзія контролю (Illusion of Control)

Ілюзія контролю виникає, коли люди вірять, що вони мають більше контролю над результатами, ніж насправді. Це викривлення особливо помітне в ситуаціях, де результат значною мірою залежить від випадковості. Наприклад, людина може вірити, що вона може вплинути на результат лотереї, вибираючи певні номери, або що її дії можуть вплинути на успіх спортивної команди, ґрунтуючись на своїх забобонах. Ілюзія контролю може призвести до нереалістичних очікувань і поганих рішень, оскільки люди можуть не враховувати неконтрольовані змінні.

7. Ефект прив'язки (Anchoring Effect)

Ефект прив'язки виникає, коли люди надмірно покладаються на першу інформацію, яку вони отримують (яка стає «якорем»), при ухваленні рішень, навіть якщо цей «якір» є незначним чи випадковим. Наприклад, при переговорах про зарплату перша сума, яка згадується в розмові, часто стає «якорем», що впливає на подальші пропозиції та сприйняття справедливості. Ефект прив'язки може призвести до упереджених суджень, оскільки люди не здатні достатньо коригуватися від початкового «якоря», навіть коли з'являється нова, більш релевантна інформація.

8. Евристика репрезентативності (Representativeness Heuristic)

Евристика репрезентативності – це ментальний підхід, при якому люди оцінюють ймовірність події на основі того, наскільки вона схожа на прототип або типовий випадок. Наприклад, якщо хтось зустрічає людину, яка є тихою, інтровертною і любить читати, вони можуть припустити, що ця особа швидше за все є бібліотекарем, ніж продавцем,

ґрунтуючись на стереотипах. Хоча ця евристика часто призводить до правильних суджень, вона також може викликати упереджені рішення, особливо коли люди надмірно покладаються на стереотипи, не враховуючи базові ймовірності або інші релевантні фактори.

Висновок: Вплив когнітивних викривлень на ухвалення рішень

Когнітивні викривлення та евристики можуть значно впливати на ухвалення рішень, часто призводячи до неправильних висновків або неідеальних виборів. Розуміння цих викривлень і визнання їхнього впливу є важливим для покращення процесу ухвалення рішень як у повсякденному житті, так і в складних чи відповідальних ситуаціях. Хоча ці ментальні скорочення допомагають нам орієнтуватися в складності повсякденного життя, вони також відкривають нас до систематичних помилок в судженнях. Усвідомлення цих викривлень і прагнення зменшити їхній вплив допомагає ухвалювати більш обґрунтовані, раціональні

Європейська Комісія. (2007).

Комюніке з медіаграмотності в цифровому середовищі
(<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52007DC0833>)

Комюніке з медіаграмотності в цифровому середовищі (2007) від Європейської Комісії надає всебічний підхід до покращення медіаграмотності в межах ЄС. Документ акцентує увагу на важливості розвитку здатності громадян критично взаємодіяти з медіа, особливо в цифровому середовищі. Комюніке підкреслює необхідність координованих зусиль для підвищення обізнаності щодо медіаконтенту, його якості та можливих упереджень. Особлива увага приділяється освітнім ініціативам на всіх рівнях, як формальних, так і неформальних, у розвитку медіаграмотності. Документ також наголошує на важливості надання інструментів для підвищення обізнаності й уповноваження громадян, особливо молоді, на прийняття обґрунтованих рішень щодо медіаконтенту, реклами та онлайн-взаємодій.

4. МЕДІАГРАМОТНІСТЬ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ - КРАЦІ ПРАКТИКИ

Це комюніке зосереджується на трьох сферах: комерційна комунікація, аудіовізуальні твори та онлайн.

4.1. Медіаграмотність для комерційної комунікації

Реклама є частиною повсякденного життя та одним з основних елементів ринкової економіки. Важливо підвищувати обізнаність усіх аудиторій про роль комерційної комунікації в ланцюжку створення

вартості аудіовізуальної індустрії. Це особливо актуально для безкоштовного ефірного телебачення, оскільки реклама та інші форми комерційної комунікації, такі як спонсорство, телемагазини або продакт-плейсмент, дають змогу мовникам купувати преміальний контент. Також важливо уникати негативного зображення людей похилого віку та людей з інвалідністю у ЗМІ. У цій сфері медіаграмотність для комерційної комунікації має щонайменше три аспекти:

- надання молодій аудиторії інструментів для розвитку критичного підходу до комерційної комунікації, що дозволяє їм робити усвідомлений вибір[15];

- підвищення обізнаності та знань серед усіх зацікавлених сторін про заходи та механізми само- та співрегулювання, а також про розробку та впровадження кодексів поведінки[16];

- заохочення державного/приватного фінансування у цій сфері з належною прозорістю[17].

З огляду на зобов'язання щодо звітності в Директиві AVMS, Комісія вбачає нагальну потребу в розробці та обміні передовим досвідом у сфері комерційних комунікацій (наприклад, шляхом участі в розробці кодексів поведінки) з метою запропонувати їх як альтернативу обмеженням або заборонам певних видів діяльності.

4.2. Медіаграмотність щодо аудіовізуальних творів

Цифрові технології та поширення ширококутового зв'язку значно полегшують доступ до аудіовізуальних творів, створюючи нові канали розповсюдження, такі як відео на замовлення та мобільне телебачення. Це, своєю чергою, створює нові ринки для каталожного контенту/контенту спадщини. Крім того, цифрові технології знижують вхідний бар'єр для створення та розповсюдження аудіовізуальних творів і допомагають створити аудіовізуальний ринок без кордонів. У цьому контексті медіаграмотність означає

- забезпечення, особливо для молодих європейських глядачів, кращої обізнаності та знань про нашу кіноспадщину, а також підвищення інтересу до цих фільмів і до нещодавніх європейських фільмів[18];

- сприяння набуттю навичок виробництва аудіовізуальних медіа та творчості[19];

- розуміння важливості авторського права з точки зору як споживачів, так і творців контенту[20].

4.3. Медіаграмотність для онлайн

В інформаційному суспільстві, що швидко розвивається, навички медіаграмотності необхідні для обізнаності та залучення до технологічних, економічних і культурних інновацій. Інтернет докорінно

змінює споживання медіа, оскільки він є додатковим засобом доступу до традиційних медіа (наприклад, IPTV або інтернет-радіо), а також до текстів, зображень і звуків з усього світу в інтерактивному режимі. Це відкриває величезні можливості, наприклад, щодо мультимедійних електронних бібліотек[21], але також і величезні виклики з точки зору медіаграмотності.

Медіаграмотність для онлайн засобів:

- надання користувачам інструментів для критичного оцінювання онлайн-контенту

- розширення навичок цифрової творчості та виробництва і заохочення обізнаності щодо питань авторського права[22];

- забезпечення того, щоб благами інформаційного суспільства могли користуватися всі, включаючи людей, які перебувають у несприятливому становищі через обмежені ресурси чи освіту, вік, стать, етнічну приналежність, людей з інвалідністю (е-Доступність), а також тих, хто проживає в менш сприятливих районах (все це охоплюється поняттям е-Інклюзія)[23];

- підвищення обізнаності про те, як працюють пошукові системи (пріоритезація відповідей тощо) та навчання кращому використанню пошукових систем[24].

Фрагменти з книги «The Dunning-Kruger Effect: On Being Ignorant of One's Own Ignorance» (2008)

(<https://rcgd.isr.umich.edu/wp-content/uploads/2018/09/DKE11advance.pdf>)

По-перше, я хочу стверджувати, що межа між знанням людей і їхньою неосвіченістю часто настає набагато раніше, ніж можна було б очікувати. Ця межа часто проявляється всередині звичних, повсякденних завдань, які визначають, чи будуть люди жити щасливим і ефективним життям – безумовно, у колі викликів, із якими люди зазвичай стикаються протягом життя.

Наприклад, у сучасному суспільстві людям доводиться відфільтрувати великий обсяг новин про наукові факти щодо таких важливих питань, як довкілля, медичне лікування та біотехнології. У цьому контексті Національний науковий фонд у своєму дворічному опитуванні наукових знань виявляє значні прогалини у базових знаннях людей. Так, у своєму опитуванні 2008 року, яке охопило приблизно 1500 дорослих у США, лише близько 53% респондентів знали, що електрони менші за атоми, і лише 51% правильно відповіли, що саме Земля обертається навколо Сонця (а не навпаки), і що для цього Землі потрібен рік. На запитання, чи краще протестувати новий препарат для лікування високого кров'яного тиску, давши його (а) 1000 учасникам або (б) 500 учасникам, причому ще 500 отримають плацебо, лише 38% дали

правильну відповідь із відповідним поясненням (Національна наукова рада, 2010).

Можливо, наука не є повсякденною діяльністю для пересічних громадян, тому їх можна вибачити за те, що вони не мають базових знань з тем, які не потребують прямих рішень. Однак вони роблять рішення під час кожних виборів, тому важливо, щоб громадяни мали базові знання про свою державу. У 2009 році в опитуванні приблизно 2500 американців лише половина респондентів могла назвати всі три гілки федерального уряду, лише 54% знали, що право оголошувати війну належить Конгресу, а не Президенту, і лише 57% правильно визначили роль виборчого коледжу. Багато хто думав, що він «готує тих, хто прагне до вищих посад», або «контролює перші телевізійні дебати» (Інститут міжколегіальних досліджень, 2008).

■■■➔ ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЯ 3

1. Чим відрізняється критичне мислення від логічного мислення.
2. Опишіть ситуацію побутового використання критичного мислення, за Дьюї Джеймсом.
3. Чи помічали ви у себе прояви когнітивних помилок, опишіть.
4. Що мав на увазі Дж. Дьюї, аналізуючи природу критичного мислення. Прокоментуйте судження. В чому практична цінність критичного мислення?





5. Поясніть феномен наївного реалізму на прикладі тесту «Cyclin test».



Test Your Awareness : Cyclist Test

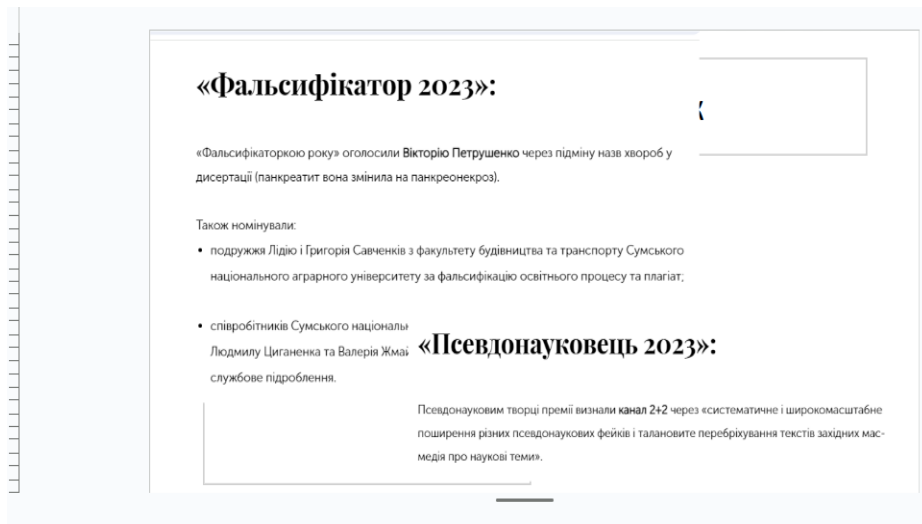
<https://www.youtube.com/watch?v=Rz-ph32CnJA&feature=youtu.be>

6. Прокоментуйте наведені приклади ефекту «Даннінга-Крюгера», запропонуйте власні.

Ефект Даннінга - Крюгера

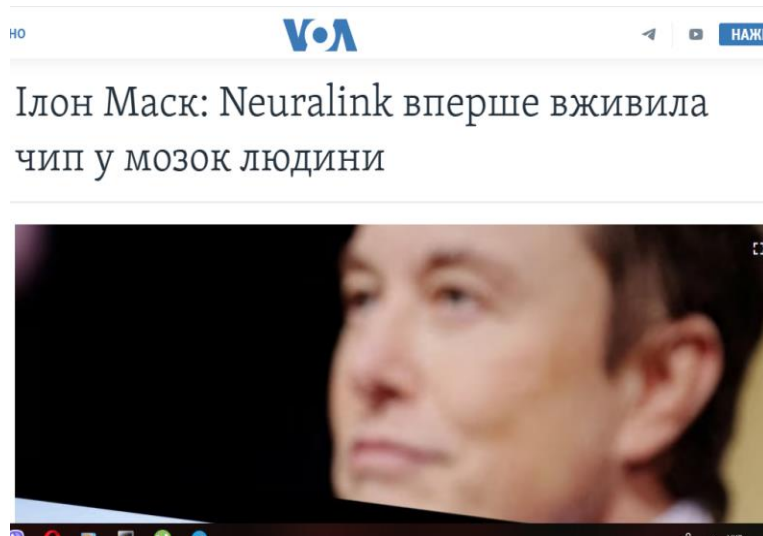
- <https://gazeta.ua/articles/life/kandidat-na-posadu-suddi-konstitucijnogo-sudu-ne-znaye-koli-uhvalili-konstituciyu-epichne-video/1174072>

The screenshot shows a news article from Gazeta.ua. The title is 'Кандидат на посаду судді Конституційного суду не знає, коли ухвалили Конституцію - епічне відео'. The article text mentions a candidate for the Constitutional Court who does not know when the Constitution was adopted. A video player is embedded in the article, showing a man in a suit speaking.

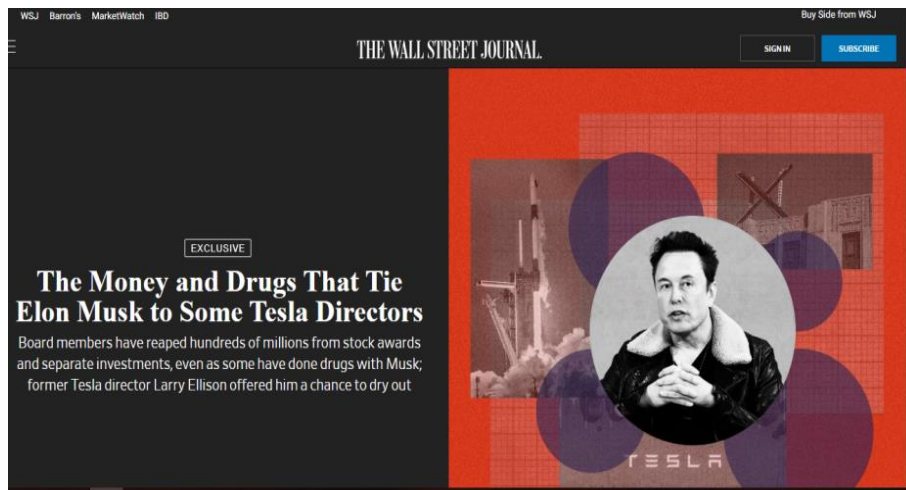


7. Провести критичний аналіз публікацій про Ілона Маска (перерахуйте ознаки фейкової та маніпулятивної інформації).

<https://www.holosameryky.com/a/neuralink-chip-liudyna/7463102.html?authuser=1>



<https://www.unian.ua/world/ilon-mask-vzhivaye-zaboroneni-narkotiki-ta-shilyaye-do-cogo-kerivnictvo-tesla-i-spacex-wsj-12533316.html?authuser=1>



8. Що об'єднує ці новини – одним словом:

Грамота за економію снарядів від командування 110 ОМБр

У Німеччині українські біженці отруїлися рибою викраденою з океанаріуму.

Київський метрополітен відкрив вакансію «машиніста-аквалангіста».

Комендант Львівської області збирає персональні дані студентів віком від 17 до 70 років.

9. Надайте алгоритм розслідування щодо новини, оприлюдненої ВВС «Ідея проведення американського фестивалю 1969-го року виникла через подібну подію в Британії 200 років тому»:

«Місцевий новинний веб-сайт ВВС Oxford повідомив, що в архівах палацу Бленгейм у британському Вудстоку, що в Оксфордширі, виявлено докази проведення подібного музичного фестивалю у 1769 році. Серед 200 людей на заході 1769 року був «співак на ім'я Вінсент Фурньє».



10. https://x.com/terror_alarm – дослідити медіаресурс застосувавши алгоритм «6 запитань». Дайте відповідь – для чого такі ресурси потрібні та чому люди їх читають.



ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4

МОВА НЕНАВИСТІ - ФОРМА ІСНУВАННЯ АНТИГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА АБО ЯК ЄВРОПЕЙСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО Є ПРАВОВИМ І ТОЛЕРАНТНИМ

Мова ненависті (hate speech) є однією з найбільш загрозливих форм вираження, яка може руйнувати демократичні цінності, провокувати насильство і дискримінацію та сприяти формуванню антигромадянського суспільства. Водночас Європейський Союз демонструє ефективну стратегію протидії цьому явищу через правові, соціальні та освітні інструменти, спрямовані на зміцнення толерантності та захист прав людини.

Мова ненависті охоплює будь-які висловлювання, що спрямовані на приниження, дискримінацію або загрозу особам чи групам людей за ознаками раси, етнічного походження, релігії, статі, сексуальної орієнтації чи інших характеристик.

Основні наслідки мови ненависті включають

1. Розпалювання соціальної напруги. Мова ненависті провокує конфлікти в суспільстві та підриває соціальну згуртованість.

2. Дискримінація та насильство. Такі висловлювання створюють підґрунтя для фізичних атак, переслідувань і дискримінації.

3. Підрив демократичних принципів. Зниження рівня взаємоповаги підриває основи демократичного суспільства, сприяючи формуванню авторитарних тенденцій.

Європейське суспільство розглядає боротьбу з мовою ненависті як пріоритет, що базується на верховенстві права.

Основні правові інструменти включають

1. Хартія основних прав Європейського Союзу.

- Стаття 21 забороняє будь-яку дискримінацію, включно з тією, що заснована на мові ненависті.

- Стаття 11 гарантує свободу вираження, яка має межі у випадку зловживання, спрямованого на дискримінацію.

2. Рамкове рішення ЄС щодо боротьби з расизмом та ксенофобією (2008 р.).

- Забезпечує криміналізацію публічного підбурювання до насильства чи ненависті на основі раси, кольору шкіри, релігії або національного походження.

3. Національне законодавство.

- Уряди країн-членів ЄС зобов'язані впроваджувати закони, що відповідають європейським стандартам, зокрема з протидії мові ненависті в медіа та соціальних мережах.

Європейський Союз приділяє особливу увагу утвердженню толерантності та міжкультурного діалогу. Ініціативи з медіаграмотності навчають громадян критично оцінювати інформацію та уникати пропаганди ненависті. Рада Європи започаткувала кампанію *No Hate Speech Movement*, яка спрямована на залучення молоді до боротьби з дискримінацією в онлайновому середовищі.

Громадянське суспільство відіграє важливу роль у запобіганні поширенню мови ненависті через

1. Фактчекінгові ініціативи.

- Організації аналізують та спростовують дезінформацію, що містить мову ненависті.

2. Підтримку жертв.

- Правозахисні організації надають правову та психологічну допомогу тим, хто став об'єктом ненависті.

3. Підвищення обізнаності.

- Навчальні семінари та публічні заходи сприяють популяризації ідей толерантності.

Незважаючи на прогрес, існують значні виклики

1. Цифровізація мови ненависті. Соціальні мережі стали середовищем для швидкого поширення деструктивних наративів.

2. Брак координації. Відсутність уніфікованих підходів до боротьби з мовою ненависті у різних країнах ЄС ускладнює ефективність заходів.

3. Баланс між свободою слова та протидією мові ненависті. Забезпечення цього балансу залишається складним завданням для правових систем.

Мова ненависті є значною загрозою для демократії та соціальної гармонії, однак Європейський Союз демонструє, як ефективні правові, освітні та суспільні ініціативи можуть створювати умови для толерантного суспільства. Україна, адаптуючи європейський досвід, має можливість зміцнити демократичні інститути та сприяти формуванню правового суспільства, де панують взаємоповага та толерантність.

! ГЛОСАРІЙ ДО МОДУЛЯ 4

Тема 1. Фактчекінг: європейські практики перевірки інформації

Алгоритмічне виявлення фейків (Algorithmic Fake Detection) – використання автоматизованих систем штучного інтелекту для аналізу інформації та виявлення неправдивих даних. У Європі такі технології активно розвиваються у співпраці з університетами та дослідницькими інститутами.

Дебанкінг (Debunking) процес розвінчання міфів, фейків та неправдивої інформації через пояснення та надання перевірених фактів. У Європі дебанкінг є важливим компонентом у боротьбі з дезінформацією, особливо в темах суспільного значення.

Етичні стандарти фактчекінгу (Ethical Standards of Fact-checking) – принципи та правила, які забезпечують об'єктивність, точність і прозорість у перевірці фактів. Європейські фактчекінгові організації дотримуються стандартів, встановлених міжнародною мережею фактчекерів (International Fact-Checking Network, IFCN).

Європейський кодекс боротьби з дезінформацією (EU Code of Practice on Disinformation) – добровільний документ для технологічних платформ, медіа та інших учасників, спрямований на зменшення впливу фейкових новин та маніпулятивного контенту.

Інформаційні бульбашки (Information Bubbles) – ситуація, коли користувачі отримують лише ті дані та новини, що відповідають їхнім переконанням через алгоритми соціальних мереж. Європейські ініціативи націлені на подолання інформаційної ізоляції через заохочення різноманітності контенту.

Clickbait (Клікбейт) – заголовки чи контент, створені для залучення максимальної кількості переглядів без врахування правдивості чи глибини змісту. У Європі ведуться кампанії для боротьби з клікбейтами, зокрема через регулювання соціальних медіа.

Маніпулятивний контент (Manipulated Content) – інформація, яка була свідомо змінена або вирвана з контексту для досягнення певного ефекту. Європейські практики спрямовані на розпізнавання таких матеріалів через інструменти фактчекінгу.

Перевірка джерел (Source Verification) – процес аналізу та оцінки надійності джерела інформації. У європейських практиках це включає ідентифікацію першоджерела, аналіз його репутації та контексту.

Сфабриковані новини (Fabricated News) – повністю вигадані історії, які створюються з метою поширення неправдивої інформації або маніпуляції громадською думкою. У Європі боротьба зі сфабрикованими новинами є частиною загальної стратегії з протидії дезінформації.

Фактчекінг (Fact-checking) – метод журналістської роботи, який полягає у перевірці достовірності заяв, фактів чи інформації, опублікованої в медіа або інших джерелах. У європейському контексті це також включає аналіз заяв публічних осіб та політиків.

Фактчекінгові організації (Fact-checking Organizations) – незалежні установи або ініціативи, що спеціалізуються на перевірці фактів. Наприклад, у Європі діють такі організації, як *EU DisinfoLab* та *FactCheckEU*.

Тема 2. Соціальні стереотипи та їх вплив на формування громадянського суспільства: історія боротьби європейців за свободи і рівноправ'я в усіх соціальних сферах

Гендерні стереотипи (Gender Stereotypes) – традиційні уявлення про ролі чоловіків і жінок у суспільстві. У Європі боротьба з гендерними стереотипами є основою рухів за гендерну рівність і соціальну справедливість.

Дискримінація (Discrimination) – нерівне ставлення до людей на основі їхньої статі, раси, релігії, національності чи інших ознак. Європейське законодавство та ініціативи спрямовані на подолання всіх форм дискримінації.

Емансипація (Emancipation) – звільнення від соціальних, політичних чи економічних обмежень, що заважають рівності. У європейській історії емансипація охоплювала рухи за права жінок, трудящих і меншин.

Рівність можливостей (Equality of Opportunity) – принцип, згідно з яким кожна людина повинна мати однакові умови для реалізації свого потенціалу. Європейські суспільства прагнуть досягти цього через соціальні реформи та законодавство.

Рух за права людини (Human Rights Movement) – історичний і сучасний процес боротьби за основні права та свободи людини. У Європі він став основою для створення таких інституцій, як Рада Європи та Європейський суд з прав людини.

Солідарність (Solidarity) – почуття єдності та взаємної підтримки між членами суспільства. Солідарність є одним із принципів європейської інтеграції та боротьби за соціальну справедливість.

Соціальна інклюзія (Social Inclusion) – процес інтеграції маргіналізованих груп у суспільство для забезпечення рівного доступу до можливостей, ресурсів та прав. Європейські країни активно впроваджують політики соціальної інклюзії.

Соціальна мобільність (Social Mobility) – можливість людей змінювати свій соціальний статус завдяки освіті, праці чи економічним досягненням. У Європі соціальна мобільність стимулюється через програми освіти та рівності.

Соціальні стереотипи (Social Stereotypes) – усталені уявлення чи узагальнення про певні групи людей, які часто не відповідають реальності. Вони можуть спричиняти дискримінацію та упереджене ставлення в суспільстві.

Толерантність (Tolerance) – прийняття та повага до відмінностей між людьми, таких як національність, релігія чи культура. У Європі толерантність є ключовим принципом для гармонійного функціонування громадянського суспільства.

Тема 3. Сеульська декларація про медійну та інформаційну грамотність для всіх і при загальній участі: захист від дезінфодемії. Європейський досвід імплементації (на прикладі Франції та інших країн ЄС)

Алгоритмічне управління контентом (Algorithmic Content Governance) – використання алгоритмів для модерації, сортування та перевірки контенту, що є ключовим компонентом боротьби з дезінформацією в Європейському Союзі.

Громадянська участь у МІІ (Civic Participation in MII) – залучення громадян до ініціатив з підвищення медійної та інформаційної грамотності. У ЄС створюються платформи, що дозволяють громадянам долучатися до дебатів і освітніх кампаній.

Екосистема інформації (Information Ecosystem) – сукупність джерел, платформ і каналів, через які поширюється інформація. Європейські країни працюють над створенням прозорої екосистеми для зменшення впливу дезінформації.

Європейський підхід до МІІ (European Approach to MII) – комплексна стратегія розвитку медійної та інформаційної грамотності, яка включає законодавчі ініціативи, освітні програми та партнерство між урядом і громадськими організаціями.

Законодавчі ініціативи щодо дезінформації (Legislative Initiatives on Disinformation) – норми та закони, спрямовані на боротьбу з фейковими новинами. Наприклад, Франція прийняла закон про боротьбу з маніпуляціями інформацією під час виборів.

Інфомедіатори (Infomediaries) – особистості або організації, які діють як посередники між джерелами інформації та аудиторією, допомагаючи розпізнавати та оцінювати достовірність матеріалів.

Наративний контроль (Narrative Control) – управління інформаційними потоками для створення або підтримки певних ідей, що впливають на громадську думку. Європейський підхід включає боротьбу з маніпулятивними наративами.

Сеульська декларація (Seoul Declaration) – документ, прийнятий ЮНЕСКО, що підкреслює важливість медійної та інформаційної грамотності (MIL) для боротьби з дезінформацією та забезпеченням доступу до достовірної інформації.

Цифрова компетентність (Digital Competence) – знання та навички, необхідні для безпечного й ефективного використання цифрових технологій. У Франції програма CLEMI допомагає розвивати ці навички серед молоді.

Цифровий скептицизм (Digital Skepticism) – критичне ставлення до інформації, отриманої з цифрових платформ, яке заохочується освітніми ініціативами для запобігання довірі до фейків.

Тема 4. «Мова ненависті» як критерій фільтру інформації.

Як це питання регулюється законодавчою базою європейських країн

Антидискримінаційне законодавство (Anti-Discrimination Laws) – закони, що спрямовані на захист меншин від дискримінації, включаючи захист від ненависницьких висловлювань. У Великій Британії це, наприклад, *Equality Act 2010*.

Європейська конвенція з прав людини (European Convention on Human Rights, ECHR) – юридичний документ, що встановлює права і свободи людини, включаючи заборону мови ненависті через обмеження свободи слова (стаття 10).

Закони проти підбурювання до ненависті (Anti-Incitement Laws) – правові акти, які забороняють публічне підбурювання до ненависті чи насильства. Наприклад, у Франції діє закон про свободу преси (1881 р.), що регулює це питання.

Криміналізація мови ненависті (Criminalization of Hate Speech) – законодавча практика, що передбачає притягнення до кримінальної відповідальності за поширення ненависницьких висловлювань, наприклад, у Німеччині чи Франції.

Міжнародні рамки протидії мові ненависті (International Hate Speech Frameworks) – наприклад, рекомендації Ради Європи, які визначають мову ненависті як порушення прав людини та закликають до суворої регуляції.

Мова ненависті (Hate Speech) – вирази, що містять заклики до дискримінації, ворожнечі чи насильства на основі раси, релігії, статі чи інших ознак, заборонені законодавствами більшості європейських країн.

Модерація контенту (Content Moderation) – діяльність онлайн-платформ із фільтрації ненависницького контенту згідно з європейськими законами, такими як Регламент цифрових послуг (Digital Services Act).

Онлайн-платформи та відповідальність (Platform Liability) – юридична відповідальність інтернет-платформ за розповсюдження мови ненависті, зокрема, згідно з європейськими законами, такими як NetzDG у Німеччині.

Свобода вираження проти мови ненависті (Freedom of Expression vs. Hate Speech) – баланс між правом на свободу слова і необхідністю обмеження мови ненависті. Це питання вирішується Європейським судом з прав людини, який визначає межі таких висловлювань.

Соціальні алгоритми фільтрації (Social Filtering Algorithms) – технології, які автоматично виявляють і видаляють мову ненависті з онлайн-платформ. Використовуються в рамках зобов'язань за європейськими регуляціями.



ТЕМА 1. ФАКТЧЕКІНГ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ ПЕРЕВІРКИ ІНФОРМАЦІЇ

Аналіз медіатекстів – це важливий інструмент для розуміння, як медіа формують і транслюють ідеї, впливають на суспільну думку, зміцнюють або підривають ідеології. Розглянемо кожен із видів аналізу детальніше, з прикладами.

Ідеологічний аналіз спрямований на виявлення прихованих політичних або культурних посилів у медіатекстах. Наприклад, в аналізі новинного сюжету про біженців можна дослідити, чи позиціонуються вони як загроза або ж як жертви, і яку політичну ідею це підтримує. Подібний аналіз допомагає розкрити, як медіа підтримують домінуючі ідеології.

Аналіз репрезентації досліджує, як медіа зображують певні соціальні групи. Наприклад, у голлівудських фільмах жінки часто показуються в ролях, пов'язаних із сім'єю, тоді як чоловіки – у професійній сфері. Це впливає на формування гендерних стереотипів і рольових моделей.

Декодування медіатекстів вивчає, як різні аудиторії сприймають один і той самий контент. Наприклад, реклама фітнес-продуктів може викликати захоплення у людей, які підтримують здоровий спосіб життя, але бути сприйнятою як нав'язування стандартів краси іншими.

Сюжетний (наративний) аналіз фокусується на структурах оповіді. Наприклад, у кіно блокбастери часто мають структуру «герой – випробування – перемога», що формує у глядачів очікування та підсилює їхню емоційну залученість.

Жанровий аналіз допомагає зрозуміти особливості жанру, які впливають на повідомлення. Наприклад, жанр ток-шоу має власну структуру, яка включає дебати, емоційні обговорення, що робить контент більш динамічним, але може спрощувати складні питання.

Іконографічний аналіз досліджує візуальні образи. Наприклад, у рекламі люксового годинника символом статусу може бути розкішний інтер'єр або дороге авто у кадрі, що передає ідею успіху та престижу.

Семіотичний аналіз звертається до знаків і символів. Наприклад, кольори можуть мати символічне значення: червоний – пристрасть або небезпека, зелений – природа і гармонія. У рекламі екологічних продуктів зелений колір часто підкреслює їхню натуральність.

Контекстуальний аналіз враховує зовнішні чинники, такі як історичні чи соціальні обставини. Наприклад, під час економічних криз реклама часто акцентує увагу на доступності та вигоді.

Аналіз комерціалізації зосереджується на тому, як економічні інтереси впливають на контент. Наприклад, у новинних медіа спонсорські статті можуть виглядати як об'єктивні новини, але їхня мета – продаж товару або послуги.

Таким чином, різні види аналізу дозволяють комплексно оцінити медіатексти, їхній вплив і соціальну значущість.

Методики виявлення дезінформації є важливим інструментом у боротьбі зі спотвореною або маніпулятивною інформацією в медіа. Однією з основних і базових методик є фактчекінг – процес перевірки достовірності заяв, фактів та тверджень, представлених у медіатекстах.

Фактчекінг має кілька етапів. Спершу необхідно ідентифікувати твердження, що потребує перевірки. Наприклад, у новинному сюжеті може йтися про статистику, події чи цитати. Наступний крок – пошук першоджерел, з яких походить інформація, або джерел, що підтверджують її. Наприклад, якщо в новині згадується дослідження, фактчекер має знайти повний текст дослідження та перевірити його зміст.

Далі відбувається аналіз джерела. Достовірні джерела – це, зазвичай, офіційні документи, наукові публікації, авторитетні медіа чи прямі заяви офіційних осіб. Фактчекінг також звертає увагу на ознаки фейків, такі як: анонімність джерела, сенсаційні заголовки, маніпулятивний емоційний контент або відсутність перевірених посилань.

Практичний приклад: у соцмережах поширюється новина про «нове чудо-ліки», яке нібито схвалили вчені. Фактчекінг передбачає пошук згадок про це в наукових базах даних, на сайтах Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) або інших міжнародних медичних установах. Якщо таких даних немає, ймовірність фейку значно зростає.

Існують і спеціалізовані онлайн-інструменти для фактчекінгу. Наприклад, **Google Fact Check Tools** дозволяє швидко перевіряти контент на достовірність, а сервіси типу **Snopes** чи **FactCheck.org** спеціалізуються на спростуванні популярних дезінформаційних наративів.

Крім того, серед методик виявлення дезінформації важливу роль відіграє **аналітичний підхід**. Він включає перевірку контексту, джерела фінансування медіа, аналіз цільової аудиторії та можливих мотивів поширення інформації. Наприклад, якщо новина явно вигідна певній політичній силі, її варто перевірити на упередженість.

Таким чином, фактчекінг є ключовою методикою у виявленні дезінформації. Його регулярне використання сприяє підвищенню інформаційної грамотності, допомагає уникати маніпуляцій та підтримувати якість споживаної інформації.

ТЕМА 2. СОЦІАЛЬНІ СТЕРЕОТИПИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ІСТОРІЯ БОРОТЬБИ ЄВРОПЕЙЦІВ ЗА СВОБОДИ І РІВНОПРАВ'Я В УСІХ СОЦІАЛЬНИХ СФЕРАХ

Соціальні стереотипи – це узагальнені та спрощені уявлення про певні групи людей, які впливають на міжособистісне спілкування та суспільні відносини. У медіа стереотипи виступають як потужний інструмент формування суспільних уявлень, часто підкріплюючи існуючі упередження.

Класифікація соціальних стереотипів зазвичай ґрунтується на основі соціальних ознак:

- **Етнічні та расові стереотипи.** У медіа вони часто представлені через загальні образи, які підкреслюють культурні чи фізичні відмінності. Наприклад, у масовій культурі афроамериканців нерідко зображували як агресивних чи менш освічених, що закріплювало негативні стереотипи.
- **Гендерні стереотипи.** Це шаблонні уявлення про ролі чоловіків і жінок. Наприклад, у рекламі жінки часто асоціюються із домашнім господарством, а чоловіки – із кар'єрним зростанням.
- **Сексуальні стереотипи.** Люди з ЛГБТК+ спільноти в медіа часто були зображені через негативні або карикатурні образи.
- **Вікові стереотипи.** Літніх людей часто зображають як слабких чи нездатних до адаптації, молодь – як бунтівників.

Громадянське суспільство в Європі пройшло довгий шлях у боротьбі зі стереотипами, особливо в таких аспектах:

Подолання етнічних і расових стереотипів. Європейська історія, особливо після Другої світової війни, характеризується рухом до рівноправності. Прийняття антидискримінаційного законодавства в країнах ЄС, наприклад, Директива про расову рівність (2000), сприяло формуванню політики інклюзивності. Медіа почали активно висвітлювати успішні приклади інтеграції етнічних меншин.

Гендерна рівність. Завдяки руху за права жінок у 20 столітті, Європа зробила значні кроки у подоланні гендерних упереджень. Рекламні кампанії та серіали все частіше показують жінок у професійних і лідерських ролях. Європейський Союз підтримує гендерну рівність через освітні програми та контроль за контентом, що може містити сексизм.

Сексуальна рівність. Рух за права ЛГБТК+ у Європі призвів до легалізації одностатевих шлюбів у багатьох країнах. У медіа ЛГБТК+

персонажі стали зображуватися багатогранно, наприклад, у популярних серіалах, що допомагає руйнувати упередження.

Медіа часто стають як носіями, так і інструментами зміни стереотипів. Наприклад, такі платформи, як BBC, активно працюють над інклюзивністю, розповідаючи історії меншин або маргіналізованих груп. Водночас залишаються виклики: окремі медіа використовують стереотипи для сенсаційності, що підсилює напруження в суспільстві. Європейська історія доводить, що через освітні ініціативи, законодавство та медіа-культуру можна успішно долати соціальні стереотипи, сприяючи гармонійному розвитку громадянського суспільства.

ТЕМА 3.

СЕУЛЬСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО МЕДІЙНУ ТА ІНФОРМАЦІЙНУ ГРАМОТНІСТЬ ДЛЯ ВСІХ І ПРИ ЗАГАЛЬНІЙ УЧАСТІ: ЗАХИСТ ВІД ДЕЗІНФОДЕМІЇ. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ФРАНЦІЇ ТА ІНШИХ КРАЇН ЄС)

Сеульська декларація підкреслює важливість інтеграції медійної та інформаційної грамотності (MIL) як глобальної компетенції, що сприяє розвитку критичного мислення та створення якісного медійного контенту. Вона підтримує ідею інклюзивної та обізнаної участі у цифрову епоху. Загалом, впровадження принципів цієї декларації сприяє посиленню демократичної активності громадян через боротьбу з дезінформацією та розвиток обізнаності для ухвалення важливих рішень. Вона також орієнтована на подолання інформаційної нерівності, забезпечуючи доступ до інформації для маргіналізованих та недостатньо охоплених громад.

Декларація має ключове значення у протидії дезінформаційним кампаніям, надаючи людям навички розпізнавати та спростовувати неправдиві наративи. Вона сприяє співпраці між урядами, освітніми установами та медіа для забезпечення прозорості та відповідальності. Важливим елементом є стимулювання міжкультурного діалогу та використання медіа для розбудови взаєморозуміння між культурами, що допомагає долати стереотипи та розвивати емпатію.

Виникнення поняття «дезінфомедія» та її соціальні та інформаційні наслідки

Термін «дезінфомедія» з'явився у відповідь на глобальні інформаційні виклики, що постали під час пандемії COVID-19. Його ввели міжнародні організації, такі як ЮНЕСКО, щоб описати хвилю дезінформації та маніпулятивних інформаційних кампаній, які супроводжують великі кризи, включаючи пандемії. Дезінфомедія є похідною від слів

«дезінформація» і «пандемія», що символізує одночасність поширення інфекції та неправдивої інформації.

Дезінфодемія має серйозні наслідки для суспільства. Вона загострює соціальні поділи, використовуючи існуючі політичні, культурні чи релігійні протиріччя, а також створює умови для поширення дезінформації у так званих «інформаційних бульбашках». Вона підриває довіру до ключових інституцій – систем охорони здоров'я, урядів, медіа – поширюючи суперечливі та шкідливі наративи.

Цей феномен створює додаткові ризики для вразливих груп населення, зокрема літніх людей або тих, хто має обмежені навички користування цифровими технологіями. Такі групи стають легкою мішенню для дезінформації, що може вплинути на їхні рішення у сфері здоров'я та економіки. Крім того, дезінфодемія ускладнює розробку ефективних механізмів регулювання, адже потрібен баланс між свободою вираження та необхідністю обмеження шкідливого контенту.

Особливо важливо зазначити, що в умовах кризи дезінформація посилює страх і невпевненість у суспільстві, відволікаючи ресурси на спростування неправдивої інформації замість її запобігання. Це створює додаткові виклики для урядів та організацій, які прагнуть поширювати правдиву інформацію.

Принципи Сеульської декларації пропонують стратегічну основу для подолання викликів, пов'язаних із дезінфодемією. Зокрема, через впровадження медійної та інформаційної грамотності люди отримують інструменти для критичного оцінювання контенту та зменшення вразливості до дезінформації. Декларація закликає до колективних дій, об'єднуючи політиків, освітян та технологічні компанії для побудови стійких інформаційних екосистем.

Ця синергія демонструє важливість глобальної грамотності та етики інформації для захисту суспільства від сучасних загроз у цифровому середовищі.

ТЕМА 4. **«МОВА НЕНАВИСТІ» ЯК КРИТЕРІЙ ФІЛЬТРУ ІНФОРМАЦІЇ.** **ЯК ЦЕ ПИТАННЯ РЕГУЛЮЄТЬСЯ ЗАКОНОДАВЧОЮ БАЗОЮ** **ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН**

Нормативно-правова база врегулювання соціальних, правових, політичних конфліктів із використанням мови ворожнечі.

Мова ворожнечі є однією з ключових загроз сучасним демократичним суспільствам, адже вона підриває соціальну згуртованість, провокує конфлікти й може сприяти насильству. Для ефективного врегулювання таких конфліктів держава, міжнародні організації та громадянське суспільство покладаються на нормативно-правову базу,

що забезпечує регулювання та запобігання використанню мови ворожнечі.

В Україні основи боротьби з мовою ворожнечі закладено в Конституції, яка гарантує свободу слова, водночас забороняючи зловживання цим правом для розпалювання ворожнечі. Також Кримінальний кодекс України передбачає відповідальність за злочини, пов'язані з дискримінацією або розпалюванням ненависті. Водночас Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» визначає механізми правового захисту постраждалих від дискримінаційних висловлювань та дій.

На міжнародному рівні ключовими документами є Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема її стаття 10, яка захищає свободу вираження поглядів, але дозволяє обмеження для запобігання розпалюванню ненависті. У 2008 році Рада Європи ухвалила Додатковий протокол до Конвенції про кіберзлочинність, який криміналізує прояви расизму та ксенофобії в інтернеті. Також важливу роль відіграють Резолюції Генеральної Асамблеї ООН, які засуджують прояви мови ворожнечі й закликають держави запроваджувати ефективні механізми боротьби з нею.

Законодавчі ініціативи в різних країнах відображають прагнення знайти баланс між свободою слова та відповідальністю за її використання. У багатьох європейських країнах, таких як Німеччина чи Франція, мова ворожнечі підпадає під адміністративну або кримінальну відповідальність, а великі платформи соціальних медіа зобов'язані видаляти ненависницький контент. Наприклад, у Німеччині діє Закон про дотримання мереж (NetzDG), який вимагає швидкого видалення незаконного контенту із соціальних мереж.

У політичному контексті мова ворожнечі часто використовується для маніпуляцій і поглиблення суспільних поділів. Нормативно-правова база, яка включає суворі санкції за розпалювання ненависті, повинна доповнюватися просвітницькими заходами, спрямованими на виховання толерантності та запобігання маніпулятивним інформаційним кампаніям.

Важливо, щоб боротьба з мовою ворожнечі не перетворювалася на інструмент придушення критики чи політичної опозиції. Саме тому нормативно-правові механізми повинні мати чіткі межі застосування, дотримуватися принципів прав людини й уникати свавільного обмеження свободи вираження. Таким чином, врегулювання конфліктів із використанням мови ворожнечі потребує комплексного підходу, що об'єднує законодавчі, освітні та суспільні ініціативи для захисту демократичних цінностей та прав людини.

Мова ворожнечі та соціальні стереотипи: як формуються усталені негативні конотації

Мова ворожнечі та соціальні стереотипи є взаємопов'язаними явищами, що підсилюють одне одного й сприяють поширенню упереджених уявлень про певні групи людей. Соціальні стереотипи – це спрощені, часто необґрунтовані уявлення про певні спільноти чи індивідів, які базуються на їхніх реальних чи уявних характеристиках. Мова ворожнечі слугує інструментом для закріплення та поширення цих стереотипів, перетворюючи їх на суспільно прийнятні норми сприйняття.

Процес формування негативних конотацій починається із соціального конструювання відмінностей. Історично панівні групи часто використовували стереотипи для підтримання своєї влади, нав'язуючи суспільству уявлення про «інших» як небезпечних, меншовартісних або загрозливих. Наприклад, у культурі чи політичному дискурсі певні етнічні, релігійні або соціальні групи можуть позначатися за допомогою мови, що асоціюється з негативом: слова, які акцентують увагу на їхніх недоліках або вигаданих «недоліках».

Медіа та інші комунікаційні платформи відіграють ключову роль у поширенні та закріпленні таких конотацій. За допомогою мови ворожнечі повторюються упереджені терміни чи негативні образи, які поступово стають звичними у суспільному сприйнятті. Наприклад, асоціація певної групи з тероризмом, злочинністю або соціальною нестабільністю формується через повторювані шаблони мовлення. Це викликає страх і упередження, які підживлюють соціальні конфлікти.

Культурний контекст також відіграє роль у закріпленні стереотипів. Якщо певні соціальні чи історичні обставини сприяли дискримінації, їхні наслідки часто залишаються у мові через негативно забарвлені вирази чи метафори. Такі вислови закріплюються у фольклорі, літературі та медійному ландшафті, створюючи «усталені» конотації, які важко подолати.

Важливо зазначити, що мова ворожнечі не лише відображає існуючі стереотипи, але й активно формує їх. Регулярне використання зневажливих слів або негативних ярликів для позначення певної групи закріплює її образ як «негативного іншого». Така мова посилює соціальну ізоляцію та дискримінацію, обмежуючи доступ до рівних можливостей для цих людей.

Подолання негативних конотацій, сформованих мовою ворожнечі, вимагає комплексних зусиль. Освітні програми, спрямовані на розвиток критичного мислення, є важливими для розпізнавання та деконструкції стереотипів. Також необхідно забезпечити етичні стандарти у медіа та державному дискурсі, які б заохочували до використання нейтральної та об'єктивної мови.

Таким чином, мова ворожнечі є потужним механізмом формування та підтримання соціальних стереотипів, які мають

руйнівний вплив на суспільну згуртованість. Протидія цьому процесу вимагає не лише законодавчих заходів, а й просвітництва та активного формування культури толерантності й поваги до різноманіття.

Сеульська декларація про медіа й інформаційну грамотність

У зв'язку з цим ми зобов'язуємося: 1. Більш широко просувати медіа та інформаційну грамотність з метою подолання розривів у сфері доступу до інформації та якісної освіти, які помітно розширилися через пандемію; зробити все можливе, щоб ніхто не залишився без уваги. 2. Залучати до більш широкої участі в політиці медійної та інформаційної грамотності компанії, що забезпечують інтернет-комунікації, наукові кола, НКО, міжнародні та регіональні організації, регулюючі органи влади, засоби масової інформації, представників громадянського суспільства, молоді та спільнот. 3. Пропагувати ініціативи медіа та інформаційної грамотності по боротьбі з дезінформацією, зміною клімату і т. п., а також наполегливо закликати до поваги свободи вираження думок і доступу до інформації, що є не тільки правами людини, але і частиною вирішення проблеми дезінформації. 4. Включати питання медійної та інформаційної грамотності в етичні стандарти компаній і організацій, з метою забезпечення відкритого, інклюзивного та безпечного розвитку таких технологій, як штучний інтелект. 5. Підтримувати ініціативи медіа та інформаційної грамотності в питаннях, що стосуються технологічного детермінізму.

Наш заклик до дії:

Ми також закликаємо органи управління від державного до муніципального рівня: 1. Просувати «медійну та інформаційну грамотність для всіх і при загальній участі» за допомогою політичних заходів і розподілу ресурсів у всіх відповідних областях, включаючи освіту, охорону здоров'я, вибори, захист дитинства, екологію та гендерну рівність, управління і регулювання, – ось тільки деякі приклади. 2. Включити ресурси для інтеграції заходів в області медійної та інформаційної грамотності у свої національні стратегії реагування на COVID-19; формувати опірність до дезінформації із урахуванням можливих майбутніх криз. 3. Підтримувати розробку національних і міжнародних стратегій, навчальних планів і робочих програм із розвитку медіа та інформаційної грамотності, які забезпечать навчання протягом усього життя для кожного покоління в цифрову епоху. 4. Підтримувати підвищення кваліфікації та навчання вже працюючих та майбутніх викладачів медійної та інформаційної грамотності, як у рамках формальної системи освіти, так і за її межами. 5. Поставити групи ризику маргіналізації, включаючи жінок і дівчат, в пріоритетне

становище під час розробки політики медіа та інформаційної грамотності і забезпечити, щоб ці групи також були бенефіціарами зусиль із розширення прав і можливостей завдяки медійній та інформаційній грамотності. 6. Стимулювати залучення молоді та громадянського суспільства в якості активних учасників в розробку політики медійної та інформаційної грамотності таким чином, щоб їхні голоси були почуті. 7. Розширювати співпрацю між різними урядовими структурами, міністерствами, органами просвітницької діяльності серед виборців, міською владою, освітніми установами, регуляторами комунікацій, ЗМІ, бібліотеками та науково-дослідними установами з метою підвищення обізнаності та визнання медійної та інформаційної грамотності. 8. Перетворювати міста згідно з програмою медіа та інформаційної грамотності ЮНЕСКО, яка наділяє жителів компетенціями в області комунікації та інформації. 9. Активно співпрацювати із вченими та академічними спільнотами для забезпечення політики медійної та інформаційної грамотності на урядовому, національному та місцевому рівнях; інтегрувати якісні, актуальні і своєчасні інформаційні ресурси в реалізацію дій, пов'язаних з медіа та інформаційною грамотністю. 10. Розширювати співпрацю між різними міністерствами, органами освіти виборців, міською владою, освітніми установами, органами регулювання комунікацій, ЗМІ, бібліотеками, молодіжними інформаційними службами і дослідницькими інститутами з метою підвищення обізнаності та визнання медіа та інформаційної грамотності. 11. Просувати медійну та інформаційну грамотність як ключовий інструмент для сучасного регулювання, управління ЗМІ та технологіями, розвитку бібліотек і технологічного проєктування.

**Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
(скорочено – Європейська Конвенція з прав людини (ЄКПЛ))
Конвенція була відкрита для підписання 4 листопада 1950 року,
набула чинності 3 вересня 1953.**

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

СТАТТЯ 9

Свобода думки, совісті і релігії

1. Кожен має право на свободу думки, совісті та релігії; це право включає свободу змінювати свою релігію або переконання, а також свободу сповідувати свою релігію або переконання під час богослужіння, навчання, виконання та дотримання релігійної практики і ритуальних обрядів як одноособово, так і спільно з іншими, як прилюдно, так і приватно.

2. Свобода сповідувати свою релігію або переконання підлягає лише таким обмеженням, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах громадської безпеки, для охорони публічного порядку, здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

СТАТТЯ 10

Свобода вираження поглядів

1. Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Ця стаття не перешкоджає державам вимагати ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств.

2. Здійснення цих свобод, оскільки воно пов'язане з обов'язками і відповідальністю, може підлягати таким формальностям, умовам, обмеженням або санкціям, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі, для захисту репутації чи прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду.

Закон України

«Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

1) **антидискримінаційна експертиза** – аналіз проектів нормативно-правових актів, за результатами якого надається висновок щодо їх відповідності принципу недискримінації;

2) **дискримінація** – ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними (далі – певні ознаки), зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має

правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними;

{Пункт 2 частини першої статті 1 в редакції Закону № 1263-VII від 13.05.2014}

3) непряма дискримінація – ситуація, за якої внаслідок реалізації чи застосування формально нейтральних правових норм, критеріїв оцінки, правил, вимог чи практики для особи та/або групи осіб за їх певними ознаками виникають менш сприятливі умови або становище порівняно з іншими особами та/або групами осіб, крім випадків, коли їх реалізація чи застосування має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними;

{Пункт 3 частини першої статті 1 в редакції Закону № 1263-VII від 13.05.2014}

4) підбурювання до дискримінації – вказівки, інструкції або заклики до дискримінації стосовно особи та/або групи осіб за їх певними ознаками;

5) позитивні дії – спеціальні тимчасові заходи, що мають правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, спрямовану на усунення юридичної чи фактичної нерівності у можливостях для особи та/або групи осіб реалізовувати на рівних підставах права і свободи, надані їм Конституцією і законами України;

{Пункт 5 частини першої статті 1 в редакції Закону № 1263-VII від 13.05.2014}

5⁻¹) пособництво у дискримінації – будь-яка свідома допомога у вчиненні дій або бездіяльності, спрямованих на виникнення дискримінації;

{Частину першу статті 1 доповнено пунктом 5⁻¹ згідно із Законом № 1263-VII від 13.05.2014}

6) пряма дискримінація – ситуація, за якої з особою та/або групою осіб за їх певними ознаками поведуться менш прихильно, ніж з іншою особою та/або групою осіб в аналогічній ситуації, крім випадків, коли таке поводження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними;

{Пункт 6 частини першої статті 1 в редакції Закону № 1263-VII від 13.05.2014}

7) утиск – небажана для особи та/або групи осіб поведінка, метою або наслідком якої є приниження їх людської гідності за певними ознаками або створення стосовно такої особи чи групи осіб напруженої, ворожої, образливої або зневажливої атмосфери.

➡ ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЯ 4

1. Ознайомтесь з інформацією про геноцид в Руанді, знайдіть паралелі з теперішньою ситуацією в Україні, запропонуйте власне бачення боротьби з мовою ненависті на державному рівні.

Геноцид у Руанді [ред. | ред. код] 🔍 76 мов

Стаття [Обговорення](#) [Читати](#) [Неперевірені зміни](#) [Редагувати](#) [Редагувати код](#) [Переглянути історію](#) [Інструменти](#)

Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. Координати: 1°56′24″ пд. ш.29°52′15″ сх. д. [Очікує на перевірку](#)

Геноцид у Руанді (1994) (руанд. *Itsembabwoko gu'u Rwanda gu'1994*) — дії тимчасового уряду Руанди, що прийшов до влади в результаті військового перевороту 6–7 квітня, етнічної більшості країни — народності *хуту*, керованої тимчасовим урядом армії і загонів «Ітерахамве» і «Імпузамугамбі» проти представників етнічної меншини країни — народності *тутсі*; і проти хуту, що дотримувалися поміркованих політичних поглядів, направлених на повне знищення і тих, і інших. Число вбитих за 100 днів склало, ймовірно, близько 800 тисяч чоловік^[1], із них приблизно 10 % склали хуту.

Убивствам тутсі поклало кінець просування [Руандійського патріотичного фронту](#).

Передісторія [ред. | ред. код]

Найдавнішими жителями Рванди були *пігмеї Тва*, які й досі

Геноцид у Руанді



Країна Руанда

Місце Руанда

розташування

Час/дата початку 7 квітня 1994

Час/дата закінчення 17 липня 1994

▶ 1:58:33

2. Чи погоджуєтесь Ви з думкою Гендерсона, наведіть аргументи.«Гендерсон робить один цікавий висновок: спочатку ми можемо подумати, що люди, які мають гіршу освіту, будуть більш маніпульованими. Однак люди з високим статусом більше уваги приділяють тому, як інші сприймають їх, з цієї причини вони більше уваги приділятимуть периферійному впливу. Вони ж частіше говорять те, що потрібно, щоб не втратити престиж або роботу».

3. Розберіть ці новини за алгоритмом «факт – фейк»: Україна стала найбільшим ринком торгівлі людськими органами. Хімтрейли – сліди небезпечних хімікатів, вірусів та канцерогенів, які умисно розпорошують з літаків.

4. Наведіть приклади клікбейтових заголовків у регіональних медіа, з якою метою, на вашу думку, їх використовують. Як потрібно відноситись до поданої під такими заголовками інформацією.

5. Ознайомтесь з 9 і 10 статтями Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Подумайте як свобода слова корелює з таким поняттям як мова ворожнечі. Чи враховують ці статті таку правову колізію. Чи можемо ми назвати це правовою дилемою, яку європейське законодавство не може вирішити абсолютно.



6. Подумайте над алгоритмом для пересічної людини щодо розвінчання фейку. Як би ви зрозуміли, що ця обкладинка фейкова.

7. Наведіть тези з Сеульської декларації, які, на вашу думку, актуальні для українського медійного простору і далекі до реалізації. Аргументуйте своє бачення.

8. Знайдіть новини, де присутня скрита маніпуляція. Запропонуйте власний алгоритм розпізнавання такого виду контенту.

9. Наведіть приклади соціальних стереотипів, які сформувались в українському суспільстві та міжнародній спільноті з початком повномасштабної війни. Чи використовується мова ненависті при їхньому використанні.

10. Чим відрізняється мова ворожнечі на побутовому рівні та в офіційним засобах масової інформації. Наведіть приклади.

ПРАКТИЧНІ КЕЙСИ

КЕЙС 1

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ І МЕДІАГРАМОТНІСТЬ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ОСВІТНІХ ПРАКТИК

■➔ **Мета:** ознайомити здобувачів освіти з поняттям «критичне мислення» та «медіаграмотність»; європейськими освітніми практиками; формувати вміння аналізувати та оцінювати інформацію, використовувати медіа-ресурси, розпізнавати фейкові новини та маніпуляції; розвивати комунікативні здібності, вміння працювати в команді; формувати стійкість до можливих негативних впливів інтернет-медіа та соціальних мереж.

!Обладнання: проектор і екран для перегляду відео; смартфони / планшети з доступом до інтернету; додаткові матеріали

Хід заняття

1. Повідомлення теми та мети заняття

У сучасному світі, насиченому інформацією, навички критичного мислення та медіаграмотності стали невід'ємною частиною освіти. Європейські країни активно працюють над розвитком цих навичок серед своїх громадян, впроваджуючи різноманітні освітні практики, які допомагають молоді адаптуватися до сучасних викликів інформаційного суспільства. Сьогодні поговоримо про це.

Робота в групі. Об'єднайтеся у дві групи та обговоріть питання: що таке критичне мислення (група 1) та що таке медіаграмотність (група 2).



Що таке критичне мислення?

- 1 Аналіз і синтез інформації**
Критичне мислення передбачає здатність аналізувати інформацію, виділяти ключові ідеї та встановлювати логічні зв'язки між ними.
- 2 Оцінка аргументів**
Важливо вміти оцінювати достовірність аргументів, виявляти логічні помилки та робити обґрунтовані висновки.
- 3 Самостійне мислення**
Критичне мислення передбачає здатність до самостійного, незалежного мислення, а не просто запам'ятовування фактів.

Що таке медіаграмотність?

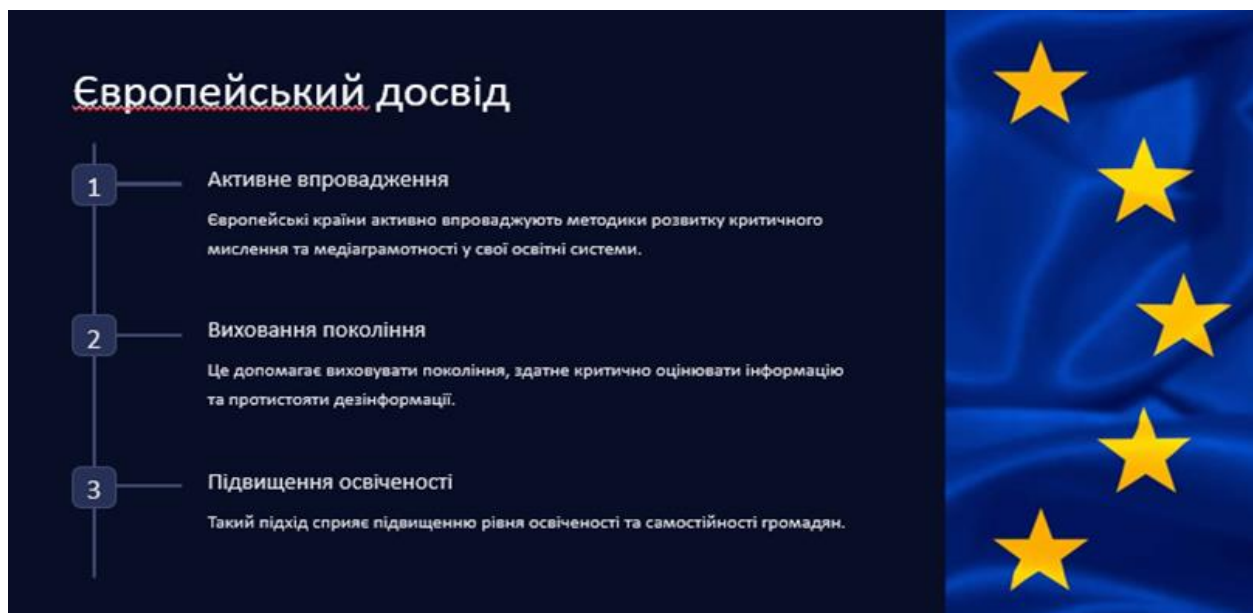
Розуміння медіасередовища	Оцінка достовірності інформації	Створення медіаконтенту
Медіаграмотність включає розуміння принципів функціонування медіа, їхніх цілей та впливу на аудиторію.	Важливо вміти критично оцінювати медіаконтент, перевіряти джерела та виявляти ознаки маніпуляцій.	Медіаграмотність передбачає також вміння створювати власні медіапродукти з дотриманням етичних норм.

Загальне обговорення. У багатьох європейських школах і університетах курси з критичного мислення стали обов'язковими. Наприклад, у Фінляндії, де освітня система вважається однією з найкращих у світі, викладачі активно заохочують учнів до аналізу отриманої інформації, задавання питань та пошуку альтернативних точок зору. Учні навчаються розпізнавати логічні помилки, упередження та маніпуляції, що допомагає їм робити обґрунтовані висновки та приймати рішення.

Франція стала піонером у впровадженні медіаграмотності у шкільні програми. Тут учні вивчають основи роботи з медіа, розуміють, як створюються новини, які методи використовуються для впливу на аудиторію, і як розпізнавати фейкові новини. Крім того, французькі учні залучаються до створення власних медіа-проектів, що допомагає їм краще розуміти процеси медіавиробництва.

У Німеччині медіаграмотність стала невід'ємною частиною навчальної програми. Школи співпрацюють з місцевими медіаорганізаціями та університетами для розробки інтерактивних курсів і майстер-класів, які навчають учнів аналізувати медіаконтент. Викладачі використовують різноманітні методи, включаючи рольові ігри, групові дискусії та аналіз медіатекстів, щоб навчити учнів критично оцінювати інформацію.

Європейський Союз активно підтримує ініціативи з розвитку критичного мислення та медіаграмотності через різні програми та проекти. Наприклад, програма «Media Literacy for All» спрямована на підвищення рівня медіаграмотності серед молоді та дорослих. ЄС також фінансує дослідження та освітні проекти, які сприяють розвитку цих навичок.



Роль учителя у формуванні критичного мислення. Вчителі мають безпосередній вплив на розвиток навичок учнів, які дозволяють їм аналізувати, оцінювати та критично осмислювати інформацію. Ось декілька ключових аспектів цієї ролі:

1. Моделювання критичного мислення (демонстрацію логічного та структурованого підходу до вирішення проблем; формулювання запитань, що допомагають розкрити глибину теми; використання аргументів та доказів для підтвердження своїх тверджень).

2. Заохочення запитань та дискусій (створення атмосфери, де учні відчують себе комфортно, висловлюючи свої думки та сумніви; підтримка обговорень, вивчення правил ведення дискусії тощо).

3. Використання проблемно-орієнтованого навчання (проектні роботи, дослідницькі завдання, що вимагають аналізу та застосування знань тощо).

4. Розвиток навичок аналізу та оцінки (вивчення основних логічних прийомів та помилок, аналіз медіа-контенту для розпізнавання маніпуляцій та фейкових новин, використання інструментів для критичного аналізу текстів, таких як порівняння джерел та оцінка достовірності інформації тощо).

5. Стимулювання самостійного мислення (залучення до незалежних досліджень та проектів, використання відкритих питань, які не мають однозначних відповідей, для стимулювання роздумів, підготовка доповідей, виступів тощо).

6. Підтримка розвитку мета пізнавальних навичок (рефлексивні практики, такі як ведення щоденників або обговорення власного процесу мислення тощо).

Творче завдання: створіть медіапроект за алгоритмом.



Створення медіапроектів

1 Мета вправи	2 Хід вправи
Ця вправа навчає учнів створювати власний медіаконтент, розвиває їхні творчі та технічні навички.	1. Виберіть тему проекту. 2. Створіть план та розподіліть ролі. 3. Підготуйте та презентуйте медіапроект.

Підсумок. Отже, медіаграмотність та критичне мислення є ключовими аспектами в сучасному Європейському освітньому просторі. Вони допомагають як учням, так і студентам розуміти та аналізувати інформацію, отриману з різних джерел, виявляти фальшиві новини та пропаганду. Це особливо важливо в епоху цифрових медіа, коли інформація може швидко поширюватися та часто не піддається перевірці. Важливу роль у цьому процесі відіграє вчитель. Створення медіапроектів дає можливість закріпити теоретичні знання на практиці.

КЕЙС 2

«МОВА НЕНАВИСТІ ТА ЯК НЕ СТАТИ ЖЕРТВОЮ МАНІПУЛЯЦІЇ»

■➡ **Мета:** сформувати в учнів знання й уміння свідомого, критичного, відповідального сприймання інформації, розуміння, як медіа впливають на формування громадської думки; вчити протидіяти маніпуляціям; безпечно користуватися ЗМІ.



Очікувані результати:

- після проведення тренінгу учні знатимуть, що таке маніпуляції, фейки, пропаганда, мова ненависті; знатимуть правила захисту від маніпуляцій;

- розрізнятимуть ознаки мови ненависті;
- усвідомлюватимуть небезпеки маніпуляцій, мови ненависті;
- оволодіють уміннями безпечної поведінки при контакті із ЗМК;
- аналізуватимуть способи підсилення маніпуляцій.

! Обладнання: мультимедійний проектор, комп'ютер, презентації про маніпуляції та способи захисту від них.

Хід заходу

Учасники тренінгу утворюють коло.

1. З'ясування рівня знань групи про маніпуляції, їх види; мову ненависті, її ознаки й техніки використання.

2. Актуалізація проблеми. Обмін думками.

Відтворення подій із життя учасників тренінгу, коли (сам, близький родич, товариш) помічав мову ненависті в інтернеті або повсякденному житті, відчув себе жертвою маніпуляцій у ЗМІ.

3. Інформаційний блок. Інформація тренера. Демонстрація презентацій на тему, що обговорюється.



МОВА ВОРОЖНЕЧІ

Контролюйте свої висловлювання

4. Обговорення інформації.

Мова ворожнечі включає висловлювання, які поширюють ненависть, дискримінацію або насильство щодо певних груп людей на основі їхньої раси, релігії, етнічної приналежності, статі, сексуальної орієнтації або інших характеристик. Прикладами мови ворожнечі є: расистські висловлювання; гомофобні висловлювання; сексистські висловлювання; антисемітські висловлювання; ісламофобні висловлювання тощо.

Що таке мова ворожнечі?

ВИЗНАЧЕННЯ

це будь-яка форма розпалювання, поширення або виправдання ненависті та насильства щодо особи чи групи осіб за певними ознаками, як-от стать, сексуальна орієнтація, раса, етнічна приналежність, національність, мова, соціальний статус, релігія чи інші переконання.

ОЗНАКИ ТАКОЇ МОВИ

-негативні вислови, починаючи від підбурювання й закінчуючи упередженням, ненавистю.

-зловживанням, дискредитацією, образливими словами та епітетами, спрямовані проти особи або групи осіб.

5. Вправи для розпізнавання маніпуляцій, мови ненависті.

Вправа 1. Знайдіть мову ненависті у статтях про людей з вадами психофізичного розвитку, алкоголізм чи наркоманію

Вправа 2. «Як часто ви чуєте на вулиці мову ненависті, наведіть приклад?».

Вправа 3. Чи звучить мова ненависті у бік геторосексуалів, якщо так, наведіть приклади?

6. Рефлексія. Техніки розпізнавання мови ненависті. Формулювання правил захисту від мови ненависті.

7. Європейські ініціативи щодо боротьби з мовою ненависті:

Кодекс поведінки ЄС щодо боротьби з нелегальною мовою ненависті в Інтернеті.

Приклади національних законодавчих ініціатив (наприклад, NetzDG в Німеччині).

Роль громадських організацій та активістів (наприклад, HateAid).

8. Підсумки. Протидія мові ворожнечі є важливою складовою створення толерантного і безпечного суспільства. Отже, важливо навчити людей розпізнавати мову ворожнечі та її наслідки, що включає і розпізнавання маніпуляцій і пропаганди в медіа.

9. Домашнє завдання. Написати есе на тему «Як я можу сприяти боротьбі з мовою ненависті у своєму середовищі?»

КЕЙС 3

ТЕМАТИЧНИЙ ПЕРЕГЛЯД ФІЛЬМУ

*Серіал «Black Mirror» (Чорне дзеркало)
3 сезон, 1 серія «Nosedive» (Круте піке)*

■➡ **Мета:** здійснити критичний аналіз та обговорення епізоду «Nosedive» серіалу «Black Mirror» для розуміння впливу соціальних рейтингів та цифрових платформ на суспільні відносини, особистісний розвиток та психічне здоров'я. Через перегляд цього епізоду спонукати глядачів до роздумів про наслідки надмірної залежності від оцінок інших та соціальних мереж, а також сприяти розвитку критичного мислення щодо технологічних інновацій та їх впливу на наше життя.



Вступне слово вчителя. Серіал «Чорне дзеркало» (Black Mirror) був створений британським сценаристом Чарлі Брукером. Перша серія вийшла в ефір у 2011 році на каналі Channel 4. Брукер взяв за основу свої ранні короткометражні фільми та телесеріали, такі як «The National Anthem» та «Fifteen Million Merits», які він створив раніше.

Ідея серіалу полягала в тому, щоб дослідити теми технологічного прогресу та його впливу на суспільство. Кожна серія «Чорного дзеркала» є самостійною історією, яка розглядає різні аспекти технологій та їх наслідки. Серіал став дуже популярним і отримав численні нагороди, включаючи премію «Золотий глобус».

Дискусія. Чи дивилася ви цей серіал? Чи знаєте щось про акторів, які грали в епізодах? Можливо, знайомі із цікавими фактами про серіал? Сьогодні ми з вами будемо дивитися перший епізод 3 сезону. Він називається «Nosedive» (Круте піке). Головні ролі у цьому епізоді виконали Брайс Даллас Говард, Еліс Ів, Черрі Джонс та Джеймс Нортон.

Сценарій до серії написали Майкл Шур та Рашида Джонс, ґрунтуючись на оповіданні творця серіалу Чарлі Брукера.

У цьому епізоді, дія якого розгортається у світі, де соціальний рейтинг впливає на кожен аспект життя, головна героїня Лейсі (яку грає Брюс Даллас Говард) прагне підвищити свій соціальний рейтинг, щоб покращити своє становище в суспільстві. Вона намагається домогтися високих оцінок від оточуючих, що зрештою призводить до неочікуваних і драматичних наслідків. Епізод критично оглядає ідею залежності від соціальних мереж та рейтингів, висвітлюючи, як це може вплинути на людські відносини та психічний стан.



Питання перед переглядом

Що таке соціальний рейтинг і як він впливає на наше життя? Подумайте про те, як оцінки та відгуки впливають на наше повсякденне життя.

Як ви вважаєте, чи може залежність від соціальних мереж мати негативні наслідки?

Розкажіть про власний досвід та спостереження.

Чи відчуваєте ви тиск з боку соціального середовища щодо того, як ви виглядаєте або що ви робите?

Обговоріть ситуації, коли відчували подібний тиск, і як з цим справлялися.

Яким чином ви оцінюєте достовірність інформації в соціальних мережах?

Розкажіть про методи перевірки фактів, які використовуєте.

Як ви ставитеся до ідеї, що ваше життя може оцінюватися іншими людьми за допомогою системи рейтингу?

Подумайте про можливі переваги та ризики такої системи.

Чи вважаєте ви, що наша самоповага може залежати від думок інших людей?

Обговоріть, як зберігати самоповагу у світі, де соціальні оцінки мають значення.

Перегляд та обговорення




Підсумок. Епізод «Nosedive» демонструє, як надмірна залежність від соціальних рейтингів та оцінок інших людей може призвести до втрати власного «я» і негативно вплинути на психічне здоров'я. Головна героїня Лейсі прагне підвищити свій соціальний рейтинг, що змушує її жертвувати справжніми взаєминами та природністю заради поверхневої «ідеальності». Цей епізод закликає глядачів замислитися про те, наскільки важливими для них є думки інших людей та як це впливає на їхні життєві рішення. Після перегляду, напевно, варто замислитися про те, що соціальні мережі часто можуть створювати ілюзію ідеального життя, що, в свою чергу, може бути шкідливим для самоповаги та психічного здоров'я людини.

Завжди важливо вміти відрізнити реальність від вигаданого образу, створеного для соціальних платформ. Справжні та щирі взаємини є набагато важливішими, ніж поверхневі оцінки та лайки в соціальних мережах. Технології можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на наше життя. Важливо усвідомлювати цей вплив і робити усвідомлений вибір у їх використанні. Соціальний рейтинг може стати

інструментом контролю та маніпуляцій, якщо його використання не обмежено етичними нормами.

Епізод «Nosedive» є потужним нагадуванням про те, як важливо зберігати баланс між реальним життям та віртуальним світом, а також вміти критично оцінювати вплив технологій на наше суспільство та особисте життя.



THE EUROPEAN PRACTICE IN COMBATING DISINFORMATION AND PROPAGANDA: BASIC SKILLS FOR THE MODERN TEACHER. THE STUDY GUIDE

MODULE 1 EUROPEAN VALUES, GOVERNANCE, CULTURE, POLITICS AND PERSPECTIVES FOR INTEGRATION OF UKRAINE

The European Union (EU) is a unique integration entity that unites 27 European countries to ensure peace, stability, economic prosperity, and the protection of democratic values. It functions both as an intergovernmental organisation and a supranational union, demonstrating a comprehensive approach to addressing modern political, economic, and social challenges.

The foundation of the EU consists of values enshrined in Article 2 of the Treaty on the European Union. These include respect for human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law, and human rights, including the rights of minorities. These principles aim to create a society characterised by inclusiveness, solidarity, and equal opportunities.

1. **Human Rights and Democracy.** The EU consistently supports democratic processes, transparency, and accountability within its member countries and on the international stage.

2. **Equality.** EU policies aim to overcome discrimination of all kinds and ensure equal opportunities for all citizens.

3. **Environmental Sustainability.** A crucial part of the EU's modern policies includes combating climate change and transitioning to a green economy.

Governance in the European Union

The EU's governance system is unique, balancing supranational and intergovernmental approaches. The main institutions of the EU are:

1. **The European Council, composed of the** heads of state and government of the member countries, sets the overall political direction.

2. **The European Commission is the executive body** responsible for developing and implementing EU policies and ensuring compliance with legislation.

3. **The European Parliament is a body elected** by the citizens of member countries. It represents their interests and participates in law-making alongside the Council of the EU.

4. **The Court of Justice of the European Union.** Ensures the uniform application of EU law across all member countries.

This structure ensures effective governance, promotes consensus-building, and respects the interests of all participants.

Key Areas of Cultural Policy Include:

1. **Cultural Support Programs.** Initiatives such as *Creative Europe* support the development of art, the film industry, music, and literature.

2. **Preservation of Cultural Heritage.** The EU actively supports the protection of historical sites and the development of cultural tourism.

3. **Cultural Diplomacy.** Culture is used to build international relations, particularly through student exchange programs such as *Erasmus+*.

The European Union exemplifies successful integration based on shared values, effective governance, and respect for cultural diversity. European Integration opens new opportunities for Ukraine but requires efforts to overcome internal challenges. Continued cooperation with the EU will strengthen democratic institutions, enhance economic well-being, and improve Ukraine's international standing.

! GLOSSARY FOR THE MODULE 1

Topic 1. Acropolis, Capitoline Hill, Golgotha - The Three Hills of European Values

Acropolis - A symbol of Europe's ancient heritage, representing the democratic traditions and cultural legacy of Ancient Greece.

Capitoline Hill - A symbol of Roman civilisation, which laid the foundations for the European legal system, political organisation, and civil liberties.

Charter of Fundamental Rights of the European Union - A fundamental document enshrining the rights and freedoms of EU citizens based on the principles of equality, human dignity, and the rule of law.

Cultural Identity of Europe - A set of traditions, languages, arts, and ideas that have shaped the unique character of the European community.

Declaration on European Identity (1973) - A document outlining the key values uniting the countries of the European Union, such as democracy, freedom, human rights, and solidarity.

European Commission – The EU's executive body that initiates and implements policies in the field of media literacy and media education, particularly through programs supporting educational initiatives in public and private institutions.

European Convention on Human Rights – An international treaty establishing basic human rights and creating the European Court of Human Rights.

European Identity – The combination of historical, cultural, social, and political characteristics that define the commonality of European peoples.

European Parliament – The EU's legislative body, which develops and adopts directives and regulations on media literacy, including supporting educational initiatives at the EU level.

Golgotha – A Christian symbol representing spiritual values, moral foundations, and the humanistic dimension of European culture.

Sub-concepts of European Identity – Cluster elements such as freedom, equality, democracy, and the rule of law form the socio-cultural concept of «Europe».

Treaty of Lisbon – An agreement reforming the institutions of the European Union and strengthening the foundations of democratic governance and human rights in Europe.

Topic 2. Stages of EU Expansion and Its Current Structure

«Blue Europe» – The EU's common fisheries policy aimed at sustainable fisheries development and conservation of marine resources in the Union's waters.

Brexit (2016–2020): The United Kingdom's departure from the European Union impacted the bloc's political and economic stability.

EU Internal Market – An economic space where the free movement of goods, services, capital, and people is ensured among EU member countries.

EU Membership Criteria (Copenhagen Criteria) – A set of political, economic, and legal requirements that candidate countries must meet to join the EU.

Maastricht Treaty (1992/1993) – The document that created the European Union in its modern form, defining three pillars of cooperation: economic policy, foreign policy, and internal affairs.

Schengen Area – A territory where border control has been abolished between EU countries and some associated states.

Stages of EU Expansion – The key stages when new countries joined the EU: 1973, 1981, 1986, 1995, 2004, 2007, 2013.

Treaty of Rome (1957) – The agreement that established the European Economic Community (EEC) and Euratom, marking the beginning of European integration.

Visa-Free Regime Between Ukraine and the EU – A mechanism allowing Ukrainian citizens to travel to Schengen Area countries without a visa since 2017.

Topic 3. Main EU Institutions and Governance Mechanisms

Council of the European Union – Represents member states' interests and participates in the legislative process alongside the European Parliament.

Court of First Instance – An EU judicial institution handling cases related to European Commission decisions, economic disputes, and the protection of individual rights.

European Central Bank (ECB) – Responsible for the Eurozone's monetary policy and maintaining the stability of the euro as the common currency.

European Commission – The EU's executive body is responsible for developing and implementing policies, ensuring treaty compliance, and representing the EU on the international stage.

European Council – The EU's highest political body, which defines the Union's overall development direction and consists of the heads of state or government of member countries.

European Court of Justice – The judicial body ensures the uniform application of EU law and resolves disputes between institutions, member states, and individuals.

European Investment Bank (EIB) – Finances infrastructure projects, innovations, and regional development within and outside Europe.

European Parliament – The EU's legislative body representing citizens, which passes laws with the Council of the EU and oversees the Commission's activities.

Treaty of Paris (1951) – The agreement establishing the European Coal and Steel Community (ECSC), the first integration organisation that laid the foundation for the EU.

Topic 4. Ukraine's European Choice

Adaptation of Ukrainian Legislation to EU Standards – The process of aligning Ukraine's national laws with the legal norms and standards of the European Union.

Copenhagen Criteria – The requirements for countries aspiring to join the EU include democratic standards, the rule of law, a stable market economy, and alignment with EU legislation.

Euromaidan – Mass protests in Ukraine (2013–2014) sparked by the government's refusal to sign the Association Agreement with the EU, leading to the Revolution of Dignity.

EU-Ukraine Association Agreement – A bilateral agreement outlining cooperation between Ukraine and the EU in political, economic, and social spheres, signed in 2014.

EU-Ukraine Free Trade Zone – Part of the Association Agreement that enables duty-free exchange of goods and services between Ukraine and the EU.

Ratification of the Association Agreement – Official approval of the agreement by the parliaments of Ukraine and EU member states was completed in September 2017.

Repressive Laws of January 16, 2014 – Legislative acts passed during Euromaidan that restricted civil liberties and provoked mass protests.

Results of Ukraine's European Integration – Achievements in cooperation with the EU, including the visa-free regime, increased trade with EU countries, and reforms in governance, justice, and other areas.

Ukraine's European Choice – The country's political and strategic course toward EU integration is based on democratic and European values.

Visa-Free Regime Between Ukraine and the EU – The ability for Ukrainian citizens to travel to Schengen Area countries without visas since June 2017.

TOPIC 1.
THE ACROPOLIS, THE CAPITOLINE HILL, AND GOLGOTHA -
THREE HILLS OF EUROPEAN VALUES

The concept of Europe as a multilayered identity includes numerous aspects that interact and intertwine. To better understand it, it is possible to consider not only the main sub-concepts but also further clarifications of their internal clusters.

1. Geographical Sub-Concept

This section defines the physical boundaries of Europe as a continent but also includes the diversity of landscapes, natural resources, and climatic conditions that shape the economy and the way of life of Europeans.

- **Cluster 1: Boundaries of Europe**—Clearly defined or disputed, such as the demarcation between Europe and Asia or debates on Turkey's inclusion in the EU.
- **Cluster 2: Natural Resources**— The significance of rivers, mountains, and forests, which have not only geographical but also economic importance for the development of various regions.
- **Cluster 3: Regional Diversity**— The influence of different climate zones on culture and lifestyle, from Scandinavia to the Mediterranean.

2. Cultural Sub-Concept

Europe's cultural diversity is one of its main features, which combines with the aspiration for unity through shared values, although it is also a source of conflicts and controversies.

- **Cluster 1: Literary and Artistic Heritage**— The influence of ancient, medieval, Renaissance, Baroque, and modern trends on European culture.
- **Cluster 2: Languages and Traditions**—The large number of languages and dialects are both common features of European identity and barriers to integration.
- **Cluster 3: Religion and Philosophy**— The historical influence of Christianity and the development of secular ideologies and philosophical schools that shape moral and ethical guidelines.

3. Historical Sub-Concept

European history is a defining factor in shaping its modern appearance, as historical events and processes reconstruct contemporary social and political structures.

- **Cluster 1: Legacy of Antiquity**— Greek and Roman heritage in culture, law, and state governance.

- **Cluster 2: Middle Ages and Renaissance**– The role of Christianity and the feudal system, cities' rise, and universities' development.
- **Cluster 3: Colonialism and Empires**– The creation of global empires, the expansion of European influence, and colonial contradictions with long-term consequences.
- **Cluster 4: Modernisation and the Industrial Revolution**– The transformation of economies and societies, movements for democracy and human rights, and the formation of nations and states.

4. Political Sub-Concept

Europe's political identity is also the result of many social and historical processes. The ideas of democracy, human rights, state sovereignty, and integration processes, such as the European Union, create a unique political structure.

- **Cluster 1: European Union**– Institutions, policies, economy, and the challenges of European Integration in the context of globalisation and nationalist movements.
- **Cluster 2: Democracy and Human Rights**– The influence of European states on the spread of democratic principles, the right to vote, and freedom of speech.
- **Cluster 3: Role in World Politics**– Foreign economic relations, humanitarian missions, and Europe's geopolitical influence on international processes.

5. Economic Sub-Concept

Europe is one of the largest economic regions in the world. Its economy is based on merging national economies, which share a common market, financial institutions, and industrial capabilities.

- **Cluster 1: Common Market**– The importance of the free movement of goods, services, capital, and people within the EU.
- **Cluster 2: Industry and Technology**– The role of high technology, automotive, engineering, chemical, and other industries in developing the European economy.
- **Cluster 3: Financial System**– The European Central Bank, the common currency (euro), economic policy, and the challenges of globalisation.

Thus, the concept of Europe can be represented as a complex network of sub-concepts that form a multilayered identity, which finds expression in various aspects, from geography and culture to politics and economics. These sub-concepts shape Europe's modern image and determine how it interacts with other parts of the world and with its internal challenges.

TOPIC 2.

STAGES OF EU EXPANSION AND ITS CURRENT STRUCTURE. STAGES OF EUROPEAN INTEGRATION AND THE HISTORY OF EU ENLARGEMENT

European Integration is a complex and prolonged process aimed at establishing a stable political, economic, and social community in Europe. This process began after World War II and evolved through several stages, each with its own characteristics and challenges.

1. Initial Stages of Integration (1950s–1960s)

After World War II, Europe experienced severe political and economic devastation. Economic and political integration was proposed to restore peace and stability to prevent future wars.

1951 - European Coal and Steel Community (ECSC): Six countries (France, Germany, Italy, Belgium, Luxembourg, and the Netherlands) founded the ECSC, marking the first step toward European Integration. This community aimed to unify coal and steel production to prevent competition among countries and strengthen peace in Europe.

1957 - Treaties of Rome: The European Economic Community (EEC) and the European Atomic Energy Community (EURATOM) were established. The EEC sought to create a common market and gradually eliminate barriers to goods, services, capital, and labour among member states.

2. Enlargement and Deepening of Integration (1970s–1990s)

1970s–1980s - Initial EU Enlargement: Following economic growth and stability, countries such as the United Kingdom, Denmark, and Ireland became EU members. This expansion increased the EU's influence, provided new economic opportunities, and fostered political stability for new members.

1986 - Single European Act: This act was a significant step toward deeper integration. It expanded the EU's competencies in areas such as the internal market, environmental regulations, and other political matters.

1992 - Maastricht Treaty: The Maastricht Treaty marked a pivotal phase in the EU's evolution. It established the European Union (EU) as a political entity and integrated economic, political, and monetary policies. The treaty also introduced the Euro, the European Central Bank, and a common foreign policy.

3. Eastern Enlargement (2000s)

2004 - Major EU Enlargement:In 2004, the EU experienced its largest expansion, with ten countries joining: Poland, the Czech Republic, Hungary, Slovakia, Estonia, Latvia, Lithuania, Slovenia, Malta, and Cyprus. This milestone strengthened stability in Central and Eastern Europe after the fall of socialist regimes.

2007 - Bulgaria and Romania:These two nations also joined the EU, completing the Eastern enlargement process.

2004-2007 Expansion:This phase integrated the Baltic states, Central and Eastern European countries, and Cyprus, reaffirming Europe's commitment to stability following the collapse of communist regimes.

4. Challenges of integration (2010s)

Eurozone Countries and the Financial Crisis:The 2008 financial crisis caused significant challenges for the European economy, causing economic difficulties in Eurozone countries such as Greece, Ireland, Spain, and Portugal.

2009 - Lisbon Treaty:The Lisbon Treaty, effective in 2009, reorganised the EU's institutional structure and increased the European Parliament's powers.

5. Brexit: The United Kingdom's Exit from the EU (2016-2020)

Brexit refers to the process of the United Kingdom leaving the European Union. It began after the 2016 referendum, in which the majority of British voters supported leaving the EU. This event marked a turning point in European Integration, raising questions about the EU's future and European identity.

2016 - UK Referendum:51.9% of British voters supported leaving the EU, prompting negotiations on withdrawal terms.

2020 - Official Withdrawal:On January 31, 2020, the UK officially left the EU, completing a four-year separation process.

6. Current Status and Potential Future Expansions

The EU remains interested in expansion, but political and economic realities have slowed the process. Potential candidates for EU membership include the Western Balkan countries (Albania, Serbia, North Macedonia, Montenegro), Ukraine, Moldova, and Georgia. However, these processes need more time due to these countries' political, economic, and social challenges.

European Integration is a multi-stage process that continually adapts to political, economic, and social realities. The UK's departure (Brexit) has become a critical point for discussing the EU's future, while Eastern expansion remains a significant aspect of the EU's strategy.

TOPIC 3.

MAJOR INSTITUTIONAL BODIES OF THE EU.

GOVERNANCE MECHANISMS

The **Treaty of Paris**, signed on April 18, 1951, laid the foundation for establishing the European Coal and Steel Community (ECSC), marking the first step toward European Integration after World War II. Six countries signed the treaty: France, Germany, Italy, Belgium, Luxembourg, and the Netherlands. It aimed to create a common market for coal and steel production, producing economic and political effects – enhancing interdependence among countries, fostering peaceful coexistence, and preventing future conflicts, particularly between France and Germany.

Key Provisions:

1. **Shared Management of Coal and Steel Resources:** This allowed countries to control production and trade flows while minimising competition.
2. **Creation of a High Authority:** This governing body supervised the agreement's implementation and ensured equal access to resources for all participants.
3. **Promoting Growth and Stability:** The treaty fostered economic growth, stability, and integration.

The Treaty of Paris served as the cornerstone for further European Integration, paving the way for more complex economic and political structures like the European Economic Community (EEC).

The Treaty of Rome (1957): Establishing the European Economic Community

Signed on March 25, 1957, the Treaty of Rome created the European Economic Community (EEC) and the European Atomic Energy Community (EURATOM). It expanded and deepened the principles the Treaty of Paris established, aiming to create a common market for goods, services, capital, and labour among the six member countries.

Key Provisions:

1. **Single Market:** The treaty established the principles of free movement of goods, services, capital, and labour, significantly increasing economic integration within the EEC.
2. **Common Policies:** It laid the groundwork for shared agricultural and trade policies.

3. **Institutional Structures:** Core institutions like the EEC Commission, Council of Ministers, and European Parliament were established to manage integration.

The Treaty of Rome was the foundation for the EEC's further expansion, ultimately leading to the formation of the European Union.

The Maastricht Treaty (1992): The Treaty on European Union

Signed on February 7, 1992, in Maastricht (Netherlands), the treaty took effect on November 1, 1993. It was a landmark in European Integration, transforming the EEC into the European Union (EU) and extending its powers to new areas such as common foreign and security policy, justice, and home affairs and establishing a monetary union.

Key Provisions:

1. **Creation of the European Union:** The Maastricht Treaty officially turned the EEC into the EU, increasing its institutional powers and competencies.
2. **Economic and Monetary Union (EMU):** This laid the groundwork for a single currency, the euro, fostering closer economic collaboration among EU member states.
3. **Common Foreign and Security Policy:** It introduced the development of a shared foreign policy and established principles for member states' actions on the global stage.
4. **Justice and Home Affairs:** The treaty laid the foundation for EU policies on combating crime, terrorism, and managing immigration.
5. **Strengthened Role of the European Parliament:** Compared to earlier agreements, it enhanced the Parliament's legislative powers.

These three treaties represent key milestones in European Integration. From the Treaty of Paris, which initiated economic cooperation in strategic sectors, to the Maastricht Treaty, which defined the EU as a political and economic entity, these agreements charted Europe's development into a unified economic, political, and monetary system.

TOPIC 4. UKRAINE'S EUROPEAN CHOICE CRITERIA FOR EU MEMBERSHIP

To become a member of the European Union, a country must meet certain accession criteria defined in the **Copenhagen Criteria**, adopted by the European Council at the 1993 Copenhagen Summit. These criteria serve as the foundation for assessing a country's readiness to join the EU and include the following aspects:

1. Political Criteria

- **Stability of Institutions:** Ensuring democracy, the rule of law, human rights, and respect for minorities. This includes having a democratic political system with free and fair elections and safeguarding rights and freedoms for all citizens.
- **Effective Democratic Institutions:** Establishing efficient, independent, transparent governing bodies to support democracy and legality.

2. Economic Criteria

- **A Functioning Market Economy:** The country must have a market economy where private ownership, entrepreneurship, free markets, and competition play key roles in economic development.
- **Capacity to Compete in the EU Market:** The country should demonstrate economic readiness to adapt to the demands of the EU single market, including compliance with trade standards, legislation, and policies.

3. Commitment to Acquis Communautaire:

- **Adoption of EU Law (Acquis Communautaire):** The country must be prepared to adopt and implement EU laws, rules, and policies in its national legislation. This includes economic policy, environmental protection, and human rights.
- **Participation in EU Policies and Institutions:** The country should be capable of contributing to EU policies and mechanisms that regulate cooperation among member states.

4. Institutional Readiness:

- **Ability to Fulfill Membership Obligations:** The country must demonstrate the capacity to engage in the functioning of EU institutions and uphold all political and economic commitments within the Union.

Ukraine-EU Association Agreement

The **Ukraine-EU Association Agreement**, signed on June 27, 2014, in Brussels, marks a significant step in Ukraine's European Integration. This agreement outlines key components that deepen cooperation between Ukraine and the EU and bring Ukraine closer to meeting EU membership criteria.

Key Elements of the Agreement:

Political Dialogue:

- Promoting political, social, and cultural ties between Ukraine and the EU.
- Supporting democratic reforms in Ukraine, including human rights, the rule of law, anti-corruption measures, and improved governance.

Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA):

- Establishes a free trade zone between Ukraine and the EU, gradually eliminating tariffs and trade restrictions for goods and services.
- It requires Ukraine to align its legislation with EU standards (acquis communautaire) in areas such as trade, competition, public procurement, and agriculture.
- It aims to boost Ukraine's economic development through reforms and increased competitiveness.

Energy and Infrastructure Cooperation:

- Promotes collaboration in the energy, transportation, and infrastructure sectors, including integrating energy markets and supporting energy reforms in Ukraine.

Judicial and Law Enforcement Reforms:

- Supports reforming the legal system, combating corruption, and improving judicial independence and law enforcement efficiency.

Mobility and Visa Liberalisation:

- Includes provisions for easing visa requirements for Ukrainian citizens travelling to the EU and enhancing conditions for Ukrainians residing in EU countries.

Progress and Challenges

1. Implementation of the Agreement:

- Ukraine has made significant progress in anti-corruption measures, energy reforms, and judicial changes.
- However, challenges remain, including the need for deeper economic reforms, more effective anti-corruption measures, and legislative improvements.

2. European Integration:

- The agreement represents a crucial step toward EU membership by aligning Ukraine with European standards and values.
- It strongly signals Ukraine's commitment to European Integration and its aspiration to uphold EU values.

The **Ukraine-EU Association Agreement** is a vital milestone in Ukraine's journey toward European Integration. Covering a wide range of aspects, from economic cooperation to political reform, it paves the way for future EU membership, provided Ukraine meets the required criteria.

THE TREATY OF LISBON

AMENDING THE TREATY ON EUROPEAN UNION AND THE TREATY ESTABLISHING THE EUROPEAN COMMUNITY (2007/C 306/01)

The **Treaty of Lisbon**, signed on December 13, 2007, entered into force on December 1, 2009. It replaced the proposal for a European Constitution, which was not ratified and became a key document for reforming the structure and functioning of the European Union (EU). The treaty aimed to make the EU more democratic, transparent, and effective in decision-making and addressing global challenges.

The main changes introduced include

- the establishment of the position of **President of the European Council**,
- the creation of the role of **High Representative for Foreign Affairs and Security Policy**,
- the expansion of the **European Parliament's role**, and
- the modification of the **voting system in the Council**.

The Treaty of Lisbon also clarifies the distribution of competences between the EU and its member states, defining areas of **exclusive Union**, **shared**, and **national competence**. It enshrines the principles governing the functioning of the EU, including adherence to fundamental rights outlined in the **Charter of Fundamental Rights of the EU**.

The treaty significantly impacted the legislative process, enhancing the role of national parliaments in the decision-making procedures at the EU level.

Article 6

1. The Union recognises the rights, freedoms and principles set out in the Charter of Fundamental Rights of the European Union of December 7 2000, as adapted at Strasbourg on December 12 2007, which shall have the same legal value as the Treaties.

The provisions of the Charter do not extend the Union's competences as defined in the Treaties.

The rights, freedoms, and principles in the Charter shall be interpreted by the general provisions in Title VII of the Charter governing its interpretation and application, with due regard to the explanations referred to in the Charter that set out the sources of those provisions.

2. The Union shall accede to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Such accession shall not affect the Union's competences as defined in the Treaties.

3. Fundamental rights, as guaranteed by the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and as they result from the constitutional traditions common to the Member States, shall constitute general principles of the Union's law.'

Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community, and their Member States, on the other hand

Article 1: Objectives

1. This document establishes an association between Ukraine and the Union and its Member States.

2. The objectives of the association are: a) to promote the gradual convergence of the Parties, based on shared values and close privileged links, as well as to deepen Ukraine's association with EU policies and its participation in EU programs and agencies; b) to provide the necessary framework for enhanced political dialogue across all areas of mutual interest; c) to foster, maintain, and strengthen peace and stability in regional and international dimensions in line with the principles of the UN Charter and the 1975 Helsinki Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe, as well as the goals of the 1990 Paris Charter for a New Europe; d) to establish conditions for enhanced economic and trade relations, leading to Ukraine's gradual integration into the EU internal market, including through the creation of a **Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA)** as specified in Title IV («Trade and Trade-Related Matters») of this Agreement, and to support Ukraine's efforts to complete its transition to a functioning market economy, including through the gradual approximation of its legislation to the EU acquis; e) to strengthen cooperation in the areas of justice, freedom, and security to ensure the rule of law and respect for human rights and fundamental freedoms; f) to establish conditions for closer cooperation in other areas of mutual interest.

▣▣▣▣➔ MODULE TASKS

1. **Examine** how the EU interacts with national justice systems and ensures the protection of citizens' rights through an integrated legal protection system.
2. **Construct a debate** on the issue. **Discuss in small groups** the importance of human rights in modern international politics and legislation.
3. **Analyse** how the Charter of Fundamental Rights influences the legislation of individual EU Member States.
4. **Identify** mechanisms for human rights protection within the EU and how they are implemented.
5. **Consider** potential risks Ukraine may face after joining the EU and in which sectors.
6. **Debate** which Ukrainian president contributed most to Ukraine's European progress and who made the least.
7. **Explore the challenges** Ukraine faces in harmonising cultural policy with EU legislation.
8. **Evaluate** which of the seven points proposed by the European Commission for granting Ukraine candidate status has been most successful.
9. **Review the European Commission's Report** from the Enlargement Package published on November 8, 2023, and identify recommendations Ukraine must fulfil in combating disinformation.
10. **Analyse which wave of EU enlargement** posed the greatest challenges for its future activities and why. List the problems the EU faced after this wave of enlargement.



MODULE 2

EUROPEAN DIMENSIONS OF CIVIL SOCIETY DURING INFORMATION WARS

In the modern world, civil society plays a key role in democratic development, especially in the face of global challenges such as information warfare. The European Union (EU) places significant emphasis on the role of civil institutions in combating disinformation, protecting freedom of speech, and building informational resilience. This article examines the main aspects of civil society's activities in Europe in the context of informational threats.

Information Warfare as a Challenge to Democracy

Information warfare has become a powerful tool for influencing public opinion and political processes, particularly in the context of the digital revolution. It is characterised by:

1. **Disinformation:** The mass dissemination of false information to manipulate public opinion.
2. **Cyber threats:** Attacks on the information systems of states and civil institutions aimed at destabilisation.
3. **Social polarisation:** The use of information channels to create social conflicts.

European countries, particularly those bordering the Russian Federation, have become targets of aggressive information campaigns that affect the stability of their democratic systems.

The Role of Civil Society in Countering Information Warfare

Civil society is crucial in defending democratic values and the information space. Its activities include:

1. **Educational initiatives:** Awareness campaigns aimed at developing media literacy, critical thinking, and the ability to recognise disinformation.
2. **Monitoring and exposing fakes:** Civil society organisations actively track the spread of fake news through fact-checking platforms (e.g., StopFake).
3. **Advocacy and political pressure:** Initiatives to develop legislation to regulate social media and protect against disinformation.

Civil society's efforts are effective because they are collaborative with government institutions, international organisations, and private companies.

European Initiatives to Support Civil Society

The European Union undertakes extensive measures to support civil institutions in the fight against information warfare:

1. **Disinformation Counteraction Strategy:** In 2018, the EU adopted the «Action Plan Against Disinformation», which includes monitoring fake news, developing counter-narratives, and ensuring transparency of online platforms.

2. **Funding tools:** Programs such as *Erasmus+*, *Europe for Citizens*, and *Creative Europe* support projects to strengthen democratic institutions.

3. **Alliance of Democracies:** A platform uniting civil society, media, and academic institutions to raise awareness about disinformation and develop counter-strategies.

Digital Transformation Tools and Their Impact

European civil society increasingly uses digital technologies to strengthen its position. Key areas include:

1. **Big data analytics:** Using data to analyse information flows and identify manipulations.

2. **Digital platforms:** Developing tools to detect fake news and inform the public (e.g., *EUvsDisinfo*).

3. **Cybersecurity:** Enhancing the cybersecurity of civil society organisations to prevent attacks by malicious actors.

These measures strengthen informational security and improve the effectiveness of countering external threats.

Ukraine's Contribution to the European Context of Informational Struggle

Ukraine, a country on the frontline of the information confrontation with Russia, has significant experience combating disinformation. Ukraine's lessons are valuable for the EU:

1. **Media literacy development:** Ukrainian programs for school and university students serve as a model for other European countries.

2. **Civil initiatives:** Organisations such as *StopFake* and the *Institute of Mass Information* are key players in the fight against propaganda.

3. **International cooperation:** Partnerships with the EU facilitate the exchange of best practices in countering informational threats.

Challenges for Civil Society

Despite significant progress, several challenges require attention:

1. **Limited resources:** Civil society organisations often need help in implementing their initiatives.

2. **Lack of personnel:** More highly qualified media analytics specialists are needed.

3. **Dependence on state policy:** Inefficient interaction with state structures can limit civil society's potential.

Civil society is an integral part of the democratic process in Europe, especially in the context of information warfare. Joint efforts by the EU, Ukraine, and other partners in this area are an important step towards ensuring informational security, strengthening democratic values, and building societal resilience. To ensure further success, it is necessary to integrate innovative technologies, provide financial support, and enhance international cooperation.

!GLOSSARY FOR THE MODULE 2

Topic 1. The Concept of Information Literacy and Information Warfare in EU Educational Programs

Disinfodemic: The rapid spread of disinformation, fake news, and manipulative content during crises (e.g., pandemics) complicates the response to real problems.

Hybrid warfare combines traditional military actions with information warfare, economic sanctions, and cyberattacks.

Information literacy: The ability to locate, evaluate, use, and effectively manage information in various formats to achieve specific goals.

Information society: A society where information and knowledge are key resources, and communication technologies determine lifestyles, work, and interactions between people.

Information warfare tools: Instruments such as media, social networks, propaganda, fake news, and psychological operations are used to influence audiences.

Information warfare: The deliberate use of information and media to influence public opinion, decision-making, and the behaviour of opponents or a broad audience.

Informational impact on education: Integrating media and information technologies into the educational process to develop information literacy skills.

Public opinion: The collective views, evaluations, and attitudes shared by most of society or a specific segment about a particular issue or phenomenon.

Seoul Declaration: A document adopted at a UNESCO forum in Seoul, this document aims to strengthen media and information literacy as tools for combating disinformation.

UNESCO: The United Nations agency for education, science, and culture, which promotes media education through international programs and initiatives.

Topic 2. Disinformation and Propaganda – European Counteraction Practices (Case Studies of Poland, Belgium, the Netherlands, and Italy)

Anti-propaganda campaigns: Initiatives and programs implemented by European governments to raise public awareness about the harm of disinformation and methods to combat it.

Digital media literacy: The ability to navigate the digital information environment, evaluate sources, and protect oneself from manipulative content.

Disinformation: Intentionally distorted or fabricated information created to mislead audiences.

EU information space regulation: Policies and legislative acts to combat disinformation, including implementing ethical standards and media transparency.

European Digital Services Act (DSA): An EU legislative initiative to regulate large online platforms, combat disinformation, and ensure algorithm transparency.

Fake news: Entirely or partially fabricated news stories spread to manipulate public opinion.

Grunwald Declaration on Media Education (1982): A document laying the foundation for media education, emphasising its role in developing critical thinking and combating propaganda.

Media content analysis: The process of evaluating sources, context, target audiences, and the impact of media messages.



TOPIC 1.

THE CONCEPT OF INFORMATION LITERACY AND INFORMATION WARFARE IN EUROPEAN UNION EDUCATIONAL PROGRAMS

Information and media literacy are becoming increasingly significant and relevant today, especially within the European educational space. These skills help individuals critically evaluate the information they receive from various sources and understand how this information shapes their decisions, opinions, worldviews, and lifestyles. European countries are actively implementing programs to enhance information and media literacy levels among students and the general population. These initiatives include teaching critical thinking, analysing media materials, and understanding the role of data in the modern world.

Information Warfare (IW) has become vital to contemporary information societies. It encompasses using media, social networks, and other channels to influence public opinion, shape the information space, and ensure information security.

The term *information warfare* first appeared in the mid-1980s when new challenges arose for the U.S. Armed Forces following the Cold War. The concept resulted from the work of American military theorists such as H. E. Eccles (1898–1986), H. G. Summers (1932–1999), and others. The term gained prominence in the media after the Gulf War (Operation et al., 1991), during which new information technologies were employed as a means of warfare. The term was officially used in U.S. Department of Defense Directive No. 3 600 on December 21, 1992. By February 1996, the U.S. Department of Defense introduced the «Doctrine of Command and Control Warfare», which outlined the principles of IW in military applications. In October 1998, the «Joint Doctrine for Information Operations» introduced the terms *information warfare* and *information operation* (<http://surl.li/llzhdy>).

The main objective of IW is to manipulate public consciousness by introducing hostile and harmful ideas, intimidating citizens with an enemy image, disorienting and misinforming the masses, undermining societal convictions, and intimidating adversaries with displays of power.

Key Features of Information Warfare

Disinformation: Dissemination of false or manipulative information to mislead the public or the enemy.

Propaganda: Use of media to spread ideological messages supporting specific political or military objectives.

Psychological Influence: Employing information to affect emotions, thoughts, and behaviours.

Cyberattacks: Employing hacking methods to disrupt the opponent's information systems.

Control Over Information Space: Creating and maintaining dominance in the information space to secure one's interests.

Instruments of Information Warfare

Social Networks: Leveraging social media platforms to disseminate information and influence public opinion.

Media: Utilising traditional and new media to spread propaganda and disinformation.

Cyber Tools: Deploying hacking attacks, viruses, and other cyber tools to disrupt information systems.

Psychological Operations: Applying psychological influence methods to alter behaviours and attitudes.

Analytical Centers: Employing research and analytical institutions to develop IW strategies.

These features and instruments of IW are employed to achieve strategic goals, including influencing political decisions, destabilising societies, and ensuring information security. The primary domains of contemporary IW include political, diplomatic, military, and financial-economic spheres (<http://surl.li/tiliji>).

Alongside *information warfare*, the term *hybrid warfare* is also widely used.

Hybrid warfare is a form of conflict that combines traditional military actions with unconventional methods, such as cyberattacks, disinformation, economic pressure, and other means of influence. In Europe, the term is frequently used to describe Russia's actions against Ukraine and other countries.

Key Aspects of Hybrid Warfare

Cyberattacks: Targeting critical infrastructure, stealing data, and destabilising systems (e.g., Russian hacker attacks on European institutions).

Disinformation: Spreading false information to manipulate public opinion and create chaos.

Economic Pressure: Using sanctions, trade restrictions, and other measures to weaken the opponent's economy.

Political Influence: Supporting separatist movements, election interference, and other political disruptions.

The European Parliament emphasises the importance of media literacy as a critical element in countering information and hybrid warfare. In the face of modern informational challenges, media literacy equips citizens with skills

to identify disinformation, manipulation techniques, and the impacts of hybrid warfare.

Defining Media Literacy

Media Literacy: The ability to effectively interact with media content, analyse its substance, evaluate information reliability, and create original media content.

Critical Literacy: The capacity to understand the content of media messages, recognise their intent, and assess their societal and individual impacts.

Digital Literacy: A component of media literacy focusing on skills to utilise digital technologies for information search, evaluation, creation, and sharing.

Media Education in the European Union is advancing through various initiatives and programs.

Main Directions in Media Education Development

1. **Skill Enhancement:** Providing educators and students with access to modern technologies and teaching methods.

2. **Integration of Media Education:** Launching new programs and courses to prepare media, journalism, and communications professionals.

3. **International Collaboration:** Facilitating partnerships between universities and international partners to exchange expertise and develop educational projects.

4. **Funding and Support:** Allocating EU financial resources through programs and grants to develop media education.

UNESCO's Role in Media Literacy Development:

Since the term *media education* was first used during a 1973 UNESCO meeting, the organisation has significantly fostered media literacy programs in European education systems.

Key Activities Include

Developing methodologies and standards for media education.

Supporting professional training for educators.

Promoting partnerships for program development and implementation.

Sharing experiences to identify best practices.

On November 3, 2020, UNESCO published the *Seoul Declaration on Media and Information Literacy for All and by All: Protecting against Disinfodemics*, addressing disinformation's impact on the COVID-19 pandemic (<http://surl.li/bibacb>).

Key Provisions of the Declaration:

Knowledge and Skills: Promoting equal access to critical analysis resources for all.

Combating Disinformation: Developing strategies to counter disinformation and increase public awareness.

Human Rights Protection: Ensuring access to reliable information while safeguarding privacy.

Ethical Standards: Promoting ethical information use and dissemination.

Inclusiveness and Equality: Ensuring media literacy access irrespective of age, gender, or social status.

These measures aim to foster critical thinking, enhance media literacy, and protect against disinformation.

TOPIC 2.

DISINFORMATION AND PROPAGANDA - EUROPEAN PRACTICES FOR COMBATING THEM (USING THE EXAMPLE OF LEGISLATION IN POLAND, BELGIUM, THE NETHERLANDS, AND ITALY)

Understanding the terms «disinformation» and «propaganda», as well as their differences, is crucial for developing critical thinking and media literacy.

Disinformation refers to the spread of false or misleading information with the intent to deceive people. It can be deliberately created and distributed to achieve specific goals, such as influencing public opinion, destabilising a situation, or manipulating people's behaviour.

Propaganda is the systematic use of information, ideas, or rumours to consciously influence public opinion or the behaviour of large groups of people. Propaganda can be truthful and misleading and usually serves political, social, and ideological purposes.

The key differences between these concepts are

- their objectives (disinformation is often aimed at deception and disorientation, while propaganda has a broader range of goals, including mobilising support and strengthening ideologies, such as spreading ideological messages aimed at shaping specific views or behaviours in society),

- methods (disinformation typically uses false information, such as spreading fake news about crises to create panic or chaos, while propaganda may combine truthful information with manipulative techniques to achieve its goal), and
- Context (disinformation can be part of a propaganda campaign, but not all propaganda is disinformation).

In general, disinformation and propaganda operate in a specific context that includes political (influencing elections, international relations, destabilising governments, etc.), social (changing or forming public opinion on issues such as war, social reforms, or ideological concepts), economic (creating a negative image of economic opponents, encouraging boycotts of products from certain companies or countries, etc.), and media (digital platforms, social networks, journalism, etc.) factors. Understanding this context helps to better grasp how and why these phenomena arise and their consequences.

The nature of propaganda and the role of totalitarian regimes in its spread in the 20th century. In totalitarian regimes, propaganda was used as a tool to control society and maintain power. In the 20th century, regimes such as Nazi Germany, the Soviet Union, and the People's Republic of China actively employed propaganda to form ideological support, strengthen power, and eliminate political opposition.

Propaganda in these regimes often included:

- Control over mass media: The state controlled all media outlets, allowing the regime to spread only ideas that supported its agenda.
- Ideological education: Education and cultural institutions were used to promote ideological values and suppress alternative viewpoints.
- Psychological pressure: Propaganda often uses fear and psychological pressure to strengthen power and eliminate opposition.

Today, regulating the use of disinformation at the legislative level within the EU is challenging, although the European Union is actively working on regulating disinformation through a series of legislative initiatives and programs.

The European Commission identifies three levels of combating disinformation: systemic, media platform, and information consumer <http://surl.li/wsuoqim>.

Basic documents include the Grünwald Declaration on Media Education (1982), the UNESCO resolution (1989) on the development of critical media literacy, the Vienna Conference «Education for the Media and the Digital Age,» the Seville Conference «Media Education for Youth,» the European Parliament Resolution on media literacy in the digital technology

world, and the European Commission's Communication «A European Approach to Media Literacy in the Digital Age,» among others.

The Grünwald Declaration on Media Education (<http://surl.li/favcfz>) was adopted at the International Media Education Congress in Grünwald, Federal Republic of Germany 1982. This declaration became an important document that established the basic principles of media education and defined its role in society.

Key points of the declaration include

- initiating and supporting comprehensive media education programs (from preschool to university level, adult education aimed at developing knowledge, skills, and attitudes to encourage critical awareness and, as a result, greater competence among users of electronic and print media, etc.);
- developing training courses for teachers and students to enhance their knowledge and understanding of media and teach them appropriate teaching methods;
- stimulating research activities in areas such as psychology, sociology, and communication; and
- supporting measures undertaken or planned by UNESCO to encourage international cooperation in media education.

The UNESCO Resolution (1989) on the development of critical media education (<http://surl.li/cijeeq>) emphasises the importance of teaching critical thinking and media analysis, the need for critical media education to support democratic societies and protect human rights, calls for countries to ensure access to independent and diverse sources of information, and encourages the development of media literacy among the population. It stresses the importance of media literacy as a key skill in the modern information society, which helps combat disinformation and manipulation.

In 2018, the Atlantic Council published a report outlining several strategies for combating disinformation at the international level (sanctions), at the level of state institutions (raising public media literacy, regular monitoring, creating a coordination centre), and at the level of the media (monitoring political advertising on their platforms, labelling sources that spread propaganda, and providing courses for journalists).

Methods for combating disinformation include preventive (targeted at specific issues, requiring cooperation at the regional level), immediate (including crisis communications and fact-checking), and long-term strategies (media literacy, social norms, and collaborations).

In 2018, the European Commission adopted a Code of Practice on Disinformation to find an interim solution to interactions with online platforms. This agreement is based on «responsible behaviour and self-

regulatory standards to fight disinformation». Google, Facebook, and Twitter have already signed it. An updated version of the Code was introduced in 2022 (https://jurliga.ligazakon.net/news/212519_onovlennya-kodeksu-s-shchodo-borotbi-z-deznformatsyu-osnovn-polozhennya).

The signatories committed to taking action in several areas: demonetising the spread of disinformation, ensuring transparency in political advertising, expanding users' rights and capabilities, enhancing cooperation with fact-checkers, and providing researchers with better access to data.

In 2020, the EU adopted the «European Democracy Action Plan» and the «Digital Services Act» to develop a «comprehensive set of EU measures to combat foreign interference» and create «a new protocol for strengthening existing collaboration structures to fight disinformation».

The European Commission's Action Plan for European Democracy focuses on three main areas: promoting free and fair elections, strengthening media freedom and pluralism, and combating disinformation.

<https://webportal.nrada.gov.ua/yevropejska-komisiya-prezentovala-plan-dij-shhodo-yevropejskoyi-demokratiyi/>

The Digital Services Act (DSA) came into force in the EU in February 2024. The law prohibits the dissemination of illegal goods, services, or content and includes mechanisms for reporting illegal content. It also addresses violations of fundamental rights, uncontrolled advertising, targeting based on sensitive personal data, and the protection of minors.

On May 20, 2010, the Presidium of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine approved the Concept of Implementing Media Education in Ukraine. According to this Concept, media education is a part of the educational process aimed at forming media culture in society, preparing individuals for safe and effective interaction with the modern mass media system, including both traditional (print media, radio, cinema, television) and new (computer-mediated communication, the Internet, mobile telephony) media, taking into account the development of information and communication technologies.

On April 21, the Presidium of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine approved a new version of the Concept for Implementing Media Education in Ukraine (<https://www.slovoidilo.ua/2024/06/28/infografika/suspilstvo/soczmerzhi-manipulyaczij-zaboronyaye-zakon-yes-pro-cyfrovi-posluhy>).

The main goal of the concept is to promote the development of an effective media education system in Ukraine, which should become the foundation of the country's humanitarian security, civil society development, countering foreign information aggression, and preparing children and youth for safe and effective interaction with the modern media system, forming media literacy and media culture in citizens according to their age, individual, and other characteristics.

TOPIC 3.
PROPAGANDA AS A PILLAR
OF TOTALITARIAN STATES AND INFORMATION HYGIENE
AS A PILLAR OF EUROPEAN DEMOCRACY

Propaganda in Totalitarian Regimes: Conditions for Functioning

Propaganda is a critical tool in totalitarian regimes, enabling control over society and consolidating power. Key conditions for the functioning of propaganda in such systems include:

Centralised Media Control

- All media outlets are state-controlled, ensuring only officially approved information is disseminated.
- Independent media are banned, and censorship eliminates alternative sources of information.

Ideological Monopoly

- Propaganda aims to establish a single state ideology that justifies the regime's actions and discredits opposition.
- Historical, cultural, and national symbols are utilised to strengthen ideological influence.

Information Manipulation

- Techniques are employed to create a positive image of the regime and a negative image of its enemies.
- Disinformation and fake news are spread to influence public opinion and maintain control.

Psychological Pressure

- Fear and repression are used to suppress resistance.
- Propaganda instils fear of internal and external enemies to unite society around the regime.

Mass Events and Rituals

- Organised mass events, parades, rallies, and other rituals showcase the regime's power and mobilise the population.
- Symbolism and slogans foster a sense of unity and support for the regime.

The Role of Propaganda in Creating a Society of Resentment and Fragmented Identity

Resentment

Resentment refers to deep grievance and hatred from perceived injustice or humiliation. Propaganda fuels this through:

Creating an Enemy Image: Promoting hostility toward designated internal or external enemies to distract from internal issues.

Emotion Manipulation: Leveraging emotionally charged narratives to provoke outrage, hatred, and anger.

Victimisation: Highlighting the victimhood of specific groups, intensifying feelings of injustice and helplessness.

Fragmented Identity

Fragmented identity involves dividing society into distinct groups with narrow identities, often fostering division through:

Societal Division: Emphasising differences among ethnic, religious, social, and political groups.

Narrow Group Identification: Encouraging identification with specific groups at the expense of broader societal unity.

Stereotypes and Prejudices: Reinforcing negative perceptions of other groups, exacerbating conflicts and divisions.

The Human Experience in the Age of Expanding Global Information Space

The expanding global information space presents both opportunities and challenges, such as:

Information Overload. Difficulty processing and discerning credible information due to an overwhelming influx of data.

Cybersecurity Concerns. Risks like hacking, fraud, and breaches of privacy necessitate robust protective measures.

Social Media Dependency. Overreliance on social platforms can lead to isolation, depression, and other psychological issues.

Information Hygiene in European Culture

Information hygiene encompasses practices aimed at ensuring the safety, privacy, and integrity of information, including:

Legal Frameworks

- GDPR (General Data Protection Regulation) sets high standards for personal data protection.
- Media laws ensure press freedom and safeguard citizens' privacy.

Educational and Cultural Practices

- Promoting critical thinking and media literacy through education.

- Supporting independent media and public awareness campaigns.

Media Regulation

- Institutions like Germany's Federal Media Authority (BfM) monitor information quality, protect citizens' rights, and maintain media independence.

➡ MODULE TASKS

1. **Research** how the EU supports freedom of expression and builds societal resilience to information threats.

2. **Discuss** in small groups how information wars challenge European democracies.

3. **Analyse** the effects of disinformation and propaganda on countries bordering Russia.

4. **Review:**

- The Seoul Declaration on Media and Information Literacy ([link](#)).
- The Grunwald Declaration on Media Education ([link](#)).
- The Concept for Media Education Implementation in Ukraine ([link](#)).

5. **Propose** a plan of action to combat disinformation and cyber threats.

6. **Provide** tips on maintaining information hygiene for high school students.

7. **Design** a scenario for parent-teacher meetings to help students manage the information flow around them.

8. **Curate** a selection of films or documentaries exposing fake news, disinformation, manipulation in social media or media, and the importance of information hygiene.



MODULE 3

CRITICAL THINKING AND MEDIA LITERACY: EUROPEAN EXPERIENCE OF EDUCATIONAL PRACTICES. MODERN METHODS FOR THE TEACHER OF THE FUTURE

Critical Thinking and Media Literacy: European Educational Practices.
Modern Methodologies for the Teacher of the Future

In today's information society, the ability to analyze, interpret, and critically evaluate information is one of the key competencies. Critical thinking and media literacy are crucial components of modern education, especially in the face of information overload and rapid changes in global society. The European experience in educational practices in this area is an important benchmark for countries striving to improve their educational systems.

Critical thinking and media literacy have become integral elements of European educational strategies. They encompass:

1. Critical Thinking:

- The ability to evaluate the reliability of information sources.
- Analysis of cause-and-effect relationships and identification of logical fallacies.
- Formulating evidence-based conclusions.

2. Media Literacy:

- Understanding the impact of media on public opinion.
- Skills to recognize disinformation and fake news.
- Comprehension of the ethical aspects of working with information.

Critical thinking involves assessing information, identifying logical errors, distinguishing facts from distorted information, and making well-grounded conclusions. This skill helps modern individuals acquire knowledge and effectively navigate complex information streams.

Media literacy encompasses skills for analyzing media messages, understanding media technologies, and evaluating the influence of media on individuals and society. It is a foundation for building citizens' information culture and preventing media manipulation.

In Europe, critical thinking and media literacy development is actively supported at all educational levels. EU countries invest in educational programs incorporating these components to help youth adapt to modern information environments. Initiatives like the «**Media and Information Literacy**» (MIL) program, implemented under UNESCO's guidance, play a

significant role in European schools. For instance, in countries like **Finland** and **Sweden**, media literacy is part of school curricula from early education stages, while critical thinking is integrated into various subjects.

Moreover, the **European Union** develops strategic documents to enhance media literacy across all age groups. The «**European Education for All**» initiative focuses on media literacy training at universities and among professional groups to combat fake news and disinformation.

The European experience also emphasizes cooperation with civil society and media platforms to improve media literacy. Media communication campaigns across Europe raise public awareness about the importance of a critical approach to information. These efforts help build a healthy media culture and prepare citizens to resist fake news and manipulation.

European educational practices demonstrate the effectiveness of integrating these skills into curricula. Strategies implemented in the EU can provide valuable insights for improving educational systems in other countries, fostering awareness and the ability to analyze information flows amid globalization and technological changes.

!GLOSSARY FOR THE MODULE 3

Topic 1. European Experience in Media Literacy Legal and Educational Policy

«**Education Through Images**» – A Swedish program that uses audiovisual materials to develop critical thinking and media literacy among students.

Audiovisual Media Services Directive – An EU directive regulating audiovisual media services like television and online video, emphasizing user protection and media education quality.

EMIL – The European Media Literacy Initiative, uniting organizations and platforms to enhance European media literacy education.

EU Legal Policy System – A set of norms and institutions regulating EU member states' media and communication sectors, including directives, laws, and regulations affecting media literacy and media education.

European Platform of Regulatory Authorities (EPRA) – A platform for cooperation among national media regulators in the EU, promoting unified media regulation and media literacy.

European Regulators Group for Audiovisual Media Services (ERGA) – An organization ensuring cooperation between audiovisual service regulators in Europe to protect citizens and promote media literacy.

Implementation of Media Education in Formal and Informal Education Sectors - Integrating media education programs in schools, universities, NGOs, and online resources.

Media Education - An educational process aimed at developing skills for analyzing and critically perceiving media, creating media content, and understanding its impact on society.

Media Literacy Communiqué (2007) - An official EU document outlining key principles of media literacy, supporting media education programs in EU countries.

Polish Association of «Technology and Educational Media» - A Polish organization promoting technology in media education and supporting media literacy programs for various age groups.

PressCafe.eu - A Polish media education website offering resources, educational materials, and tools for developing critical thinking and media literacy.

Swedish Media Literacy Education Program - A national program integrating media literacy into all education levels, equipping students to recognize media manipulation and practice critical analysis.

Topic 2. Critical Thinking as a Fundamental Need for Modern Individuals

Analytical Thinking - The ability to break down complex problems into parts for better understanding and solving.

Anchoring Effect - Relying on the first available information when making judgments, even if incomplete.

Availability Heuristic - Judging the likelihood of events based on how easily they come to mind, even if rare.

Cognitive Biases - Systematic errors in decision-making and information evaluation due to cognitive limitations.

Confirmation Bias - The tendency to seek, interpret, and remember information supporting pre-existing beliefs, regardless of accuracy.

Critical Thinking - The ability to objectively and logically evaluate information, distinguish facts from distortions, and make reasoned conclusions.

Dunning-Kruger Effect - A cognitive bias where people with low knowledge or skills overestimate their abilities.

Introspection Illusion - Believing one can accurately assess one's internal emotions and motivations.

Logical Thinking - The process of applying formal logic principles to make informed decisions and analyze information.

Media-Literate Individual - A person capable of critically evaluating media messages, recognizing fake news and manipulations and creating media content.

Metacognition - Awareness and understanding of one's thought processes.

Multiple Independent Error Factors - Errors arising from multiple independent factors overlooked during evaluation.

Overconfidence Effect - Overestimating one's knowledge or decision-making accuracy.

Planning Fallacy - The tendency to underestimate the time or resources needed for a task.

Reflection - The ability to think about one's thoughts, beliefs, behaviour, and decisions to improve decision-making processes.

Representativeness Heuristic - Judging the likelihood of an event based on how similar it is to stereotypes or prior experiences.



TOPIC 1. EUROPEAN EXPERIENCE IN MEDIA LITERACY LEGAL AND EDUCATIONAL POLICY

1. Introduction to Media Literacy in the European Union

In the European Union (EU), media literacy is a crucial component of fostering informed, active, and responsible citizens. Media literacy includes the ability to access, analyze, evaluate, and create media in a variety of forms. Infomedia literacy, a key aspect, extends this competence to navigating the vast flow of information across digital platforms.

2. The Role of the European Parliament and European Commission

The **European Parliament (EP)** and the **European Commission (EC)** play vital roles in shaping media literacy policies and initiatives within the EU. Their work is instrumental in responding to the evolving challenges posed by the digital age, including misinformation, digital divides, and the spread of harmful content.

European Parliament (EP):

▪The **EP** is involved in passing legislation aimed at enhancing media literacy. This includes directives on audiovisual media services, data protection, and the fight against disinformation. For example, the **Digital Services Act (DSA)** and the **Digital Markets Act (DMA)** are central to the European Parliament's efforts to regulate digital platforms and ensure that they support media literacy.

▪Through **plenary debates, committee work, and resolutions**, the EP ensures that media literacy remains a priority in both internal policies and external engagements.

European Commission (EC):

▪The **EC** works to implement media literacy programs and policies across the EU. It develops strategic frameworks, such as the **EU Media Literacy Framework**, to guide member states in adopting media literacy initiatives.

▪The **EC's Digital Education Action Plan** emphasizes the need for digital skills, including media literacy, to prepare citizens for the digital age. The Commission also funds projects through programs like **Erasmus+** to support media literacy education.

3. Media Literacy in Formal and Informal Education

Media literacy education is being implemented in both formal and informal educational sectors across the EU.

Formal Education:

▪In formal education, the European Commission advocates for integrating media literacy into school curricula. This approach is supported by the **European Digital Competence Framework for Citizens (DigComp)**, which helps measure and improve digital and media competencies across EU countries.

▪Many countries have introduced **media literacy** as part of national educational standards, and the **European Schoolnet** supports teachers with resources and training on how to integrate media literacy into their teaching methods.

Informal Education:

▪Media literacy is also promoted in the informal sector through public campaigns, online courses, and workshops. Various NGOs and civil society organizations partner with EU bodies to conduct media literacy programs for adults, senior citizens, and marginalized groups who may be more vulnerable to digital misinformation and manipulation.

4. European Platforms and Regulatory Bodies Involved in Media Literacy

Several EU bodies and platforms work together to regulate and promote media literacy. Key actors include:

European Platform of Regulatory Authorities (EPRA):

- The **EPRA** is a network of audiovisual regulatory bodies in the EU and beyond. It facilitates collaboration between regulators to develop best practices for media literacy and address challenges like disinformation and the harmful effects of media on young audiences.

- EPRA members often organize forums for exchanging experiences and strategies related to the promotion of media literacy and ethical media regulation.

European Regulators Group for Audiovisual Media Services (ERGA):

- ERGA advises the European Commission on matters relating to audiovisual media services. One of its key functions is to ensure that the **Audiovisual Media Services Directive (AVMSD)** is correctly implemented across EU countries, which includes provisions on the protection of minors and the promotion of media literacy.

- ERGA supports national regulators in their efforts to combat disinformation and support the media literacy needs of citizens in the digital environment.

European Media and Information Literacy (EMIL):

- EMIL is an EU initiative focused on promoting media and information literacy across Europe. It coordinates projects and research to build the capacity of individuals and communities in evaluating and creating media. The platform provides a collaborative environment for stakeholders, from regulatory authorities to civil society organizations, to develop media literacy strategies.

5. Conclusion: Media Literacy for an Informed Society

As digital technologies evolve and media landscapes shift, the EU continues to prioritize media literacy as a tool for empowering citizens. By collaborating through regulatory bodies like EPRA, ERGA, and EMIL, and by incorporating media literacy into formal and informal education systems, the EU aims to create an informed, responsible, and digitally literate society.

The **European Parliament** and **European Commission**, through their comprehensive policies and initiatives, play a crucial role in ensuring that media literacy becomes a key skill for navigating the complexities of the modern information environment.

Topic 2. Critical Thinking as a Fundamental Need for Modern Individuals. European Perspectives on Cognitive Biases in Human Nature

Cognitive psychology explores how people process information, make decisions, and solve problems. One critical aspect of human cognition involves **cognitive biases**, which are systematic patterns of deviation from norm or rationality in judgment. These biases often lead to perceptual distortion, inaccurate judgment, or irrational interpretation. In this lecture, we will discuss various cognitive biases and heuristics that shape our decision-making processes, including the «Planning Fallacy», «Availability Heuristic», «Overconfidence Effect», «Introspection Illusion», and others.

1. Planning Fallacy

The **Planning Fallacy** is a cognitive bias described by Daniel Kahneman and Amos Tversky, and further explored by David Dunning. It refers to the tendency of individuals to underestimate the time, costs, and risks associated with future actions, while simultaneously being overly optimistic about the outcome. This bias occurs despite previous experience or knowledge about similar tasks suggesting that they will take longer or cost more than initially anticipated. The Planning Fallacy illustrates how individuals often fail to consider all relevant factors and past experiences, resulting in overly ambitious plans.

2. The «Multiplicity of Independent Sources of Error»

This phenomenon refers to the cognitive tendency to underestimate the number of independent sources of error that can affect a judgment or decision. In the context of the Planning Fallacy, people may fail to consider multiple independent factors—such as delays, unforeseen complications, or changes in circumstances—that can contribute to the failure of a plan. The tendency to focus on a narrow set of considerations while overlooking others is a key feature of human cognitive bias, which can lead to significant errors in judgment.

3. Availability Heuristic

The **Availability Heuristic** is a mental shortcut where people make judgments about the probability of an event based on how easily examples come to mind. The more readily available a piece of information is, the more likely we are to overestimate its importance or likelihood. For example, after hearing about a plane crash on the news, a person may believe air travel is more dangerous than it actually is, simply because the crash is readily available in their memory. This heuristic is particularly strong when the information is vivid, emotional, or recent.

4. Overconfidence Effect

The **Overconfidence Effect** is a well-documented cognitive bias where individuals overestimate their knowledge, abilities, or the accuracy of their predictions. People often believe they are more capable or informed than they actually are, which can lead to poor decision-making. For instance, investors may be overly confident in their ability to predict stock prices, or drivers may feel invincible, despite evidence suggesting they are at risk for accidents. The Overconfidence Effect can be especially dangerous in situations involving risk and uncertainty, as individuals may not take adequate precautions or may ignore critical information.

5. Introspection Illusion

The **Introspection Illusion** refers to the tendency of people to believe they have more accurate knowledge of their own thoughts, feelings, and mental states than they actually do. This bias leads to overconfidence in self-awareness. People may believe they understand the reasons behind their actions or decisions better than they actually do, while failing to recognize the influence of external factors, such as emotions, biases, or unconscious motives. This illusion can lead to an inflated sense of self-insight and cause individuals to misinterpret their own mental processes.

6. Illusion of Control

The **Illusion of Control** occurs when people believe they have more control over outcomes than they actually do. This bias is particularly noticeable in situations where the outcome is largely determined by chance. For example, a person might believe they can influence the outcome of a lottery by choosing specific numbers or that their actions can affect the success of a sports team based on their superstitions. The Illusion of Control can lead to unrealistic expectations and poor decision-making, as individuals may fail to account for uncontrollable variables.

7. Anchoring Effect

The **Anchoring Effect** occurs when people rely too heavily on the first piece of information they receive (the «anchor») when making decisions, even if the anchor is irrelevant or arbitrary. For example, when negotiating a salary, the first number mentioned in the conversation often becomes the anchor, influencing subsequent offers and perceptions of fairness. Anchoring can lead to biased judgments, as people may fail to adjust sufficiently from the initial anchor, even if new, more relevant information becomes available.

8. Representativeness Heuristic

The **Representativeness Heuristic** is a mental shortcut used when people judge the probability of an event based on how similar it is to a prototype or a typical case. For example, if someone meets a person who is quiet, introverted, and enjoys reading, they might assume that person is more likely to be a librarian than a salesperson, based on stereotypes. While this heuristic can often lead to correct judgments, it can also result in biased decisions, particularly when people rely too heavily on stereotypes rather than considering base-rate probabilities or other relevant factors.

Conclusion: The Impact of Cognitive Biases on Decision-Making
Cognitive biases and heuristics can significantly impact the decisions we make, often leading us to faulty conclusions or less-than-optimal choices. Understanding these biases and recognizing their effects is crucial for improving decision-making processes, both in everyday life and in more complex or high-stakes situations. While these cognitive shortcuts help us navigate the complexities of daily life, they also expose us to systematic errors in judgment. By becoming aware of these biases and striving to counteract their influence, we can make more informed, rational decisions.

The «Communiqué on Media Literacy in the Digital Environment» (2007) from the European Commission

provides a comprehensive approach to improving media literacy across the EU. It focuses on enhancing the ability of citizens to critically engage with media, especially in the digital realm. The document emphasizes the need for a coordinated effort to improve awareness of media content, including its quality and potential biases. It highlights the role of educational initiatives at all levels, both formal and non-formal, in developing media literacy. The communiqué also underlines the importance of empowering individuals, particularly younger audiences, to make informed decisions about media content, advertising, and online interactions.

You can access the full text of this communiqué on the EUR-Lex website via [this link](#).

4. MEDIA LITERACY IN THE DIGITAL ENVIRONMENT – GOOD PRACTICES

This Communication focuses on three areas: commercial communication, audiovisual works and online.

4.1. Media literacy for commercial communication

Advertising is part of everyday life and is one of the building blocks of a market economy. It is important to raise awareness among all audiences

about the role of commercial communication in the value chain of the audiovisual industry. This is notably true for free-to-air television as advertising and other forms of commercial communication, such as sponsoring, teleshopping or product placement, enable broadcasters to acquire premium content. It is also important to avoid negative images of older persons and people with disabilities in the media. In this field, media literacy for commercial communication has at least three aspects:

- giving young audiences tools to develop a critical approach to commercial communication, enabling them to make informed choices[15];
- raising awareness and knowledge among all interested parties about self- and co-regulatory measures and mechanisms and about the development and implementation of codes of conduct[16];
- encouraging public/private financing in this area with adequate transparency[17].

In view of the reporting obligation in the AVMS Directive, the Commission sees a strong need to develop and to exchange good practices on commercial communications (e.g. through input to the development of codes of conduct) with a view to proposing them as an alternative to restrictions or bans on certain practices.

4.2. Media Literacy for audiovisual works

Digital technologies and broadband penetration strongly facilitate access to audiovisual works, creating new distribution channels such as video-on-demand and mobile television. This in turn creates new markets for catalogue/heritage content. In addition, digital technologies lower the entry barrier for creating and distributing audiovisual works and help create an audiovisual market without borders. In this context media literacy means:

- providing, notably to young European audiences, better awareness and knowledge about our film heritage and increasing interest in these films and in recent European films[18];
- promoting the acquisition of audiovisual media production and creativity skills[19];
- understanding the importance of copyright, from the perspective of both consumers and creators of content[20].

4.3. Media literacy for online

In the rapidly evolving information society, media literacy skills are needed for awareness and inclusion in relation to technological, economic and cultural innovations. Internet profoundly changes media consumption, as it is an additional means to access traditional media (IPTV or Internet Radio for instance) and texts, images and sounds from all over the world in an interactive way. This offers huge opportunities, for example, as regards multimedia digital libraries[21] but also huge challenges in terms of media literacy. Media literacy for online means:

- empowering users with tools to critically assess online content;
- extending digital creativity and production skills and encouraging awareness of copyright issues[22];
- ensuring that the benefits of the information society can be enjoyed by everyone, including people who are disadvantaged due to limited resources or education, age, gender, ethnicity, people with disabilities (e-Accessibility) as well as those living in less favoured areas (all these are encompassed under eInclusion)[23];
- raising awareness about how search engines work (prioritisation of answers, etc.) and learning to better use search engines[24].

**Excerpts from the Book «The Dunning-Kruger Effect:
On Being Ignorant of One's Own Ignorance» (2008)**

First, I wish to argue that the boundary where people's knowledge ends and their ignorance begins frequently arrives far sooner than one would expect. That boundary often insinuates itself well within the geography of everyday tasks that determine whether people live happy and effective lives—certainly within the circle of challenges that people typically face over the course of a lifetime. p0025 For example, in contemporary society, people must filter a good deal of news about scientific facts on such important issues as the environment, medical treatment, and biotechnology. In that regard, the National Science Foundation, in its biannual survey of scientific knowledge, finds large gaps in the basic facts of what people know. In its 2008 survey of roughly 1500 United States adults, only about 53% of respondents knew that electrons are smaller than atoms and only 51% could successfully identify that it was the earth that revolved around the sun (rather than the other way around), taking a year for the earth to do it. When asked whether it was better to test a new high blood pressure drug by giving it (a) to 1000 participants or (b) to 500 participants, with an additional 500 receiving a placebo, only 38% gave the correct answer with an appropriate rationale¹ (National Science Board, 2010). p0030 But perhaps science is not a day-to-day activity for typical citizens, so they can be excused for not having basic knowledge about topics they make no direct decisions about. They do, however, make decisions in every election; thus, it is important for citizens to have a basic working knowledge of their government. In a 2009 survey of roughly 2500 American citizens, only half of respondents could name all three branches of the Federal government, only 54% knew that the power to declare war rests with Congress rather than the President, and only 57% could properly identify the role played by the electoral college, with many thinking it “trains those aspiring for higher office” or “supervised the first television debates” (Intercollegiate Studies Institute, 2008).

5. Explain the phenomenon of naïve realism using the example of the «Cyclin test».



Test Your Awareness : Cyclist Test

<https://www.youtube.com/watch?v=Rz-ph32CnJA&feature=youtu.be>

6. Comment on the examples given for the “Dunning-Kruger effect” and provide your examples.

Ефект Даннінга - Крюгера

- <https://gazeta.ua/articles/life/kandidat-na-posadu-suddi-konstitucijnogo-sudu-ne-znaye-koli-uhvalili-konstituciyu-epichne-video/1174072>

Gazeta.ua

Сторінка: 16 березня 2024 20:16

Кандидат на посаду судді Конституційного суду не знає, коли ухвалили Конституцію - епічне відео

Під час слухання кандидата на посаду судді Конституційного суду, судді Конституційного суду Закарпатської області **Рейковань Андрій** не зміг відповісти на запитання, коли ухвалили Конституцію.

Відео опублікувала фундація СЕДІМЕ. Слідебуда проходить у Конституційному суді.

“Хай буде прийнята Конституція України і з нею став і старий воєнний солдатський”

«Фальсифікатор 2023»:

«Фальсифікаторкою року» оголосили **Вікторію Петрушенку** через підміну назв хвороб у дисертації (панкреатит вона змінила на панкреонекроз).

Також номінували:

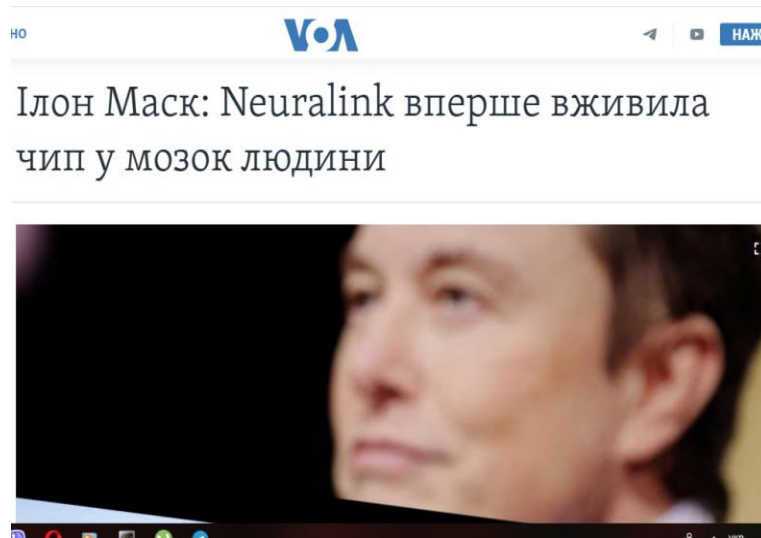
- подружжя **Лідію** і **Григорія Савченків** з факультету будівництва та транспорту Сумського національного аграрного університету за фальсифікацію освітнього процесу та плагіат;
- співробітників Сумського національного університету **Людмилу Циганенку** та **Валерія Жмай** за службове підроблення.

«Псевдонауковець 2023»:

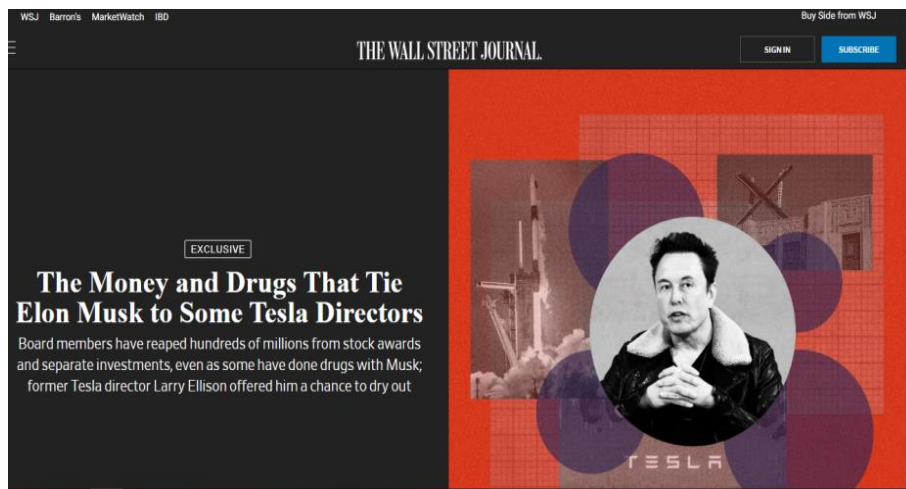
Псевдонауковим творчі премії визнали **канал 2+2** через «систематичне і широкомасштабне поширення різних псевдонаукових фейків і талановите перебрювання текстів західних мас-медія про наукові теми».

7. Conduct a critical analysis of publications about Elon Musk (list the signs of fake and manipulative information).

<https://www.holosameryky.com/a/neuralink-chip-liudyna/7463102.html?authuser=1>



<https://www.unian.ua/world/ilon-mask-vzhivaye-zaboroneni-narkotiki-ta-shilyaye-do-cogo-kerivnictvo-tesla-i-spacex-wsj-12533316.html?authuser=1>



8. What unites these news stories – one word:

A certificate of commendation for saving shells from the command of the 110th Separate Mechanized Brigade

In Germany, Ukrainian refugees were poisoned by fish stolen from an aquarium

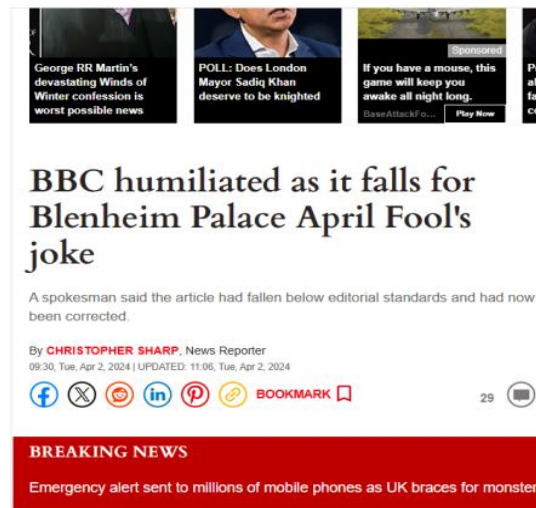
Kyiv Metro has opened a job vacancy for a “scuba-diver train driver.”

The Commandant of Lviv region is collecting personal data of students aged 17 to 70

9. Provide an investigative algorithm for the news published by the BBC:

«The idea for the American festival of 1969 originated from a similar event in Britain 200 years earlier». «The local news website BBC Oxford reported that archives from Blenheim Palace in Woodstock, Oxfordshire, contain evidence of a similar music festival held in 1769. Among 200 people at the event in 1769 there was a singer called Vincent Furnier'».

людей на заході 1769 року був «співак на ім'я Вінсент Фурньє».



10. https://x.com/terror_alarm– Analyze the media resource using the «6 Questions» algorithm. Explain the purpose of such resources and why people read them.





MODULE 4

HATE SPEECH AND SOCIAL STEREOTYPES AS FORMS OF EXISTENCE OF ANTI-CIVIL SOCIETY OR WHY EUROPEAN SOCIETY IS LEGAL AND TOLERANT

Hate speech is one of the most threatening forms of expression, capable of undermining democratic values, inciting violence and discrimination, and fostering the development of anti-civic societies. Meanwhile, the European Union showcases an effective strategy to counteract this phenomenon through legal, social, and educational tools to strengthen tolerance and protect human rights.

Hate speech encompasses any statements intended to demean, discriminate, or pose threats to individuals or groups based on their race, ethnicity, religion, gender, sexual orientation, or other characteristics.

The primary consequences of hate speech include:

1. **Fostering social tension.** Hate speech provokes societal conflicts and undermines social cohesion.

2. **Discrimination and violence.** Such statements create a foundation for physical attacks, harassment, and discrimination.

3. **Undermining democratic principles.** A decline in mutual respect erodes the foundations of democratic society, encouraging authoritarian tendencies.

The European community views combating hate speech as a priority rooted in the rule of Law.

Key legal instruments include:

1. **The Charter of Fundamental Rights of the European Union.**

- Article 21 prohibits any discrimination, including that based on hate speech.

- Article 11 guarantees freedom of expression with boundaries when it is abused to incite discrimination.

2. **The EU Framework Decision on combating racism and xenophobia (2008).**

- This decision ensures the criminalization of public incitement to violence or hatred based on race, colour, religion, or national origin.

3. National legislation.

- EU member states are required to implement laws consistent with European standards, particularly those addressing hate speech in media and social networks.

- The European Union places significant emphasis on promoting tolerance and intercultural dialogue. Media literacy initiatives educate citizens to critically evaluate information and avoid hate propaganda. The Council of Europe launched the *No Hate Speech Movement* campaign, engaging youth to combat discrimination in the online environment.

Civil society plays a vital role in preventing the spread of hate speech through:

1. Fact-checking initiatives.

- Organizations analyze and debunk misinformation containing hate speech.

2. Victim support.

- Human rights organizations provide legal and psychological assistance to those targeted by hate speech.

3. Raising awareness.

- Educational workshops and public events promote tolerance and respect.

Despite progress, significant challenges remain

1. Digitalization of hate speech. Social networks have become a rapid medium for spreading destructive narratives.

2. Lack of coordination. There needs to be unified approaches to addressing hate speech across EU countries, which complicates efforts.

3. Balancing freedom of speech and countering hate speech. Ensuring this balance remains a complex task for legal systems.

Hate speech poses a significant threat to democracy and social harmony, yet the European Union demonstrates how effective legal, educational, and societal initiatives can foster a tolerant society. By adopting European practices, Ukraine can strengthen democratic institutions and foster a legal culture based on mutual respect and tolerance.

!GLOSSARY FOR MODULE 4

Topic 1. Fact-Checking: European Practices in Verifying Information

Algorithmic fake detection: AI systems analyze and identify false information and are developed in collaboration with universities and research institutions.

Clickbait: Headlines or content designed to maximize views without regard for truth or depth. European campaigns regulate social media to counteract clickbait.

Debunking: The process of dispelling myths, fake news, and misinformation by providing verified facts. In Europe, debunking is key in countering disinformation, especially on socially significant topics.

Ethical standards of fact-checking: Principles ensuring objectivity, accuracy, and transparency in verifying facts. European fact-checking organizations adhere to the standards set by the International Fact-Checking Network (IFCN).

EU Code of Practice on Disinformation: A voluntary framework for tech platforms, media, and other stakeholders to mitigate fake news and manipulative content.

Fabricated news: Completely fictional stories created to spread false information or manipulate public opinion. Combating fabricated news is part of Europe's overall disinformation strategy.

Fact-checking organizations: Independent bodies specializing in fact verification, such as EU DisinfoLab and FactCheckEU.

Fact-checking: A journalistic method involving verification of the accuracy of claims, facts, or information published in media or other sources. In the European context, this includes analyzing statements by public figures and politicians.

Information bubbles are situations where users receive content aligned only with their beliefs due to social media algorithms. European initiatives aim to overcome such isolation by promoting content diversity.

Manipulated content: Information deliberately altered or taken out of context to achieve a specific effect. European practices focus on identifying such materials through fact-checking tools.

Source verification involves analyzing and assessing the reliability of information sources, including identifying primary sources and analyzing their reputation and context.

Topic 2. Social Stereotypes and Their Impact on Civil Society Development

Discrimination: Unequal treatment based on sex, race, religion, nationality, or other traits. European laws and initiatives combat all forms of discrimination.

Emancipation: Liberation from social, political, or economic constraints that hinder equality, historically encompassing movements for women's, labour, and minority rights.

Equality of opportunity: The principle that all individuals should have equal conditions to realize their potential.

Gender stereotypes: Traditional views of roles assigned to men and women in society. European movements for gender equality and social justice challenge these stereotypes.

Human rights movement: Efforts to protect basic rights and freedoms, foundational to institutions like the Council of Europe and the European Court of Human Rights.

Social inclusion: Integrating marginalized groups into society to ensure equal access to opportunities, resources, and rights.

Social mobility: The ability to change one's social status through education, work, or economic achievements.

Social stereotypes: Established beliefs or generalizations about groups of people, often misrepresenting reality.

Solidarity: Unity and mutual support among community members, a key principle of European integration.

Tolerance: Acceptance and respect for nationality, religion, or cultural differences.

Topic 3. The Seoul Declaration on Media and Information Literacy for All: Addressing the Infodemic - European Implementation Experience (Case Studies: France and Other EU Countries)

Algorithmic Content Governance—the use of algorithms to moderate, sort, and verify content—is a key component of the European Union's fight against disinformation.

Civic Participation in MIL – involving citizens in initiatives to enhance media and information literacy. In the EU, platforms are being developed to enable citizen participation in debates and educational campaigns.

Digital Competence – the knowledge and skills required to safely and effectively use digital technologies. In France, the CLEMI program fosters these skills among youth.

Digital Skepticism – critical evaluation of information obtained from digital platforms, encouraged by educational initiatives to prevent trust in false information.

European Approach to MIL – a comprehensive strategy for advancing media and information literacy through legislative initiatives, educational programs, and partnerships between governments and civil organizations.

Infomediaries – individuals or organizations acting as intermediaries between information sources and audiences, helping to assess and evaluate material credibility.

Information Ecosystem – the network of sources, platforms, and channels through which information is disseminated. European countries are working to create a transparent ecosystem to mitigate misinformation's influence.

Legislative Initiatives on Disinformation – laws and regulations aimed at combating fake news. For example, France enacted a law to counter information manipulation during elections.

Narrative Control – managing information flows to shape or sustain specific ideas that influence public opinion. The European approach includes tackling manipulative narratives.

Seoul Declaration – a UNESCO document emphasizing the importance of Media and Information Literacy (MIL) in combating misinformation and ensuring access to reliable information.

Topic 4. «Hate Speech» as a Criterion for Information Filtering. How European Legislation Regulates This Issue

Anti-Discrimination Laws – laws protecting minorities from discrimination, including protection from hate speech. The UK's Equality Act 2010 is an example.

Anti-Incitement Laws – legal acts prohibiting public incitement to hatred or violence. For example, France's Press Freedom Law (1881) addresses this issue.

Content Moderation – the activity of online platforms to filter hateful content in compliance with European laws, such as the Digital Services Act.

Criminalization of Hate Speech – legislative practices that impose criminal liability for disseminating hate speech, as seen in countries like Germany and France.

European Convention on Human Rights (ECHR) – a legal document establishing human rights, including the restriction of hate speech as a limitation of freedom of expression (Article 10).

Freedom of Expression vs. Hate Speech – balancing the right to free speech with the need to restrict hate speech. This is addressed by the European Court of Human Rights, which sets limits on such expressions.

Hate Speech – expressions that incite discrimination, hostility, or violence based on race, religion, gender, or other characteristics, prohibited under the laws of most European countries.

International Hate Speech Frameworks–Recommendations by bodies like the Council of Europe define hate speech as a human rights violation and advocate strict regulation.

Platform Liability – the legal accountability of online platforms for distributing hate speech, governed by European regulations like Germany's NetzDG.

Social Filtering Algorithms automatically detect and remove hate speech from online platforms, which are mandated under European regulations.



TOPIC 1. FACT-CHECKING: EUROPEAN PRACTICES IN INFORMATION VERIFICATION

Analyzing media texts is crucial for understanding how media shapes and transmits ideas, influences public opinion and reinforces or undermines ideologies. Let us examine each type of analysis in detail, with examples:

Ideological analysis focuses on uncovering hidden political or cultural messages within media texts. For instance, in analyzing a news story about refugees, one might explore whether they are portrayed as a threat or as victims and the political narrative such positioning supports. This type of analysis helps reveal how media sustains dominant ideologies.

Representation Analysis investigates how media portrays specific social groups. For example, in Hollywood films, women are often shown in family-oriented roles, while men are depicted in professional spheres. Such portrayals influence the formation of gender stereotypes and role models.

Decoding Media Texts studies how different audiences perceive the same content. For example, advertisements for fitness products may inspire health-conscious individuals but be perceived by others as imposing beauty standards.

Narrative analysis focuses on storytelling structures. For instance, blockbuster films often follow a «hero-trial-victory» framework, creating viewer expectations and enhancing emotional engagement.

Genre Analysis aids in understanding a genre's characteristics and their impact on messaging. For example, talk shows feature debates and emotional discussions, making content dynamic but potentially oversimplifying complex issues.

The iconographic analysis examines visual imagery. For instance, in luxury watch advertisements, elements like lavish interiors or expensive cars may symbolize status and convey success and prestige.

Semiotic analysis explores signs and symbols. Colours, for example, carry symbolic meanings: red represents passion or danger, and green represents nature and harmony. In eco-product ads, green often emphasizes natural qualities.

Contextual Analysis considers external factors like historical or social circumstances. During economic crises, advertisements often focus on affordability and value.

Commercialization Analysis examines how economic interests shape content. For example, sponsored articles in news media may appear as objective news but are intended to promote products or services.

These diverse types of analysis enable a comprehensive evaluation of media texts, their influence, and their social significance.

Methods for Detecting Disinformation

Methods for identifying disinformation are vital in combating distorted or manipulative information in the media. One fundamental technique is **fact-checking**, the process of verifying the accuracy of claims, facts, and statements presented in media texts.

Fact-checking involves several steps:

1. **Identifying Claims for Verification.** Begin by pinpointing statements that require validation, such as statistics, events, or quotes in a news story.

2. **Searching for Original Sources.** Locate the original source of the information or credible references that confirm it. For example, if a news report cites a study, the fact-checker must find and review the full study.

3. **Analyzing Sources.** Reliable sources include official documents, academic publications, reputable media, or direct statements from authorities. Fact-checking also identifies signs of fake information, such as anonymous sources, sensational headlines, manipulative emotional content, or a lack of verified references.

Practical Example: A social media post claims a «new miracle drug» has been approved by scientists. Fact-checking involves searching scientific databases, the WHO website, or other trusted medical institutions for relevant mentions. If no such data exists, the likelihood of it being fake increases significantly.

1. **Using Specialized Online Tools.** Platforms like Google Fact Check Tools can swiftly verify content, while services like Snopes or FactCheck.org specialize in debunking popular misinformation narratives.

2. **Analytical Approach.** This involves examining the context, media funding sources, target audiences, and potential motives behind the information. For instance, if a news piece benefits a specific political group, it should be scrutinized for bias.

Thus, fact-checking is a critical method for detecting disinformation. Its regular use promotes media literacy, helps avoid manipulation, and ensures the quality of consumed information.

TOPIC 2.
SOCIAL STEREOTYPES AND THEIR IMPACT
ON THE FORMATION OF CIVIL SOCIETY:
THE HISTORY OF EUROPEANS' STRUGGLE FOR FREEDOMS AND
EQUALITY IN ALL SOCIAL SPHERES

Social stereotypes are generalized and simplified perceptions of certain groups of people that influence interpersonal communication and social relations. In media, stereotypes are a powerful tool for shaping public perceptions, often reinforcing existing prejudices.

Classification of Social Stereotypes

The classification of social stereotypes is usually based on social characteristics:

1. **Ethnic and Racial Stereotypes.** These are often presented in media through generalized images that emphasize cultural or physical differences. For example, in popular culture, African Americans have frequently been depicted as aggressive or less educated, perpetuating negative stereotypes.

2. **Gender Stereotypes** are stereotypical perceptions of men's and women's roles. For instance, advertising often associates women with household duties and men with career advancement.

3. **Sexual Stereotypes.** Members of the LGBTQ+ community have often been depicted in media through negative or caricatured portrayals.

4. **Age Stereotypes.** Older people are often portrayed as weak or unable to adapt, while youth are depicted as rebellious.

Europe's civil society has made significant progress in addressing stereotypes, especially in the following areas:

1. **Overcoming Ethnic and Racial Stereotypes.** European history, particularly after World War II, has been marked by a movement toward equality. Adopting anti-discrimination legislation, such as the EU's **Racial Equality Directive (2000)**, has fostered inclusive policies. The media has actively highlighted successful examples of ethnic minority integration.

2. **Gender Equality.** Thanks to the women's rights movement in the 20th century, Europe has made substantial strides in combating gender biases. Advertising campaigns and TV series increasingly portray women in professional and leadership roles. The European Union supports gender equality through educational programs and content oversight to prevent sexism.

3. **Sexual Equality.** The LGBTQ+ rights movement in Europe has led to the legalization of same-sex marriages in many countries. Media now depict

LGBTQ+ characters in more nuanced and multidimensional ways, as seen in popular TV series, which helps dismantle prejudices.

Media often act as both carriers and instruments of stereotype transformation. For example, platforms like **the BBC** actively promote inclusivity by telling the stories of minorities or marginalized groups. However, challenges remain, as some media outlets exploit stereotypes for sensationalism, exacerbating social tensions.

European history demonstrates that educational initiatives, legislation, and media culture can effectively address social stereotypes. These efforts contribute to the harmonious development of civil society, fostering freedom and equality for all.

TOPIC 3.

THE SEOUL DECLARATION ON MEDIA AND INFORMATION LITERACY FOR ALL AND BY ALL: PROTECTION AGAINST DISINFODEMIC. EUROPEAN EXPERIENCE OF IMPLEMENTATION (USING THE EXAMPLE OF FRANCE AND OTHER EU COUNTRIES)

The Seoul Declaration emphasizes the importance of integrating media and information literacy (MIL) as a global competency that promotes the development of critical thinking and creating quality media content. It supports the idea of inclusive and informed participation in the digital age. Overall, implementing the principles of this declaration contributes to strengthening democratic activity among citizens through combating disinformation and raising awareness for making important decisions. It also aims to overcome informational inequality, ensuring access to information for marginalized and underserved communities.

The declaration is key to countering disinformation campaigns, providing people with the skills to identify and refute false narratives. It fosters collaboration among governments, educational institutions, and the media to ensure transparency and accountability. An important element is encouraging intercultural dialogue and using media to build mutual understanding between cultures, helping to overcome stereotypes and develop empathy.

The Emergence of the Concept of «Disinfodemic» and Its Social and Informational Impacts

The term «disinfodemic» emerged in response to global informational challenges that arose during the COVID-19 pandemic. International organizations such as UNESCO introduced it to describe the wave of

disinformation and manipulative information campaigns accompanying major crises, including pandemics. The term is derived from the words «disinformation» and «pandemic», symbolizing the simultaneous spread of infection and false information.

A disinfodemic has serious consequences for society. It deepens social divisions by exploiting existing political, cultural, or religious contradictions and creates conditions for the spread of disinformation in so-called «information bubbles». It undermines trust in key institutions—healthcare systems, governments, and the media—by disseminating contradictory and harmful narratives.

This phenomenon creates additional risks for vulnerable populations, particularly the elderly or those with limited digital literacy skills. Such groups become easy targets for disinformation, which can influence their decisions in health and economic matters. Moreover, the disinfodemic complicates the development of effective regulatory mechanisms, as a balance is needed between freedom of expression and the necessity to limit harmful content.

It is especially important to note that disinformation amplifies fear and uncertainty in society during crises, diverting resources toward debunking false information rather than preventing it. This creates additional challenges for governments and organizations striving to disseminate truthful information.

The principles of the Seoul Declaration offer a strategic framework for addressing the challenges associated with the disinfodemic. In particular, by implementing media and information literacy, people are provided with tools for critically evaluating content and reducing vulnerability to disinformation. The declaration calls for collective action, uniting policymakers, educators, and technology companies to build resilient information ecosystems.

This synergy demonstrates the importance of global literacy and information ethics in protecting society from modern threats in the digital environment.

TOPIC 4.

HATE SPEECH AS A CRITERION FOR FILTERING INFORMATION: LEGAL FRAMEWORKS IN EUROPEAN COUNTRIES LEGAL BASIS FOR REGULATING SOCIAL, LEGAL, AND POLITICAL CONFLICTS INVOLVING HATE SPEECH

Hate speech is one of the major threats to modern democratic societies as it undermines social cohesion, incites conflicts, and can contribute to violence. To effectively address such conflicts, states, international organizations, and civil society rely on legal frameworks that regulate and prevent the use of hate speech.

In Ukraine, the foundations for combating hate speech are enshrined in the Constitution, which guarantees freedom of speech while prohibiting the misuse of this right to incite hatred. The Criminal Code of Ukraine imposes liability for crimes related to discrimination or incitement of hatred. Additionally, the Law of Ukraine, «On the Principles of Prevention and Combating Discrimination in Ukraine», outlines mechanisms for the legal protection of those affected by discriminatory statements and actions.

At the international level, key documents include the European Convention on Human Rights, particularly Article 10, which protects freedom of expression but allows restrictions to prevent the incitement of hatred. In 2008, the Council of Europe adopted the Additional Protocol to the Convention on Cybercrime, which criminalizes manifestations of racism and xenophobia online. UN General Assembly resolutions also play a vital role, condemning hate speech and urging states to implement effective mechanisms to combat it.

Legislative initiatives in various countries reflect efforts to balance freedom of speech with the responsibility for its use. In many European countries, such as Germany and France, hate speech is subject to administrative or criminal liability, and large social media platforms are required to remove hateful content. For instance, Germany's Network Enforcement Act (NetzDG) mandates the swift removal of illegal content from social networks.

In the political sphere, hate speech is often used to manipulate and deepen societal divides. A legal framework that includes strict sanctions for incitement to hatred should be complemented by educational initiatives aimed at fostering tolerance and preventing manipulative information campaigns.

It is essential to ensure that efforts to combat hate speech do not become tools for suppressing criticism or political opposition. Therefore, legal mechanisms must have clear application boundaries, adhere to human rights principles, and avoid arbitrary restrictions on freedom of expression. Resolving hate speech conflicts requires a comprehensive approach combining legislative, educational, and societal initiatives to protect democratic values and human rights.

Hate Speech and Social Stereotypes: Formation of Entrenched Negative Connotations

Hate speech and social stereotypes are interconnected phenomena that reinforce each other and contribute to the spread of biased perceptions about certain groups. Social stereotypes are simplified, often unfounded notions about specific communities or individuals based on real or perceived characteristics. Hate speech serves as a tool to reinforce and propagate these stereotypes, turning them into socially accepted norms.

The formation of negative connotations begins with the social construction of differences. Historically, dominant groups have often used

stereotypes to maintain their power, imposing perceptions of «others» as dangerous, inferior, or threatening. For example, in cultural or political discourse, certain ethnic, religious, or social groups may be labelled with negative language, emphasizing their faults or imagined «deficiencies».

Media and other communication platforms are key in spreading and solidifying these connotations. Through hate speech, prejudiced terms or negative imagery are repeated, gradually becoming normalized in public perception. For instance, associating a group with terrorism, crime, or social instability is established through repeated linguistic patterns, fostering fear and prejudice that fuel social conflicts.

Cultural contexts also influence the entrenchment of stereotypes. If certain social or historical conditions have fostered discrimination, their consequences often persist in language through negatively charged expressions or metaphors. Such phrases become embedded in folklore, literature, and media landscapes, creating «entrenched» connotations that are challenging to overcome.

Hate speech not only reflects existing stereotypes but also actively shapes them. The frequent use of derogatory terms or negative labels to describe a group solidifies its image as the «negative other». Such language exacerbates social isolation and discrimination, limiting access to equal opportunities for these individuals.

Overcoming the negative connotations shaped by hate speech requires comprehensive efforts. Educational programs that develop critical thinking are crucial for identifying and deconstructing stereotypes. Ethical standards in media and public discourse must encourage the use of neutral and objective language.

Thus, hate speech serves as a powerful mechanism for forming and perpetuating social stereotypes, which have a destructive impact on social cohesion. Combating this process requires legislative measures, public education, and the active promotion of a culture of tolerance and respect for diversity.

Seoul Declaration on Media and Information Literacy for Everyone and by Everyone: A Defense against Disinformation

In this connection, we commit to: 1. Promoting MIL within wider efforts to tackle divides such as in access to information and quality education, which have been notably widened by the pandemic, to assure no one is left behind; 2. Attracting more participation in MIL and MIL policy from Internet communications companies, academia, NGOs, international and regional organizations, communications regulators, media, civil society, youth and communities; 3. Advocating for intensified MIL initiatives to tackle the disinfodemic, climate change, etc., while sourcing respect for freedom of expression and access to information which are not only human

rights but also part of the solution to disinformation; 4. Building MIL considerations into ethical frameworks within institutions and companies, so as to ensure transparent, inclusive and safe development of technologies such as AI; 5. Advocate for MIL initiatives to tackle technological determinism. Our call to action: We further call upon governments, from national to city level, to: 1. Commit to advancing «Media and Information Literacy for Everyone and by Everyone» through policy and resource allocation across all relevant areas, including education, health, elections, child protection, climate, and gender equality, governance and regulation to mention some examples; 2. Assign resources to integrate MIL actions in their national COVID-19 response strategies, and to build citizens' resilience to disinformation in view of possible future crises; 3. Support the development of national and international MIL policies, curricula and programs that will ensure lifelong learning for every generation in the digital age; 4. Support upskilling and training of current and potential MIL educators, inside and outside of the formal education system; 5. Place groups at risk of marginalization, including women and girls, in a position of priority, in developing MIL policies and in ensuring that these groups are also beneficiaries of MILEmpowerment efforts; 6. Increase the involvement of youth and civil society as active players in MIL policy making to ensure their voices are heard; 7. Transform cities into UNESCO MIL Cities which empower residents with competences about communication and information; 8. Collaborate with scientists and the academic networks actively to ensure MIL actions and policies in government, national, and the local levels; integrate reliable, relevant, and timely information resources into implementation of MIL related actions; 9. Enhance cooperation between different government ministries, voter education bodies, city authorities, educational institutions, communications regulators, media institutions, libraries, youth information services and research institutions in order to promote greater awareness and recognition of MIL. 10. Advance MIL as a key tool for modern regulation, media and technology governance, library development, and technological design.

**The Convention for the Protection of Human Rights and
Fundamental Freedoms (commonly referred
to as the European Convention on Human Rights (ECHR))**

**The Convention was opened for signature on November 4, 1950, and came
into force on September 3, 1953**

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

The governments signatory hereto, being members of the Council of Europe, Considering the Universal Declaration of Human Rights proclaimed by the General Assembly of the United Nations on 10th December 1948;

Considering that this Declaration aims at securing the universal and effective recognition and observance of the Rights therein declared;

Considering that the aim of the Council of Europe is the achievement of greater unity between its members and that one of the methods by which that aim is to be pursued is the maintenance and further realisation of human rights and fundamental freedoms;

Article 9 – Freedom of thought, conscience and religion

1. Everyone has the right to freedom of thought, conscience and religion; this right includes freedom to change his religion or belief and freedom, either alone or in community with others and in public or private, to manifest his religion or belief, in worship, teaching, practice and observance.

2. Freedom to manifest one's religion or beliefs shall be subject only to such limitations as are prescribed by law and are necessary in a democratic society in the interests of public safety, for the protection of public order, health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.

Article 10 – Freedom of expression

1. Everyone has the right to freedom of expression. This right shall include freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers. This article shall not prevent States from requiring the licensing of broadcasting, television or cinema enterprises.

2. The exercise of these freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society, in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the reputation or rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary.

The Law of Ukraine «On the Principles of Prevention and Counteraction to Discrimination in Ukraine»

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>

Article 1. Definition of Terms

1. In this Law, the following terms are used with the meanings indicated below:

1) Anti-discrimination examination – an analysis of draft regulatory legal acts, resulting in a conclusion regarding their compliance with the principle of non-discrimination;

2) Discrimination – a situation in which a person or group of persons, based on their race, skin colour, political, religious, or other beliefs, sex, age, disability, ethnic or social origin, nationality, citizenship, marital or property status, place of residence, language, or other characteristics that are actual, assumed, or could be (from now on referred to as certain characteristics), face limitations in the recognition, exercise, or enjoyment of their rights and freedoms in any form stipulated by this Law, except in cases where such limitations pursue a legitimate, objectively justified aim, and the means of achieving it are appropriate and necessary; (*Clause 2, Part 1, Article 1 as amended by Law No. 1263-VII of May 13, 2014*)

3) Indirect discrimination – a situation in which, as a result of the implementation or application of formally neutral legal norms, evaluation criteria, rules, requirements, or practices, a person and group of persons face less favourable conditions or status compared to others, except in cases where such implementation or application pursues a legitimate, objectively justified aim, and the means of achieving it are appropriate and necessary; (*Clause 3, Part 1, Article 1 as amended by Law No. 1263-VII of May 13, 2014*)

4) Incitement to discrimination – instructions, directives, or calls for discrimination against a person and group of persons based on their certain characteristics;

5) Positive actions – special temporary measures pursuing a legitimate, objectively justified aim aimed at eliminating legal or factual inequality in opportunities for a person and group of persons to exercise on equal terms the rights and freedoms granted to them by the Constitution and laws of Ukraine; (*Clause 5, Part 1, Article 1 as amended by Law No. 1263-VII of May 13, 2014*)

5-1) Aiding discrimination – any deliberate assistance in committing actions or inaction aimed at causing discrimination (*Part 1, Article 1 supplemented by Clause 5-1 according to Law No. 1263-VII of May 13, 2014*)

6) Direct discrimination – a situation in which a person or group of persons, based on their certain characteristics, are treated less favourably than another person or group of persons in a comparable situation, except in cases where such treatment pursues a legitimate, objectively justified aim, and the means of achieving it are appropriate and necessary; (*Clause 6, Part 1, Article 1 as amended by Law No. 1263-VII of May 13, 2014*)

7) Harassment – undesirable behaviour towards a person and/or group of persons, the purpose or effect of which is to humiliate their human dignity based on certain characteristics or to create a tense, hostile, offensive, or disrespectful atmosphere toward such person or group of persons.

▣▣▣▣➡ **Tasks for Module 4**

1. Familiarize yourself with information about the genocide in Rwanda, identify parallels with the current situation in Ukraine, and propose your vision for combating hate speech at the state level.

Геноцид у Руанді [ред. | ред. код] 76 мов

Стаття [Обговорення](#) [Читати](#) [Неперевірені зміни](#) [Редагувати](#) [Редагувати код](#) [Переглянути історію](#) [Інструменти](#)

Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. Координати: 1°56′24″ пд. ш.29°52′15″ сх. д. [Очікує на перевірку](#)

Геноцид у Руанді (1994) (руанд. *Itsembabwoko ry'u Rwanda gu'1994*) — дії тимчасового уряду Руанди, що прийшов до влади в результаті військового перевороту 6–7 квітня, етнічної більшості країни — народності *хуту*, керованої тимчасовим урядом армії і загонів «Інтерахамве» і «Імпузамугамбі» проти представників етнічної меншини країни — народності *тутсі*; і проти хуту, що дотримувалися поміркованих політичних поглядів, направлені на повне знищення і тих, і інших. Число вбитих за 100 днів склало, ймовірно, близько 800 тисяч чоловік^[1], із них приблизно 10 % склали хуту.

Убивствам тутсі поклало кінець просування [Руандійського патріотичного фронту](#).

Передісторія [ред. | ред. код]

Найдавнішими жителями Рванди були [пігмеї Тва](#), які й досі

Геноцид у Руанді



Країна	 Руанда
Місце розташування	Руанда
Час/дата початку	7 квітня 1994
Час/дата закінчення	17 липня 1994

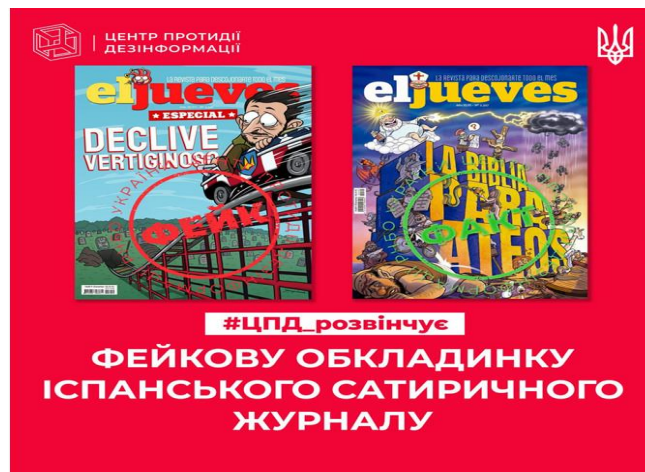
▶ 1:58:33

2. Do you agree with Henderson's opinion? Provide arguments.«Henderson draws an interesting conclusion: people with poorer education are initially more susceptible to manipulation. However, people with higher status pay more attention to how others perceive them, so they are more influenced by peripheral persuasion. They are also more likely to say what is expected of them to avoid losing prestige or their job».

3. Analyze the following news using the 'fact vs. fake' algorithm:Ukraine has become the largest market for human organ trafficking.Chemtrails are traces of hazardous chemicals, viruses, and carcinogens deliberately sprayed from aeroplanes.

4. Provide examples of clickbait headlines in regional media.For what purpose, in your opinion, are they used?How should one approach the information presented under such headlines?

5. Create an algorithm for the average person to debunk fake news.How would you determine that a headline or cover is fake?



6. Familiarize yourself with Articles 9 and 10 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Consider how freedom of speech correlates with the concept of hate speech. Do these articles account for such a legal conflict? Can we call this a legal dilemma that European legislation cannot fully resolve?

7. Highlight the points from the Seoul Declaration that, in your opinion, are relevant to the Ukrainian media space but still need to be implemented. Provide arguments to support your perspective.

8. Find news examples containing covert manipulation. Propose an algorithm for identifying such types of content.

9. Provide examples of social stereotypes formed in Ukrainian society and the international community since the onset of the full-scale war. Consider whether hate speech is involved in their use.

10. What distinguishes hate speech at the household level from that in official mass media? Provide examples.



PRACTICAL CASE STUDIES

CASE 1

CRITICAL THINKING AND MEDIA LITERACY: EUROPEAN EDUCATIONAL PRACTICES

➡ **Objective:** Introduce learners to the concepts of «critical thinking» and «media literacy», familiarise them with European educational practices, develop skills to analyse and evaluate information, use media resources, recognise fake news and manipulations, improve communication skills, foster teamwork abilities, and build resilience to the potential negative impacts of internet media and social networks.

! **Equipment:** Projector and screen for video viewing, Smartphones/tablets with internet access, Additional materials

Lesson Plan

1. Introduction of the Topic and Objectives

Critical thinking and media literacy have become essential educational skills in today's information-rich world. European countries are actively working on developing these skills among their citizens by implementing various educational practices that help young people adapt to the challenges of the modern information society. Today, we will explore this topic.

Group Work. Divide into two groups to discuss the following:

Group 1: What is critical thinking?

Group 2: What is media literacy?



Що таке критичне мислення?

1

Аналіз і синтез інформації

Критичне мислення передбачає здатність аналізувати інформацію, виділяти ключові ідеї та встановлювати логічні зв'язки між ними.

2

Оцінка аргументів

Важливо вміти оцінювати достовірність аргументів, виявляти логічні помилки та робити обґрунтовані висновки.

3

Самостійне мислення

Критичне мислення передбачає здатність до самостійного, незалежного мислення, а не просто запам'ятовування фактів.

Що таке медіаграмотність?

Розуміння медіасередовища

Медіаграмотність включає розуміння принципів функціонування медіа, їхніх цілей та впливу на аудиторію.

Оцінка достовірності інформації

Важливо вміти критично оцінювати медіаконтент, перевіряти джерела та виявляти ознаки маніпуляцій.

Створення медіаконтенту

Медіаграмотність передбачає також вміння створювати власні медіапродукти з дотриманням етичних норм.

General Discussion:

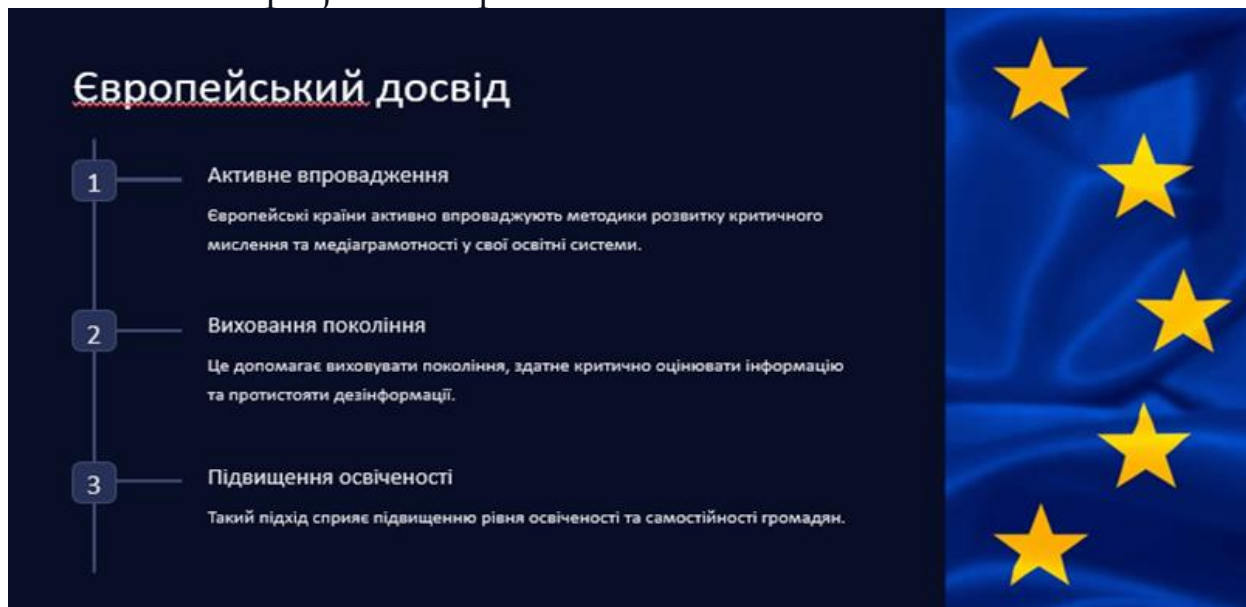
In many European schools and universities, courses on critical thinking have become mandatory. For example:

- **Finland:** Known for its top-tier education system, Finnish educators encourage students to analyse information, ask questions, and explore alternative perspectives. Students are taught to identify logical errors, biases, and manipulations, enabling them to draw reasoned conclusions and make decisions.
- **France:** A pioneer in integrating media literacy into school curricula, where students learn how news is created, the methods used to influence audiences, and how to identify fake news. French students also create media projects to understand media production processes better.
- **Germany:** Media literacy is an integral part of the curriculum. Schools collaborate with local media organisations and universities to develop

interactive courses and workshops that teach students to analyse media content. Teachers employ various methods, including role-playing, group discussions, and media text analysis, to help students critically evaluate information.

European Union Initiatives:

The EU actively supports critical thinking and media literacy development through programs like *Media Literacy for All*, which aims to increase media literacy among youth and adults. The EU also funds research and educational projects that promote these skills.



The Teacher's Role in Developing Critical Thinking

Teachers play a crucial role in fostering skills that allow students to analyse, evaluate, and critically interpret information.

Key aspects include:

1. **Modelling Critical Thinking:** Demonstrating logical and structured problem-solving approaches; Formulating questions that reveal the depth of a topic; Using arguments and evidence to support statements.

2. **Encouraging Questions and Discussions:** Creating a comfortable atmosphere for students to share thoughts and doubts; Supporting discussions and teaching debate rules.

3. **Problem-Based Learning:** Assigning projects and research tasks that require analysis and application of knowledge.


4. **Developing Analytical Skills:** Teaching basic logical techniques and common errors; Analysing media content to detect manipulations and fake

news; Using tools to critically analyse texts, such as source comparison and credibility assessment.

5. Stimulating Independent Thinking:Involving students in independent research and projects; Using open-ended questions to promote reflection; Preparing presentations and speeches.

6. Enhancing Metacognitive Skills:Practicing reflection through journaling or discussing thought processes.

Creative Task: Create a media project following a structured algorithm.



Створення медіапроектів

1 Мета вправи	2 Хід вправи
Ця вправа навчає учнів створювати власний медіаконтент, розвиває їхні творчі та технічні навички.	<ol style="list-style-type: none">1. Виберіть тему проекту.2. Створіть план та розподіліть ролі.3. Підготуйте та презентуйте медіапроект.

Conclusion. In conclusion, media literacy and critical thinking are key aspects of modern European education. They empower students to understand and analyse information from various sources and detect fake news and propaganda. This is especially crucial in the digital media era, where information spreads rapidly and is often unchecked. Teachers play a vital role in this process, while media projects allow students to apply theoretical knowledge in practice.



CASE 2

«HATE SPEECH AND HOW NOT TO FALL VICTIM TO MANIPULATION»

Objective: To equip students with knowledge and skills for conscious, critical, and responsible information consumption, understand how media influences public opinion, learn to resist manipulation, and use media safely.



Expected Outcomes:

- After the training, students will understand manipulation, fake news, propaganda, and hate speech and will know the rules for protecting themselves from manipulation.
- They will distinguish the characteristics of hate speech.
- They will understand the dangers of manipulation and hate speech.
- They will acquire skills for safe behaviour when engaging with mass media.
- They will analyse ways in which manipulation is amplified.

Equipment

Multimedia projector, computer, presentations on manipulation and ways to protect against it.

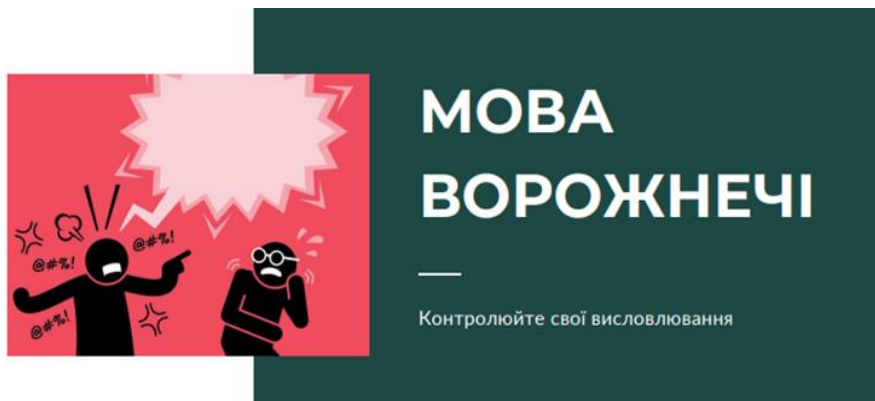
Training Outline

Formation of a Circle: Participants form a circle for the session.

1. Assessing Knowledge: Discuss the group's existing knowledge of manipulation and its types, as well as hate speech, its signs, and usage techniques.

2. Problem Awareness and Experience Sharing: Participants share personal experiences or stories of family members and friends who have encountered hate speech online or in daily life or felt manipulated by media.

3. Information Segment: The trainer provides key information supported by presentations on the topic.



4. Discussion:

Hate speech includes expressions that spread hatred, discrimination, or violence against specific groups based on race, religion, ethnicity, gender, sexual orientation, or other characteristics. Examples include racist, homophobic, sexist, antisemitic, or Islamophobic remarks.

5. Exercises for Recognising Manipulation and Hate Speech:

Exercise 1: Identify instances of hate speech in articles about individuals with developmental disabilities, alcoholism, or drug addiction.

Exercise 2: Reflect on how often you hear hate speech publicly and provide examples.

Exercise 3: Consider whether hate speech is ever directed at heterosexual individuals and provide examples if applicable.

6. Reflection:

Practice techniques for recognising hate speech. Develop personal rules for protecting against hate speech.

7. European Initiatives Against Hate Speech:

EU Code of Conduct: Addressing illegal hate speech online.

National Legislative Examples: Such as the NetzDG law in Germany.

Role of Civil Society Organizations and Activists: Examples include HateAid.

8. Summary:

Combating hate speech is critical to creating a tolerant and safe society. Teaching individuals to identify hate speech and its consequences, as well as manipulation and propaganda in the media, is essential.

9. Homework Assignment:

Write an essay on the topic: «*How Can I Contribute to Combating Hate Speech in My Environment?*»

CASE 3

THEMATIC MOVIE REVIEW

TV Series «Black Mirror» Season 3, Episode 1: «Nosedive»

➡ **Objective:** To critically analyse and discuss the «Nosedive» episode from the *Black Mirror* series, exploring the impact of social ratings and digital platforms on social relationships, personal development, and mental health. Through watching this episode, viewers will be encouraged to reflect on the consequences of excessive dependence on others' ratings and social media and foster critical thinking about technological innovations and their impact on our lives.



Introduction by the Teacher. British screenwriter Charlie Brooker created the *Black Mirror* series, which aired its first episode in 2011 on Channel 4. Brooker drew inspiration from his early short films and TV shows, such as *The National Anthem* and *Fifteen Million Merits*.

The series explores the themes of technological progress and its effects on society. Each episode of *Black Mirror* is a standalone story that examines different aspects of technology and its consequences. The series gained popularity and won numerous awards, including a Golden Globe.

Discussion: Have you watched this series? Do you know anything about the actors who appeared in the episodes? Are you familiar with interesting facts about the series?

Today, we will watch the first episode of Season 3, *Nosedive*. Bryce Dallas Howard, Alice Eve, Cherry Jones, and James Norton play the main roles in this episode. Michael Schur and Rashida Jones wrote the script, based on a story by series creator Charlie Brooker.

In this episode, set in a world where social ratings affect every aspect of life, the main character, Lacie (played by Bryce Dallas Howard), tries to raise her social rating to improve her societal standing. She strives to achieve high ratings from others, which leads to unexpected and dramatic consequences. The episode critically examines the idea of dependence on social networks and ratings, highlighting how this can affect human relationships and mental health.



Pre-Viewing Questions:

What is a social rating, and how does it impact our lives? Think about how ratings and reviews affect your everyday life.

Does dependence on social media have negative consequences?

Share your personal experiences and observations.

Do you feel societal pressure regarding how you look or what you do? Discuss situations where you felt this pressure and how you coped with it.

How do you assess the credibility of information on social media? Share the fact-checking methods you use.

How do you feel about the idea that your life could be judged by others using a rating system? Think about the potential benefits and risks of such a system.

Do you believe that our self-esteem can depend on others' opinions? Discuss how to maintain self-respect in a world where social ratings matter.

Viewing and Discussion



Summary. The episode *Nosedive* demonstrates how excessive reliance on social ratings and others' opinions can lead to a loss of one's «self» and negatively affect mental health. The main character, Lacie, seeks to increase her social rating, forcing her to sacrifice genuine relationships and authenticity in pursuit of superficial «perfection». This episode encourages viewers to reflect on how much others' opinions matter to them and how this influences their decisions. After watching, it is important to consider that social media often creates an illusion of the perfect life, which can be harmful to self-esteem and mental health.

It is crucial to distinguish between reality and the curated image on social platforms. Genuine, sincere relationships are much more important than superficial ratings and likes on social media. Technology can have both positive and negative impacts on our lives. It is important to be aware of this influence and make conscious choices when using it. Social ratings can become tools of control and manipulation if ethical standards do not limit their use.

The *Nosedive* episode powerfully reminds us of the importance of maintaining a balance between real life and the virtual world and critically evaluating the impact of technology on our society and personal lives.

ПРОГРАМА КУРСУ

«ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ З ДЕЗІНФОРМАЦІЄЮ ТА ПРОПАГАНДОЮ: БАЗОВІ НАВИЧКИ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ МАЙБУТНЬОГО»

ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма / заочна форма)
<p>Освітній ступінь: <i>магістр</i></p> <p>Статус навчальної дисципліни: <i>обов'язкова</i> (грантова програма)</p> <p>Рік підготовки: 1</p> <p>Семестр: I-II</p> <p>Кількість кредитів ECTS: 3</p>	<p>Загальна кількість годин: 90 аудиторних годин</p> <p>I семестр – 44 год., II семестр – 46 год.</p> <p>I семестр: <i>Змістовий модуль 1</i> – лекцій 8 год., практичних 10 год.;</p> <p><i>Змістовий модуль 2</i> – лекцій 12 год., практичних 14 год.</p> <p>II семестр: <i>Змістовий модуль 3</i> – лекцій 6 год., практичних 10 год.;</p> <p><i>Змістовий модуль 4</i> – лекцій 14 год., практичних 16 год.</p> <p>Вид контролю: <i>залік у формі захисту проєктів</i></p>



МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Статус кандидата на члени в Європейський Союз ставить перед Україною якісно нові задачі, особливо в умовах повномасштабної воєнної агресії. Засадничим є гармонійна інтеграція українського суспільства до дружньої європейської родини, що можливо лише завдяки якісній освіті, а отже вихованню нової генерації учителів, які не лише переймуть європейські цінності громадянського суспільства, а матимуть мотивацію та інструментарій для їх втілення в майбутній українській системі освіти. Запропонований проєкт може значно доповнити існуючі дослідження ЄС Національного університету «Чернігівський колегіум», який в основі своєї освітньої діяльності саме зосереджений на навчанні та вихованні нової генерації вчителів різних галузей, допомогти продовжити та систематично поглибити не просто увагу до європейських студій, а базових цінностей європейського громадянського суспільства, як-от: інфомедійна та цифрова медіаграмотність.

Проєкт передбачає: вивчення кращих європейських практик щодо протидії дезінформації та пропаганді, досвіду створення нормативно-правової бази (як-от, законодавство щодо питань мови ненависті) та інструментарію боротьби в інформаційних війнах сьогодення; впровадження цього досвіду в процес підготовки в Україні майбутніх вчителів різних галузей (нпр., філологи, історики, математики, інформатики, соціальні педагоги, шкільні психологи, вчителі праці та фізичної культури) шляхом оновлення освітньо-професійних програм, проведення ворк-шоп з метою напрацювання навичок протидії дезінформації та пропаганді.

Майбутнім учителям, які будуть відновлювати країну в післявоєнний час, дуже важливо сформувати навички з декодування ворожої пропаганди, маніпулювання свідомістю, активне ставлення до сприйняття будь-якої інформації та обізнаність у європейських практиках боротьби з дезінформацією та пропагандою.

Мета курсу передбачає реалізацію наступних *завдань*:

- орієнтуватись у нормативно-правовій базі Європейського союзу щодо реалізації інфомедійної та цифрової грамотності;
- вивчити європейський досвід подолання впливу дезінформації та пропаганди в інформаційному просторі;

- розуміти основні методологічні підходи до сучасної медіаосвіти та медіапедагогіки;
- знати європейський досвід громадянського суспільства під час інформаційних війн;
- аналізувати європейський досвід протидії пропаганді та дезінформації;
- вміти критично мислити та застосувати інфомедійну грамотність в своїй професійній педагогічній діяльності;
- осмислити феномен мови ворожнечі як форми існування антигромадянського суспільства;
- розрізняти фейки, маніпуляції, пропаганду та дезінформацію, послуговуючись фактчекінгом.

ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Знання, навички й уміння, отримані в межах дисциплін педагогічного циклу та виробничо-педагогічної практики, курс «Логіка та основи критичного мислення» ОС бакалавр.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Очікувані результати навчання з курсу «Європейський досвід боротьби з дезінформацією та пропагандою» ґрунтуються на загальних компетентностях і результатах навчання, визначених освітньо-професійними програмами Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова), Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література), Середня освіта (Українська мова і література), Культурологія другого (магістерського) рівня.

Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих закладах освіти та узгоджена з примірною структурою змісту навчального курсу, рекомендованою Європейською Кредитно-Трансферною Системою (ECTS).

По закінченню вивчення навчальної дисципліни «Методологія освіти: актуальні питання та інновації» студент має оволодіти певними знаннями та вміннями.

Магістр повинен знати:

- базові уявлення про ЄС, його цінності та структуру, про перспективу членства України в ЄС;
- загальну систему управління в ЄС, рівні і суб'єкти формування політики;
- практики ЄС щодо медіаграмотності та протидії пропаганді;

- поняття «інформаційної війни», її складових та інструментарію, правила функціонування пропаганди та дезінформації в ЗМІ;
- про інформаційну гігієну як невід'ємну частину європейської демократії;
- базову термінологію курсу на основі європейського медіа контенту;
- роль учителя в сучасному інформаційному світі;
- європейський досвід правової та освітньої політики в сфері медіаграмотності;
- механізм створення конструктору базових вправ з розвитку критичного мислення і медіаграмотності;
- шляхи виявлення мови ворожнечі в медіапросторі та етапи фактчекінгу;
- історію європейської боротьби за свободи та рівність у всіх соціальних сферах, включаючи формування толерантності в питаннях гендерної та національної ідентичності.

Магістр повинен уміти:

- виявляти маніпулятивний контент медіа;
- здійснювати аргументований критичний огляд аудіовізуальної та друкованої інформації, готувати рецензії;
- оцінювати зміст, форму і стиль аудіовізуальної та друкованої інформації;
- застосовувати раціональні методи пошуку, відбору, систематизації та використання аудіовізуальної та друкованої інформації;
- здійснювати перевірку та класифікацію джерел інформації;
- використовувати аудіовізуальну інформацію для сприйняття світу та соціумом;
- характеризувати соціальну інформацію за такими ознаками, як доступність, кількість, цінність, зміст, об'єктивність, адекватність, достовірність, точність, оперативність, надійність та ін.;
- розпізнавати гіперболізовані ознаки медіаповідомлень та пояснювати мету їх демонстрування;
- орієнтуватися в сучасному медіапросторі, розуміти основні принципи функціонування різних видів масової інформації;
- розрізняти інформацію за рівнем впливу на особистість, аналізувати й оцінювати тексти медіаповідомлень;
- розшифровувати та використовувати закодовану в медіаповідомленнях інформацію;
- самостійно створювати медіапроекти в галузі професійної діяльності вчителя.

**ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин		
	Усього	Лекції	Практичні
1	2	3	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: БАЗОВІ ЦІННОСТІ, УПРАВЛІННЯ, КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ			
Тема 1. Акрополь, Капітолій, Голгофа – три пагорби європейських цінностей	2	2	
Тема 2. Етапи розширення ЄС та його сьогодення структура	2	2	
Тема 3. Основні інституційні органи ЄС. Механізми управління	2	2	
Тема 4. Європейський вибір України	2	2	
Тема 1. Актуальні питання європейської інтеграції	4		4
Тема 2. Відносини Україна-ЄС: основні етапи та принципи взаємодії	2		4
Тема 3. Політика і практики ЄС у сфері науки: можливості для України	2		2
Разом за ЗМ 1	18	8	10
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЄВРОПЕЙСЬКІ ВИМІРИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН			
Тема 1. Поняття інформаційної грамотності та інформаційної війни в освітніх програмах Європейського союзу	4	4	
Тема 2. Дезінформація та пропаганда – європейські практики протидії (на прикладі законодавства Польщі, Бельгії, Нідерландів, Італії)	6	6	
Тема 3. Пропаганда – умова існування тоталітарних країн, інформаційна гігієна – умова існування європейської демократії	2	2	
1	2	3	4

Тема 2. Європейський медіаконтент. Факт, судження, фейк, маніпуляція, джінса тощо – знайомимося з базовою термінологією курсу	2		2
Тема 3. Використання пропаганди європейськими демократіями і тоталітарними режимами: позитивна і негативна конотація (на прикладі інформаційної історії Другої світової війни)	2		2
Тема 4. Учитель в умовах інформаційної війни. Знання: і сила, і зброя, і умова інтеграції українців до європейського громадянського суспільства (4 год.) – диспут «Знаєш сам – уміють учні. Дезінформація і пропаганда: що в основі власної гігієни»	4		4
Тема 5. Практичні навички виявлення дезінформації та пропаганди: Вступ Фінляндії та Швеції до НАТО	2		2
Разом за ЗМ 2	26	12	14
Разом за I семестр	44	20	24
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ І МЕДІАГРАМОТНІСТЬ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ОСВІТНІХ ПРАКТИК. СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ДЛЯ УЧИТЕЛЯ МАЙБУТНЬОГО			
Тема 1. Європейський досвід правової та освітньої політики в сфері медіаграмотності	2	2	
Тема 2. Критичне мислення як базова потреба сучасної людини. Європейський досвід осмислення когнітивних викривлень людської природи	4	4	
Тема 1. Алгоритм створення сценарію для впровадження європейських цінностей інфомедійної та цифрової грамотності в українській старшій школі	2		2
Тема 2. «Чарівна валізка» для вчителя. Збираємо конструктор важливих європейських онлайн-ресурсів з матеріалами для базових вправ з критичного мислення і цифрової грамотності	4		4
Тема 3. Медіаграмотність у повсякденному житті. Загальний образ європейця сьогодення в інформаційному просторі: як українцю навчитись інформгігієні	4		4
Разом за ЗМ 3	16	6	10
1	2	3	4

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4.
 МОВА НЕНАВИСТІ – ФОРМА ІСНУВАННЯ
 АНТИГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА АБО ЯК ЄВРОПЕЙСЬКЕ
 СУСПІЛЬСТВО Є ПРАВОВИМ І ТОЛЕРАНТНИМ**

Тема 1. Фактчекінг: європейські практики перевірки інформації	4	4	
Тема 2. Соціальні стереотипи та їх вплив на формування громадянського суспільства: історія боротьби європейців за свободи і рівноправ'я в усіх соціальних сферах	4	4	
Тема 3. Сеульська декларація про медіynu та інформаційну грамотність для всіх і при загальній участі: захист від дезінфодемії. Європейський досвід імплементації (на прикладі Франції та інших країн ЄС)	2	2	
Тема 4. «Мова ненависті» як критерій фільтру інформації. Як це питання регулюється законодавчою базою європейських країн	4	4	
Тема 1. Обізнаний, отже попереджений. Важливі ресурси фактчекінгу: Європа і України в глобальних рейтингах	4		4
Тема 2. «Як не стати овочем». Аналіз європейського культурного контенту в соціальних мережах: мотиви, архетипи, тенденції. Розроби свій мем– майстер-клас	4		4
Тема 3. Соціальна реклама: правила творення і функціонування на європейському ринку. Знайди цікаві приклади і створи продукт, який вкоренить європейські правила на українському медіаринку	4		4
Тема 4. «Мова ненависті» та соціальні стереотипи. Як це працює. Досліджуємо болгарську, польську та українську пресу.	4		4
Усього за ЗМ 4	30	14	16
Усього за II семестр	46	20	26
Усього за курс	90	40	50



ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1 ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: БАЗОВІ ЦІННОСТІ, УПРАВЛІННЯ, КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Студенти отримають базові знання про Європейський Союз, його цінності та структуру, про перспективу членства України в ЄС. Цей пропедевтичний курс сприятиме розумінню загальної системи управління в ЄС, рівнів і суб'єктів формування політики. Він створить хорошу базу для подальшого аналізу політики ЄС щодо протидії фейкам і дасть краще розуміння практик країн-членів ЄС щодо медіаграмотності та протидії пропаганді.

Тема 1. Акрополь, Капітолій, Голгофа – три пагорби європейських цінностей

Концепт Європи. Що таке Європа. Складний соціокультурний концепт. Структура концепту з кластер ними субконцептами. Створення Європейського Союзу. Засади культурної ідентичності Європи. Культурні цінності Європи. Декларація про європейську ідентичність (Копенгаген, 14 грудня 1973 року).

Нормативні документи щодо європейських цінностей: Європейська конвенція про захист прав людини й основних свобод. Лісабонський договір. Хартія Європейського Союзу з прав людини.

Тема 2. Етапи розширення ЄС та його сьогодення структура

Етапи європейської інтеграції. Brexit. Історія розширення ЄС. Вихід з ЄС. «Блакитна Європа» спільна рибна політика ЄС. 1957, Римський договір. Договори про створення союзу. 3 важливі угоди: Римський договір 1957 р., Маастрихтський договір 1992 (1993) р., Лісабонські угоди 2007 (2009) р. Критерії вступу до ЄС. Безвізовий режим між Україною та ЄС. Результати євроінтеграції на сьогоднішній день.

Тема 3. Основні інституційні органи ЄС. Механізми управління

Що таке ЄС? Скільки країн включає на сьогодні? Коли виник? Яким договором регулюється його діяльність? Важливі угоди: Паризький договір 1951 р., Римський договір 1957 р.; Маастрихтський договір (Угода про Європейський Союз) 1992 р.; Лісабонська угода 2007 (2009) р. (альтернатива Європейській конституції). Євро – спільна валюта ЄС.

Основні інституції ЄС: Європейська Рада, Рада Європейського Союзу, Європейська Комісія, Європейський Парламент, Європейський Суд, Суд Першої Інстанції, Рахункова Палата, Комітет Економічної, Соціальної Політики, Комітет Регіонів, Європейський Банк Реконструкції і Розвитку, Європейський Інвестиційний Банк, Європейський Центральний Банк. Органи ЄС: виконавча, законодавча, судова влада.

Тема 4. Європейський вибір України

Критерії вступу до ЄС. Угода про асоціацію Україна-ЄС. Ратифікація Угоди. Набрання Угодою чинності. Угода про асоціацію Україна-ЄС. Ухвалення репресивних законів 16 січня 2014 року. Євромайдан у різних регіонах України.

Безвізовий режим між Україною та ЄС. Результати євроінтеграції на сьогоднішній день.

Змістовий модуль 2 ЄВРОПЕЙСЬКІ ВИМІРИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН

Дасть студентам розуміння поняття «інформаційної війни», її складових та інструментарію, правила функціонування пропаганди та дезінформації в ЗМІ, студенти ознайомляться з практиками подолання цих явищ у різних європейських країнах та дізнаються, чому інформаційна гігієна є невід'ємною частиною європейської демократії. Ознайомляться з базовою термінологією курсу на основі європейського медіа контенту і зрозуміють, яку роль учитель відіграє в сучасному інформаційному світі.

Тема 1. Поняття інформаційної грамотності та інформаційної війни в освітніх програмах Європейського союзу

Поняття інформаційної грамотності та медіаграмотності. Феномен інформаційної війни як засобу існування інформаційного суспільства. Громадська думка як об'єкт інформаційної війни. Загальні ознаки та засоби інформаційної війни.

Загальноприйняті дефініції медіаграмотності. Медіаосвіта як пріоритетний напрямок розвитку освіти в ЄС. Роль ЮНЕСКО у формуванні медіаосвітніх програм в європейській системі освіти. Становлення інфомедійної освіти в Європі. Поняття дезінфодемії та Сеульська декларація.

Тема 2. Дезінформація та пропаганда – європейські практики протидії (на прикладі законодавства Польщі, Бельгії, Нідерландів, Італії)

Поняття дезінформації та пропаганди: до проблеми термінології. Природа пропаганди і роль тоталітарних режимів у її розповсюдженні в ХХ столітті. Проблема регулювання використання дезінформації на прикладі законодавство ЄС.

Базові документи: Грюнвальдська декларація з медіаосвіти (1982), резолюція ЮНЕСКО (1989) щодо розвитку критичної медіаосвіти, Віденська конференція «Освіта для медіа та цифрового століття», Севільська конференція «Медіаосвіта молоді», Резолюція Європарламенту щодо медіаграмотності у світі цифрових технологій, Комюніке Єврокомісії «Європейський підхід до медіаграмотності у світі цифрових технологій» тощо.

Тема 3. Пропаганда - умова існування тоталітарних країн, інформаційна гігієна - умова існування європейської демократії

Пропаганда в тоталітарних режимах: умови функціонування. Роль пропаганди у створенні суспільства ресентименту та фрагментарної ідентичності.

Проблема існування людини в епоху розширення глобального інфопростору. Поняття «інформаційної гігієни» в європейській культурі. Механізми впровадження інформаційної гігієни в європейських демократіях: питання культурних практик і законодавчої політики.

Змістовий модуль 3

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ І МЕДІАГРАМОТНІСТЬ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ОСВІТНІХ ПРАКТИК. СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ДЛЯ УЧИТЕЛЯ МАЙБУТНЬОГО

Дозволить студентам дослідити європейський досвід правової та освітньої політики в сфері медіаграмотності, на конкретних європейських законодавчих практиках, а також зрозуміти необхідність критичного мислення як невід'ємної частини характеристики сучасної європейської людини. Студенти отримають алгоритми розробки сценаріїв для навчання медіаграмотності учнів старшої школи і розроблять конструктор базових вправ з розвитку критичного мислення і медіаграмотності, які зможуть використовувати у своїй професійній діяльності та перелік важливих європейських онлайн-ресурсів з проблематики.

Тема 1. Європейський досвід правової та освітньої політики в сфері медіаграмотності

Система правової політики в ЄС. Особливості впровадження медіаосвіти в Польщі. Польське об'єднання «Технології та освітні медіа», медіаосвітній сайт PressCafe.eu. Робота Європейського Парламенту та Європейської комісії з медіаграмотності в сфері інфомедійної грамотності.

Комюніке з медіаграмотності (2007 р.) як складова загально-європейської аудіовізуальної політики. Директива з Аудіовізуального медіасервісу. Реалізація медіаосвіта в формальному та неформальному секторах освіти ЄС. «Освіта через образи» і «Медіаграмотність» – освітні програми Швеції. Освітні та правові практики медіаграмотності в Великій Британії.

Робота Європейської платформи регуляторних органів (EPRA), Європейської групи регуляторів аудіовізуальних медіапослуг (ERGA) і ЕМІЛ.

Тема 2. Критичне мислення як базова потреба сучасної людини. Європейський досвід осмислення когнітивних викривлень людської природи

Поняття критичного мислення: формування дефініції. Критичне мислення у вузькому і широкому значенні (слабке та сильне). Поняття логічного та аналітичного мислення, рефлексія. Природа критичного мислення: чи можна сформуванню вміння та навички. Критичне мислення як головний інструмент формування медійно грамотної особистості.

Когнітивні особливості та прийоми. Когнітивні викривлення («PlanningFalacy» – феномен «омана планування» (Девід Дайнінг); «множинність незалежних чинників похибки»; «Евристика доступності»; «Ефект надмірної впевненості»; «Ілюзія інтроспективи»; «Про ілюзію переваги»; «Ефект прив'язки»; «Евристика репрезентативності». Дослідження природи людського пізнання в світлі навчання критичному мисленню.

Змістовий модуль 4

МОВА НЕНАВИСТІ – ФОРМА ІСНУВАННЯ АНТИГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА АБО ЯК ЄВРОПЕЙСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО Є ПРАВОВИМ І ТОЛЕРАНТНИМ

Цей курс надасть студентам необхідні навички для виявлення мови ворожнечі в соціальних мережах та навички фактчекінгу як європейського досвіду перевірки інформації. Студенти дізнаються про історію європейської боротьби за свободи та рівність у всіх соціальних сферах, включаючи формування толерантності в питаннях гендерної та національної ідентичності. Вони вивчать, що таке дезінформація, розберуть європейський культурний контент, а також навчатися аналізувати соціальну рекламу та меми.

Тема 1. Фактчекінг: європейські практики перевірки інформації

Факт: основні ознаки. На що варто звертати увагу при аналізі медіатекстів. Критичне сприйняття інформації. Види аналізу медіатекстів:

ідеологічний аналіз, аналіз репрезентації, декодування медіатекстів, сюжетний (нарративний аналіз), жанровий аналіз, іконографічний аналіз, семіотичний аналіз, контекстуальний аналіз, комерціалізація. Аналіз медіа в контексті ринку.

Журналістські стандарти: відокремлення фактів і суджень, достовірність, повнота інформації та збалансованість, оперативність і точність. Факт і фейк: як розпізнати маніпуляцію в медіа. Методики виявлення дезінформації. Фактчекінг як базова методика перевірки фактів у медіатекстах.

Тема 2. Соціальні стереотипи та їх вплив на формування громадянського суспільства: історія боротьби європейців за свободи і рівноправ'я в усіх соціальних сферах

Поняття соціальних стереотипів та їх класифікація. Вплив інформаційного суспільства на формування соціальних стереотипів. Фемінізм і суфражиські революції ХХ століття та їх роль у боротьбі з соціальними стереотипами. Класифікації соціальних стереотипів та їх відображення в медіа. Громадянське суспільство і соціальні стереотипи: європейська історія подолання етнічних, расових, гендерних, сексуальних стереотипів.

Соціальні стереотипи та маніпуляції: чому і як можна викривлювати інформацію. Реклама як основне тло для маніпуляцій за допомогою соціальних стереотипів. Емоційні мотиви рекламного впливу на особистість реципієнта.

Тема 3. Сеульська декларація про медійну та інформаційну грамотність для всіх і при загальній участі: захист від дезінфодемії. Європейський досвід імплементації (на прикладі Франції та інших країн ЄС)

Сеульська декларація про медійну та інформаційну грамотність для всіх і при загальній участі: аналіз основних положень. Дезінфодемія: до проблеми дефініції. Практичний аналіз основних ознак дезінфодемії на прикладі традиційних і нових медіа. Шляхи запобігання та подолання дезінфодемії в сучасному інформаційному суспільстві. Маніпуляції та пропаганда як ядро дезінфодемії: європейський досвід регулювання та подолання.

Тема 4. «Мова ненависті» як критерій фільтру інформації. Як це питання регулюється законодавчою базою європейських країн

Мова ненависті: проблема дефініції, соціокультурні прояви, загальна характеристика. Нормативно-правова база врегулювання соціальних, правових, політичних конфліктів з використанням мови ворожнечі.

Мова ворожнечі та соціальні стереотипи: яким чином формуються усталені негативні конотації. Аналіз медіатекстів щодо використання

мови ненависті: факт і судження в тексті. Заголовковий комплекс інтернет-текстів як середовище маніпуляцій та мови ворожнечі. Використання паралінгвістичних засобів у медіатекстах візуального контенту в нових медіа в якості маніпулятивних або таких, що містять мову ненависті.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

Кожен змістовий модуль, лекції та практичні, оцінюється в 25 балів, відповідно до форм роботи аудиторної та в Google класі. Підсумковий контроль, залік, проходить наприкінці навчального курсу у формі захисту творчих групових проєктів за тематичним планом курсу.

Рівень теоретичної підготовки студента визначається під час його усної відповіді на теоретичні питання на практичних заняттях, під час виконання завдань до лекцій та оцінюється за такими критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота і ґрунтовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Студент може отримати **5 балів** («відмінно»), якщо його відповідь повністю відповідає змісту питання, усі основні проблеми визначені чітко, розкриті повністю та ґрунтовно; студент демонструє високий рівень доказовості викладу матеріалу з питання та може викласти свою точку зору з проблеми, що обговорюється; студент досить вільно й коректно користується методичною термінологією.

Студент може отримати **4 бали** («добре»), якщо його відповідь в основному відповідає змісту питання, не всі основні проблеми визначені чітко, не розкриті досить повно та ґрунтовно; студент викладає матеріал, в основному аргументуючи методичні положення, та відчуває труднощі у викладенні своєї точки зору щодо низки проблем; студент в основному правильно користується методичною термінологією, невелика кількість помилок не перешкоджає розумінню змісту викладеного.

Студент може отримати **1-3 бали** («задовільно»), якщо його відповідь лише частково відповідає змісту питання, основні проблеми

визначені нечітко, розкриті лише частково і без належної глибини; студент викладає матеріал, майже не аргументуючи методичні положення, та не має своєї точки зору щодо більшості проблем; студент допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння змісту викладеного.

Студент може отримати («незадовільно»), якщо його відповідь не відповідає змісту питання, основні проблеми не визначені і не розкриті; доказовість викладу матеріалу і самостійні міркування відсутні; студент майже не користується методичною термінологією.

Рівень практичного володіння знаннями, професійними вміннями визначається під час виконання студентом практичних завдань, як-от: аналізу нормативно-правових документів, відтворенню чи моделюванню ситуацій, рішенню задач шляхом кейс-методу, складанню словників, таблиць, створенню інформаційних повідомлень, пошуку інформації та первинної інформації, написання рефератів, есе, роздумів, тез до науково-практичних конференцій, під час контрольних робіт і виконання творчих завдань та оцінюється за такими критеріями:

- точність та повнота виконання практичного завдання;
- самостійність підбору інформації, першоджерел;
- вміння працювати в групі, індивідуальний підхід, творча ініціатива.

Студент може отримати **4-5 балів** («відмінно») або «зараховано», якщо завдання виконане ним повністю, є комунікативно орієнтованим, відповідає вимогам поетапного формування навичок і вмінь, демонструє володіння студентом термінологією, навичками працювати в колективі, вмінням презентувати власне дослідження. Практичне завдання, яке виконане частково, має серйозні порушення логіки, містить значну кількість термінологічних помилок, малу джерельну базу або невизначені джерела, оцінюється **1-3 балами** («задовільно») або «зараховано».

ФОРМИ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ І РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ СТУДЕНТАМ

За вивчення кожного модулю здобувачі вищої освіти можуть отримати максимально 25 балів.

Загальна сума балів, яку можуть набрати магістранти у процесі опанування дисципліни – 100 балів.

Модулі	Кількість, год.	Бали	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	18	0-25	25
Змістовий модуль 2	26	0-25	25
Змістовий модуль 3	16	0-25	25
Змістовий модуль 4	30	0-25	25
Всього			100

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1 ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: БАЗОВІ ЦІННОСТІ, УПРАВЛІННЯ, КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Тема 1. Актуальні питання європейської інтеграції

1. Єдина європейська валюта: виклики впровадження та функціонування.
2. Шенгенська угода.
3. Копенгагенські критерії: перспективи для України.
4. Основи мультикультуралізму та міграційна політика.
5. Гендерна політика.

Тема 2. Відносини Україна-ЄС: основні етапи та принципи взаємодії

1. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: механізм імплементації.
2. Створення Ради асоціації, Парламентського комітету асоціації. Роль Платформи громадянського суспільства.
3. Імплементація УА: стан та перспективи.
4. Надання Україні статусу країни-кандидата: умови і перспективи.

Тема 3. Політика і практики ЄС у сфері науки: можливості для України

1. Перспективи співробітництва: сфери і можливості для України.
2. Адаптація законодавства України для співпраці з ЄС.
3. Програми ЄС для української науки.

Змістовий модуль 2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ВИМІРИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН

Тема 1.Що таке громадянське суспільство: європейське законодавство і культурні практики (на прикладі Великобританії, Німеччини, Бельгії, Угорщини тощо)

1. Поняття «громадянського суспільства»: загальна характеристика та основні складові.

2. Європейське законодавство щодо реалізації прав і свобод людини.

3. Культурні практики реалізації громадянських прав на прикладі європейських країн.

Тема 2.Європейський медіаконтент. Факт, судження, фейк, маніпуляція, джінса тощо – знайомимося з базовою термінологією курсу

1. Поняття медіаконтенту в сучасному європейському дискурсі.

2. Факт і судження: базове розуміння дезінформації.

3. Фейки, маніпуляції, пропаганда – механізми функціонування та шляхи розпізнання.

Тема 3.Використання пропаганди європейськими демократіями і тоталітарними режимами: позитивна і негативна конотація (на прикладі інформаційної історії Другої світової війни)

1. Пропаганда як основа існування тоталітарних режимів

2. Загублена ідентичність: культурні практики в радянському і німецькому суспільстві ХХ століття. Вплив пропаганди на свідомість і суспільну думку

3. Європейські демократії та інформаційна політика Другої світової війни. Позитивна роль пропаганди.

Тема 4.Учитель в умовах інформаційної війни. Знання: і сила, і зброя, і умова інтеграції українців до європейського громадянського суспільства – диспут «Знаєш сам – уміють учні. Дезінформація і пропаганда: що в основі власної гігієни»

1. Сучасна освіта в умовах інформаційної війни: впливи та наслідки.

2. Самоосвіта вчителя в умовах дезінформації та пропаганди.

3. Стратегії комунікації «учитель – учень» в контексті медіа-грамотності.

Тема 5. Практичні навички виявлення дезінформації та пропаганди: вступ Фінляндії та Швеції до НАТО

1. Алгоритм дій медіаграмотної людини при споживанні медіаконтенту.

2. Техніки аналізу різних видів медіатекстів (журнали, галети, телебачення, інтернет-тексти, реклама, нові медіа).

3. Робота з візуальним і аудіо контентом для виявлення пропаганди і дезінформації.

Змістовий модуль 3

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ І МЕДІАГРАМОТНІСТЬ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ОСВІТНІХ ПРАКТИК. СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ДЛЯ УЧИТЕЛЯ МАЙБУТНЬОГО

Тема 1. Алгоритм створення сценарію для впровадження європейських цінностей інфомедійної та цифрової грамотності в українській старшій школі

1. Європейський досвід упровадження інфомедійної та цифрової грамотності в процесі навчання.

2. Методика навчання інфомедійної грамотності: психолого-педагогічні та вікові особливості впровадження

3. Технології розроблення сценаріїв з медіаграмотності для старшої школи.

Тема 2. «Чарівна валізка» для вчителя. Збираємо конструктор важливих європейських онлайн-ресурсів з матеріалами для базових вправ з критичного мислення і цифрової грамотності

1. Базові кейси для вчителя з інфомедійної та цифрової грамотності

2. Алгоритм розробки вправ і завдань для формування інфомедійної компетентності для старшої школи на уроках української мови і літератури

3. Особливості реалізації інфомедійної компетентності на уроках англійської мови в середній та старшій школі.

Тема 3. Медіаграмотність у повсякденному житті. Загальний образ європейця сьогодення в інформаційному просторі: як українцю навчитись інформгігієні

1. Сучасний інформаційний простір: усвідомлене та медіаграмотне співіснування. Досвід ЄС.

2. Практичні навички застосування критичного мислення і медіаграмотності у власному повсякденному житті.

3. Власна інформгігієна та особливості інформгігієни сучасного вчителя: основні методики, технології, навички та вміння.

Змістовий модуль 4
МОВА НЕНАВИСТІ - ФОРМА ІСНУВАННЯ
АНТИГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
АБО ЯК ЄВРОПЕЙСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО
Є ПРАВОВИМ І ТОЛЕРАНТНИМ

Тема 1.Обізнаний, отже попереджений. Важливі ресурси фактчекінгу: Європа і України в глобальних рейтингах

1. Поняття глобальних рейтингів, зокрема в галузі освіти та педагогіки та навчання медіаграмотності за їхньою допомогою.

2. Обізнаний, отже попереджений. Основні ознаки пропаганди і дезінформації.

3. Епідемія дезінформації: як залишати свій інформаційний простір чистим.

4. «Індекс стійкості до дезінформації» – робота «Детектор-медіа».

Тема 2. «Як не стати овочем». Аналіз європейського культурного контенту в соціальних мережах: мотиви, архетипи, тенденції. Розроби свій мем.

1. Європейський культурний контент у соціальних мережах: специфіка, кон'юнктура, розвиток.

2. «Як не стати овочем». Власна інформгігієна у використанні нових медіа.

3. Мотиви, архетипи, тенденції розвитку інформаційного простору в соціальних мережах: як розрізняти фейковий та маніпулятивний контент.

4. Феномен мемів в інформаційному просторі. Зроби свій мем – навчись розрізняти маніпуляції.

Тема 3.Соціальна реклама: правила творення і функціонування на європейському ринку. Знайди цікаві приклади і створи продукт, який вкоренить європейські правила на українському медіаринку

1. Соціальна реклама: правила творення і функціонування на європейському ринку.

2. Правила розміщення реклами в мас-медіа: як відрізнити, де реклама?

3. Алгоритм дослідження реклами як різновиду медіатексту. Аналіз сучасного контенту і створення власних прикладів соціальної реклами.

Тема 4.«Мова ненависті» та соціальні стереотипи. Як це працює. Досліджуємо болгарську, польську та українську пресу

1. «Мова ненависті»: основні ознаки, поняття, шляхи розповсюдження.

2. Нормативно-правова база регулювання використання «мови ворожнечі» в суспільному просторі. Як законодавство ЄС регулює проблему свободи вибору в демократичному суспільстві та запобігання мові ворожнечі

3. Функціонування соціальних стереотипів на ґрунті використання «мови ворожнечі». Гендерні, етнічні, політичні стереотипи: як виявити мову ворожнечі

4. Аналіз проявів мови ворожнечі в ЗМІ на прикладі болгарської, польської та української преси: мотиви, технології, наслідки

МЕТОДИ НАВЧАННЯ: словесні: лекція, бесіда, дискусія; наочні: презентація, Google-інструменти, ілюстрації, схеми; практичні: вирішення проблемних задач, вирішення методичних задач, застосування прийомів логічного та критичного мислення; інтерактивні методи навчання (кейс-метод, малі групи, мозковий штурм, моделювання ситуацій); самостійна робота з письмовими текстами, складання текстів і кросвордів, конспектування, рецензування, реферування; самостійне знаходження, інтерпретація та критичне осмислення інформації, дослідницька робота. Використовуються інклюзивні методи навчання, зокрема аудіо-візуальні та інструменти Googleclass.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ: усне опитування, тестові завдання, контрольні завдання до змістових модулів, конспект лекцій і робочий зошит, практична перевірка (розроблені студентами тести / кросворди, реферати), захист індивідуальних навчально-дослідницьких завдань, робота в Googleclass.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ І ФОРМИ КОНТТРОЛЮ ПІД ЧАС ЗМІШАНОЇ (ДИСТАНЦІЙНОЇ) ФОРМИ НАВЧАННЯ: методи навчання реалізуються через навчальну платформу MOODLE НУЧК імені Т.Г. Шевченка і роботу на zoom-платформі – <https://us02web.zoom.us/j/6554148662?pwd=TGVVSUJNpcEhlU2g5RDVndlNKQ3pIdz09>

Ідентифікатор конференції: 655 414 8662, Код доступу: eWu17K. Форми контролю: поточний і підсумковий контроль згідно з програмою.

ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА: мультимедійне обладнання, інтернет, Google-додатки, навчальна платформа MOODLE і Zoom для дистанційного навчання.

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ ТА ЯКОСТІ НАВЧАННЯ

Поточний контроль реалізується як під час практичних занять. На практичних заняттях передбачається усне опитування студентів: перевірка засвоєння теоретичного матеріалу, осмислення нормативно-правових актів, розв'язання завдань проблемного характеру, демонстрація власних прийомів і прикладів критичного мислення, інноваційних технологій, написання контрольних робіт, схем і таблиць, що дозволяють виявити ступінь засвоєння матеріалу в процесі викладання, а також перевірка роботи в Googleclass.

Об'єктом контролю є рівень засвоєння теоретичних знань та умінь їх застосувати на практиці щодо основних теоретико-методологічних питань і рівня володіння основними прийомами аналізу джерел і нормативних актів, вільне володіння термінологічним мінімумом, сформованими в результаті вивчення змістових модулів.

Типовими є такі *завдання*:

- поясність з якими нормативно-правовими актами ЄС ви ознайомились щодо впровадження медіаосвіти та який досвід може бути реалізований в українській освітній системі;
- назвіть відмінності між європейською та вітчизняною законодавчою базою регулювання «мови ворожнечі» в ЗМІ;
- визначте пріоритетні напрямки розвитку медіапедагогіки в сучасній українській школі на прикладі аналізу європейського досвіду.

Підсумковий контроль відбувається у вигляді заліку наприкінці всього навчального курсу (рік навчання, чотири змістових модулі). Здійснюється у вигляді захисту творчих групових проєктів усіма учасниками грантової програми. Тематика підсумкових проєктів відповідає тематичному плану навчального курсу, обирається довільно за бажанням студентів, повинна містити прикладний характер з обов'язковою методичною розробкою реалізації інфомедійної компетентності в школі на уроках або / та у позакласній діяльності. Форма проєкту – інтерактивна, реалізація – публічний захист.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення

Мультимедійні презентації лекцій; комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни; ілюстративні матеріали, відео, ресурси Google, тестові завдання Google форм, електронна база першоджерел.



PROGRAMME OF THE COURSE

EUROPEAN EXPERIENCE IN COMBATING DISINFORMATION AND PROPAGANDA BASIC SKILLS FOR THE TEACHER OF THE FUTURE

PREFACE

The status of a candidate for membership in the European Union poses qualitatively new challenges for Ukraine, especially in the context of full-scale military aggression. The harmonious integration of Ukrainian society into a friendly European family is fundamental, which is possible only through quality education, and thus the education of a new generation of teachers who will not only adopt the European civil society values but will also have the motivation and tools to implement them in the future Ukrainian education system. The proposed project can significantly complement the existing EU research of T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium», which focuses on the training and education of a new generation of teachers in various fields, and help to continue and systematically deepen not only the focus on European studies but also the fundamental values of the European civil society, such as infomedia and digital media literacy.

The project provides studying the best European practices in combating disinformation and propaganda, experience in creating a regulatory framework (such as legislation on hate speech) and tools for fighting today's information wars; introducing this experience into the process of future teachers' training in Ukraine in various fields (e.g., philologists, historians, mathematicians, computer scientists, social educators, school psychologists, labour and physical education teachers) by updating educational and professional programs, conducting workshops to develop skills in combating disinformation and propaganda, and creating a teaching manual.

It is essential for future teachers who will rebuild the country in the postwar period to develop skills in decoding enemy propaganda, mind manipulation, active attitude to the perception of any information, and awareness of the European practices in combating disinformation and propaganda.



THE GOAL OF THE COURSE INCLUDES ACHIEVING THE FOLLOWING OBJECTIVES

- navigate the regulatory framework of the European Union regarding the implementation of media and digital literacy;
- study the European experience in overcoming the impact of misinformation and propaganda in the information space;
- understand the fundamental methodological approaches to contemporary media education and media pedagogy;
- know the European experience of civil society during information wars;
- analyze the European experience in combating propaganda and misinformation;
- develop critical thinking skills and apply media literacy in professional-pedagogical activities;
- reflect on hate speech as a form of existence within an anti-civil society;
- differentiate fake news, manipulation, propaganda, and misinformation using fact-checking techniques.

The outcomes of the course «European Experience in Combating Misinformation and Propaganda» are based on general competencies and learning results defined by the educational-professional programs: Secondary Education (Ukrainian Language and Literature. English Language), Secondary Education (English Language and Foreign Literature), Secondary Education (Ukrainian Language and Literature), and second-level (master's) Cultural Studies.

The program is structured according to the requirements of the credit-module system for organizing the educational process in higher education institutions. It is aligned with the exemplary course content structure recommended by the European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS).

Upon completing the study of the educational discipline «Methodology of Education: Current Issues and Innovations,» the student is expected to acquire specific knowledge and skills.

A Master's student should know:

- basic concepts about the EU, its values, structure, and the perspective of Ukraine's membership in the EU;
- the general governance system in the EU, levels, and entities shaping policies;
- EU practices regarding media literacy and combating propaganda;

- the concept of 'information warfare,' its components, instruments, and rules governing propaganda and misinformation in the media;
- information hygiene as an integral part of European democracy;
- fundamental terminology of the course based on European media content;
- the role of teachers in the modern information world;
- European experience in legal and educational policies concerning media literacy;
- mechanisms for creating a set of basic exercises for developing critical thinking and media literacy;
- approaches to identifying hostile language in the media space and stages of fact-checking;
- the history of Europe's struggle for freedoms and equality in all social spheres, including the formation of tolerance regarding gender and national identity issues».

A Master's student should be able to:

- identify manipulative media content;
- conduct an argumentative critical review of audiovisual and print information and prepare reviews;
- evaluate audiovisual and print information's content, form, and style;
- apply rational methods for searching, selecting, systematizing, and using audiovisual and print information;
- verify and classify sources of information;
- use audiovisual information to understand the world and society;
- characterize social information based on accessibility, quantity, value, content, objectivity, adequacy, credibility, accuracy, timeliness, reliability, etc.;
- recognize exaggerated features in media messages and explain their purpose in demonstration;
- navigate the modern media space to understand the basic principles of various forms of mass media;
- differentiate information based on its impact on individuals, analyze and evaluate media message texts;
- decode and utilize encoded information within media messages;
- independently create media projects within the teacher's professional activities field.



THEMATIC PLAN OF THE DISCIPLINE

MODULE 1

EUROPEAN VALUES, GOVERNANCE, CULTURE, POLITICS AND PERSPECTIVES FOR INTEGRATION OF UKRAINE

The course consists of 18 hours per year. It is an introductory part of the general course for future teachers of T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium». This part of the course is devoted to basic information on the European Union, its values, governance, cultural politics, and perspectives for the integration of Ukraine, considering its war status.

Impact

Students will get basic knowledge about the European Union, its values and structure, and the prospect of membership of Ukraine in the EU. This propedeutic course will promote understanding of the general system of government within the EU, as well as levels and actors of policy making. It will give a good base for further analyses of the EU policy for fake breaking and provide a better understanding of the EU member countries' practices regarding media literacy and propaganda resistance.

Task leader – Marina Keda

TOPIC 1. Acropolis-Capitolium-Golgotha-three hills of European values

Concept of Europe. What is Europe? Complex socio-cultural concept. Structure of the concept with clustered sub-concepts. Formation of the European Union. Principles of European cultural identity. Cultural values of Europe. Declaration on European identity (Copenhagen, December 14, 1973). Normative documents regarding European values: European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms. Lisbon Treaty. Charter of Fundamental Rights of the European Union.

TOPIC 2. Stages of expansion of the EU and its today construction

Stages of European integration. Brexit. History of EU enlargement. Exiting the EU. 'Blue Europe' – the EU's common fisheries policy. 1957, the Treaty of Rome. Treaties establishing the Union. Three essential agreements: the Treaty of Rome in 1957, the Maastricht Treaty in 1992 (1993), Lisbon

Treaties in 2007 (2009). Criteria for joining the EU. Visa-free regime between Ukraine and the EU. Results of Eurointegration to date.

TOPIC 3. Basic institutions of the EU – mechanisms of governance

What is the EU? How many countries does it include today? When did it originate? Which treaty regulates its activities? Important agreements: the Treaty of Paris in 1951; the Treaty of Rome in 1957; the Maastricht Treaty (Treaty on European Union) in 1992; the Lisbon Treaty in 2007 (2009) (alternative to the European Constitution). The euro is the common currency of the EU. Leading institutions of the EU: European Council, Council of the European Union, European Commission, European Parliament, European Court, Court of First Instance, Court of Auditors, Committee on Economic and Social Policy, Committee of the Regions, European Bank for Reconstruction and Development, European Investment Bank, European Central Bank. EU bodies: executive, legislative, judicial authority.

TOPIC4. European choice of Ukraine. Cultural politics of the EU:possibilities for Ukraine

Criteria for EU accession. Association Agreement between Ukraine and the EU. Ratification of the Agreement. Entry into force of the Agreement. Association Agreement between Ukraine and the EU. Adoption of repressive laws on January 16, 2014. Euromaidan in various regions of Ukraine. Visa-free regime between Ukraine and the EU. Results of European integration nowadays.

Module2

EUROPEAN DIMENSIONS OF CIVIL SOCIETY DURING INFORMATION WARS

The course consists of 26 hours per year.

Impact

This course will give students an understanding of the concept of «information warfare», its components and tools, and the rules of functioning of propaganda and disinformation in the media; students will get acquainted with the practices of overcoming these phenomena in different European countries and learn why information hygiene is an integral part of European democracy. They will get acquainted with the basic terminology of the course based on European media content and understand the role of the teacher in the modern information world.

*Task leaders – Svitlana Gergul,
Maryna Olkhovyk, Larysa Gorodnycha*

TOPIC 1. The concept of information literacy and information warfare in the educational programs of the European Union

The concept of information literacy and media literacy. The phenomenon of information warfare as a means of existence in an information society. Public opinion as an object of information warfare. General characteristics and tools of information warfare. Commonly accepted definitions of media literacy. Media education is a priority direction in developing education in the EU. The role of UNESCO in shaping media education programs in the European education system. The formation of media education in Europe. The concept of infodemic and the Seoul Declaration.

TOPIC 2. Disinformation and propaganda - European practices of counteraction (on the example of legislation of Poland, Belgium, the Netherlands, and Italy)

The concepts of disinformation and propaganda: on the issue of terminology. The nature of propaganda and the role of totalitarian regimes in its dissemination in the 20th century. The problem of regulating the use of disinformation using EU legislation. Basic documents: Grünwald Declaration on Media Education (1982), UNESCO resolution (1989) on the development of critical media education, Vienna Conference 'Education for Media and Digital Century,' Seville Conference 'Media Education for Youth,' European Parliament resolution on media literacy in the world of digital technologies, European Commission Communication 'European Approach to Media Literacy in the World of Digital Technologies,' and so on.

TOPIC 3. Propaganda as a condition for the existence of totalitarian countries. Information hygiene as a condition for the existence of the European democracy

Propaganda in totalitarian regimes: conditions of functioning. The role of propaganda in creating a society of resentment and fragmented identity. The problem of human existence in the era of expanding the global information space. The concept of 'information hygiene' in European culture. Mechanisms for implementing information hygiene in European democracies: issues of cultural practices and legislative policies.

Module 3

CRITICAL THINKING AND MEDIA LITERACY: EUROPEAN EXPERIENCE OF EDUCATIONAL PRACTICES. MODERN METHODS FOR THE TEACHER OF THE FUTURE

The course consists of 16 hours per year.

Impact

This course will allow students to explore the European experience of legal and educational policy in the field of media literacy based on specific European legislative practices, as well as to understand the need for critical thinking as an integral part of the characteristics of a modern European person. The students will receive algorithms for developing scenarios for teaching media literacy to high school students. They will develop a constructor of basic exercises for developing critical thinking and media literacy that they can use in their professional activities and a list of significant European online resources on the subject.

*Task leaders – Svitlana Gergul,
Maryna Olkhovyk, Larysa Gorodnycha*

TOPIC 1. European experience of legal and educational policy in the field of media literacy

The system of legal policy in the EU. Features of implementing media education in Poland. The Polish association 'Technologies and Educational Media,' the media education website PressCafe.eu. Work of the European Parliament and the European Commission on media literacy in information literacy. The Media Literacy Communication (2007) is part of the overall European audiovisual policy. Directive on Audiovisual Media Services. Implementation of media education in formal and informal education sectors in the EU. 'Education through Images' and 'Media Literacy' – educational programs in Sweden. Educational and legal practices of media literacy in the United Kingdom. Work of the European Platform of Regulatory Authorities (EPRA), the European Regulators Group for Audiovisual Media Services (ERGA), and EMIL.

TOPIC 2. Critical thinking as a basic need of a modern person. European experience in understanding cognitive distortions of human nature

The concept of critical thinking: forming a definition. Critical thinking in narrow and broad senses (weak and strong). The concepts of logical and analytical thinking reflection. The nature of critical thinking: whether skills and abilities can be formed. Critical thinking is the primary tool in shaping media-literate individuals–cognitive features and techniques. Cognitive biases ('Planning Fallacy' – the phenomenon of 'planning fallacy' by Daniel Kahneman; 'Multiplicity of Independent Causes Error'; 'Availability Heuristic'; 'Overconfidence Effect'; 'Illusion of Introspection'; 'Illusion of Superiority'; 'Anchoring Effect'; 'Representativeness Heuristic'). Exploration of the nature of human cognition in teaching critical thinking.

Module 4

HATE SPEECH AND SOCIAL STEREOTYPES AS FORMS OF EXISTENCE OF ANTI-CIVIL SOCIETY OR WHY EUROPEAN SOCIETY IS LEGAL AND TOLERANT

The course consists of 30 hours per year.

Impact

This course will provide students with the necessary skills to identify hate speech on social media and the skills of fact-checking as a European experience of verifying information. Students will learn about the history of the European struggle for freedoms and equality in all social spheres, including the formation of tolerance in matters of gender and national identity. They will study what disinformation is, analyze European cultural content, and learn to analyze social advertising and memes.

Task leaders – Svitlana Gergul, Maryna Olkhovyyk, Larysa Gorodnycha

TOPIC 1. Fact-checking: European practices of information verification

Fact: main characteristics. What to pay attention to when analyzing media texts. Critical perception of information. Types of media text analysis: ideological analysis, representation analysis, decoding media texts, plot (narrative analysis), genre analysis, iconographic analysis, semiotic analysis, contextual analysis, and commercialization. Media analysis in the context of the market. Journalistic standards: separating facts from judgments, credibility, completeness of information and balance, timeliness, and accuracy. Fact and fake: how to recognize manipulation in the media. Methods for detecting disinformation and fact-checking is the basic method for fact verification in media texts.

TOPIC 2. Social stereotypes and their influence on the formation of civil society: the history of the European struggle for freedom and equality in all social spheres

The concept of social stereotypes and their classification. The influence of the information society on shaping social stereotypes. Feminism and suffrage revolutions of the 20th century and their role in combating social stereotypes. Classifications of social stereotypes and their portrayal in the media. Civil society and social stereotypes: the European history of overcoming ethnic, racial, gender, and sexual stereotypes. Social stereotypes and manipulation: why and how information can be distorted. Advertising is the primary backdrop for manipulating social stereotypes. Emotional motives for advertising influence on the recipient's personality.

TOPIC 3. The Seoul Declaration on Media and Information Literacy for All: Protection against Disinfodemic. European experience of implementation on the example of France

The Seoul Declaration on Media and Information Literacy for All and by All: analysis of key provisions. Infodemic: towards defining the problem. Practical analysis of the main characteristics of the infodemic using examples from traditional and new media. Ways to prevent and overcome the infodemic in modern information society. Manipulation and propaganda as the core of the infodemic: European experience in regulation and overcoming it.

TOPIC 4.«Hate speech» as a criterion for filtering information. How this issue is regulated by the legislative framework of the European countries

Hate speech: the problem of definition, socio-cultural manifestations, general characteristics. Regulatory framework for addressing social, legal, and political conflicts involving using hate speech. Hostile language and social stereotypes: how established negative connotations are formed. Analysis of media texts regarding the use of hate speech: distinguishing facts from judgments in the text. Headline structures in internet texts as a medium for manipulation and hostile language. Use of paralinguistic devices in media texts and visual content in new media as manipulative or containing hate speech.



TOPICS OF PRACTICAL CLASSES

Module 1

EUROPEAN VALUES, GOVERNANCE, CULTURAL, POLITICS AND PERSPECTIVES FOR INTEGRATION OF UKRAINE

TOPIC 1. Institutionally-legal bases of EU governance

1. «The single European currency: challenges of implementation and functioning».
2. «Schengen Agreement».
3. «Copenhagen criteria: perspectives for Ukraine».
4. «Fundamentals of multiculturalism and migration policy».
5. «Gender policy».

TOPIC 2. EU-Ukraine relations: main stages and principles of cooperation

1. The EU-Ukraine Association Agreement: implementation mechanism.
2. Establishment of the Association Council and the Parliamentary Association Committee. The role of civil society platforms.
3. Implementation of the AA: status and prospects.
4. Granting Ukraine a candidate country status: conditions and prospects

TOPIC 3. EU science policy and practice: opportunities for Ukraine

1. Prospects for cooperation: areas and opportunities for Ukraine.
2. Adaptation of Ukrainian legislation for cooperation with the EU.
3. EU programmes for Ukrainian science.

Module 2

EUROPEAN DIMENSIONS OF CIVIL SOCIETY DURING INFORMATION WARS

TOPIC 1. What is civil society: European legislation and cultural practices (on the example of the UK, Germany, Belgium, Hungary, etc.)

1. The concept of 'civil society': an overview and main components».
2. «European legislation regarding the implementation of human rights and freedoms».
3. «Cultural practices in implementing civil rights using examples from European countries».

TOPIC 2. European media content. Fact, judgment, fake, manipulation, jeans, etc. – get acquainted with the basic terminology of the course

1. The concept of media content in modern European discourse.
2. Fact and opinion: basic understanding of disinformation.
3. Fakes, manipulation, propaganda – mechanisms of operation and ways of identification.

TOPIC 3. The use of propaganda by the European democracies and totalitarian regimes: positive and negative connotations (on the example of the information history of the Second World War)

1. «Propaganda as the foundation of existence for totalitarian regimes».
2. «Lost identity: cultural practices in Soviet and German societies of the 20th century. The influence of propaganda on consciousness and public opinion».
3. «European democracies and the Second World War information policy. The positive role of propaganda».

TOPIC 4. Teacher in the context of information warfare. Knowledge: power, weapons, and a condition for the integration of the Ukrainians into the European civil society

1. Modern education in the conditions of information warfare: influences and consequences».
2. «Teacher self-education in the conditions of disinformation and propaganda».
3. «Communication strategies 'teacher-student' in the context of media literacy».

TOPIC 5. Finland's and Sweden's accession to NATO: practical skills of detecting disinformation and propaganda

1. «Algorithm of actions for a media-literate individual when consuming media content».
2. «Techniques for analyzing various media texts (magazines, newspapers, television, internet texts, advertisements, new media)».
3. «Working with visual and audio content to detect propaganda and disinformation».

Module 3

CRITICAL THINKING AND MEDIA LITERACY: EUROPEAN EXPERIENCE OF EDUCATIONAL PRACTICES. MODERN METHODS FOR THE TEACHER OF THE FUTURE

TOPIC 1. Algorithm for creating a scenario for the implementation of the European values of infomedia and digital literacy in the Ukrainian high school

1. European experience in implementing media and digital literacy in education».

2.«Methodology for teaching media literacy: psychological-pedagogical and age-specific implementation aspects».

3.«Technologies for developing media literacy scenarios for high school».

TOPIC 2.«Magic suitcase» for teachers: a constructor of necessary the European online resources with materials for basic exercises in critical thinking and digital literacy

1.Basic cases for teachers in media and digital literacy».

2.«Algorithm for developing exercises and tasks to cultivate media literacy competence for high school students in Ukrainian language and literature classes».

3.«Features of implementing media literacy competence in English language classes in middle and high school».

TOPIC 3. Media literacy in everyday life. The general image of the European today in the information space: how the Ukrainian can learn information hygiene

1.»The modern information space: conscious and media-literate coexistence. The EU experience».

2.«Practical skills in applying critical thinking and media literacy in everyday life».

3.«Personal information hygiene and peculiarities of modern teachers' information hygiene: main methodologies, technologies, skills, and abilities».

Module4

HATE SPEECH AND SOCIAL STEREOTYPES AS FORMS OF EXISTENCE OF ANTI-CIVIL SOCIETY OR WHY EUROPEAN SOCIETY IS LEGAL AND TOLERANT

TOPIC 1. To be Aware is better than to be warned. Significant fact-checking resources: Europe and Ukraine in global rankings

1. With their assistance, the concept of global ratings, particularly in education, pedagogy, and media literacy education, was developed.

2. Informed, thus forewarned. The main signs of propaganda and disinformation.

3. The epidemic of disinformation: how to keep your information space clean.

4.«Disinformation Resilience Index» – the work of «Detector Media».

TOPIC2.«How not to become a vegetable». Analysis of European cultural content on social media: motives, archetypes, trends

1. European cultural content on social media: specifics, trends, development.

2.«How not to become a vegetable»: personal information hygiene in using new media.

3. Motives, archetypes, trends in the development of the information space on social media: how to distinguish fake and manipulative content.

4. The phenomenon of memes in the information space. Create your meme – learn to differentiate manipulations

TOPIC 3. Social advertising: rules of creation and functioning in the European market

1. Social advertising: rules of creation and functioning in the European market.

2. Rules for placing advertisements in mass media: how to distinguish where the advertisement is

3. Algorithm for studying advertising as a type of media text. Analysis of contemporary content and creating examples of social advertising.

TOPIC 4.«Hate speech» and social stereotypes: how they work

1.»Hate speech»: main characteristics, concepts, dissemination methods.

2. Legal framework regulating the use of «language of enmity» in the public space. How EU legislation regulates the issue of freedom of choice in a democratic society and prevents hate speech.

3. Functioning of social stereotypes based on the use of the «language of enmity». Gender, ethnic, political stereotypes: how to detect hate speech.

4. Analysis of manifestations of hate speech in the media using examples from Bulgarian, Polish, and Ukrainian press: motives, technologies, consequences.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правова база і джерела

ERA4Ukraine [Електронний ресурс]. – URL: <https://euraxess.ec.europa.eu/ukraine>

Gender Equality Strategy 2020-2025. [Електронний ресурс]. URL: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en

Ukraine 2023 Report. Звіт Європейської Комісії в рамках пакетурозширення. 8 листопада 2023 р. [Електронний ресурс]. – URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/202311/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf

Ukraine 2023 Report. Звіт Європейської Комісії в рамках пакету розширення. 8 листопада 2023 р. [Електронний ресурс]. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/202311/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf

Грюнвальдська декларація з медіаосвіти [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/favcfz>

Договір про Європейський Союз (текст документу). [Електронний ресурс]. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_029

Закон України «Про доступ громадян до публічної інформації». Відомості Верховної Ради України. Київ, від 13.01.11 №2939 – VI.

Закон України «Про захист суспільної моралі». Відомості Верховної Ради України. Київ, від 20.11.03 №1296 – IV.

Закон України «Про інформацію». Відомості Верховної Ради України. Київ 02.10.92 №2657 (із змінами, внесеними згідно із Законами. Останній від 13.01.11 №2938).

Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» м. Київ 6 вересня 2012 року № 5207-VI

Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2022 рік. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/opryliudneno-shchorichnyi-zvit-pro-vykonannia-uhody-pro-asotsiatsiiu-ukraina-ies>

Комюніке з медіаграмотності в цифровому середовищі [Електронний ресурс]. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52007DC0833>

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні // Постанова Президії Національної академії педагогічних наук України від 20 травня

2010 року, протокол № 1-7/6-150. [Електронний ресурс]. URL: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (скорочено – Європейська Конвенція з прав людини (ЄКПЛ)) [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/qmzvle>

Оновлений кодекс ЄС щодо боротьби з дезінформацією: основні положення [Електронний ресурс]. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/212519_onovlennya-kodeksu-s-shchodoborotbi-z-deznformatsyu-osnovn-polozhennya

Резолюція ЮНЕСКО (1989) щодо розвитку критичної медіаосвіти [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/sjeeeq>

Сеульська декларація про медійну та інформаційну грамотність для всіх і при загальній участі: захист від дезінфодемії [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/lktxwq>

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом / Урядовий портал / Діяльність уряду. Європейська інтеграція. [Електронний ресурс]. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Європейський Союз: від ідеї до імплементації. Практикум / Упорядники: М.К. Кеда та ін.: Навч.-метод. посібник. Чернігів : Десна Поліграф, 2017. С.292–300.

Європейська Комісія. (2007). *Комюніке з медіаграмотності в цифровому середовищі*. Доступно за посиланням: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52007DC0833>

Рекомендована література

Абетка візуальної грамотності / Баликін І., Волошенюк О., Чорний О., Федченко О. / За редакцією Волошенюк О., Іванова В., Євтушенко Р. Київ : АУП, ЦВП, 2019. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.aup.com.ua/uploads/Abetkavizualnoygramotnosti.2019.pdf>

Альбарран Алан Б. Менеджмент електронних ЗМІ / переклад з англ. Н. Кашуби, А. Іщенко. К.: Наука, 2019. 296 с. [Електронний ресурс]. URL: <http://books.google.com.ua>

Анакіна Т.М. Інституційна модель співробітництва України та Європейського Союзу за Угодою про асоціацію. *Форум права*. 2013. №3. С. 14–21.

Батьки, діти та медіа: путівник із батьківського посередництва / О. Волошенюк, О. Мокрогуз; За ред. В. Іванова, О. Волошенюк. К.: ЦВП, АУП, 2017. 79 с.

Бебик В.М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшнз: Моногр.К.: МАУП, 2015. 440 с.

Бучин Микола Курус Юля Інформаційна війна та її особливості на сучасному етапі [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/tiliji>

Вальорска М. Агнешка Діпфейк та дезінформація :практ. посіб. / пер. з нім. В. Олійника. К.: Академія української преси; Центр Вільної Преси, 2020. 36 с.

Ганса Йоас,Клаус Вігандт. Культурні цінності Європи. [Електронний ресурс]. URL: <https://krytyka.com/ua/reviews/kulturni-tsinnosti-ievropy>

Граціотова В.І. Проблеми запровадження мультикультуралізму в політичну практику країн ЄС та причини його краху. [Електронний ресурс]. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/50595879.pdf>

Грубов В., Кулагін Ю. Криза політики мультикультуралізму в європейському суспільному просторі. [Електронний ресурс]. URL:<http://visnik.knute.edu.ua/files/2012/06/11.pdf>

Дашковська О.Р. Гендерна рівність в праві Європейського Союзу.Актуальні проблеми сучасного міжнародного права. Харків, 2016. Ч. 1.С.46-49. [Електронний ресурс]. URL: <https://dspace.lu.edu.ua/bitstream/123456789/11854/1/Dashkovska.pdf>

Європейська ідентичність. [Електронний ресурс]. URL:http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_37_7.pdf

Європейська та євроатлантична інтеграція: навч. посіб. / О.В.Баула,Т.В. Божидарнік, Т.М. Вісіна та ін. Луцьк, 2016. 328 с.

Зайцев М.О. Європа як культурний феномен. [Електронний ресурс]. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10520/Zaytsev_Yevropa_yak_kulturnyy.pdf?sequence=1&isAllowed=у

Заставна О. Міграційна політика ЄС у контексті безпеки країн Європейського Союзу.*Міжнародне право*. 2021. № 1. С. 276–281.

Зюсс Д., Ламперт К., Трюльцш-Війнен К. Медіапедагогіка: навчальний посібник. К.; пер. з нім. В. Климченка, В. Олійника / за загал. ред. В. Іванова. К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 300 с.

Іванова Т.ЯК НЕ СТАТИ ГЕЙМІФІКАТОРОМ: методики і технології проведення ігор із медіаграмотності : навчальний посібник / за загал. ред. В. Іванова. К.: Центр вільної преси, 2021. 96 с.

Іващук І.О., Стахова Н.В., Живко М.А. Міжнародні міграційні процеси: навчальний посібник. Тернопіль. ЗУНУ. 2022. 204 с.

Льків О. Україна підтверджує свій статус лідера процесу розширення ЄС. *Interfax Україна*. 13.11.2023. [Електронний ресурс]. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/947349.html>

Каліберда М.С. Про вакцини для учителів: теорія та медіаграмотність. К.: Академія української преси, 2021. 78 с

Концепт «Європа»: Навчальний посібник / Ващенко А.В., Гаврилов В.М., Дятлов В.О., Казимір В.А., Кеда М.К., Соломенна Т.В. Чернівці: Десна-Поліграф, 2018. 296 с.

Кордон М.В. Європейська та євроатлантична інтеграція України: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 172 с.

Коруц У. Інформаційна війна як інструмент пропаганди війни: правові підстави протидії // Підприємництво, господарство і право. Міжнародне право. 2020. № 8. С. 334–339.

Кузьо М., Хорольський Р., Черніков Р. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: зміст та імплементація. К., 2015. 38 с.

Ливч Д., Шаіпова Ю., Костриба О. Копенгагенські критерії: як визначити наближення України до членства в ЄС. *Європейська Правда*. 2023. 31 с.

Ліховицький Я., Спірідонова А. Правова система України: зміни в умовах необхідного вступу до Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2023. Том 2. № 77. С. 299–303.

Малик Я. Угода про асоціацію Україна – ЄС як шлях реформування українського суспільства. [Електронний ресурс]. – URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik11/fail/Malyk.pdf.

Малиновська О. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія. К.: НІСД, 2018. 472 с.

Медіаграмотність під час війни: теорія, методика, інтерактив. Навчальний посібник / Довженко О., Єгорова А., Іванова Т., Міський В., Потапова В., Юричко А. / за загал. ред. О. Волошенюк, В. Іванова. К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 68 с.

Медіаосвіта в огні. Методичні рекомендації для вчителів курсу «Громадянська освіта». «Історія»: навчально-методичний посібник / Потапова В. І., Дегтярьова Г. А., Мокрогуз О. П., Желіба О. В., Ковач І. М. / за редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф., Євтушенко Р. І. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 61 с.

Медіаосвіта в школі та на уроці: Основи і приклади / За загал. ред. В.Ф. Іванова; Пер. з нім. В. Климченка. К.: Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. 405 с.

Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун. Київ: Центр вільної преси, 2012. 352 с.

Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; За науковою редакцією В.В. Різуна. Київ: Центр вільної преси, 2018. 352 с.

Медіаосвітній поради́ник для педагога професійної освіти. Навчально-методичний посібник / Зоря Ю.М., Волошенюк О.В./ За редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф., Євтушенко Р. І. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2022. 61 с.

Методи маніпулятивного впливу ЗМІ. [Електронний ресурс]. URL: <http://mediaosvita.org.ua/>

Мирний В. В., Мороз А. С. Інформаційна війна [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/llzhdy>

Навчальна програма «МЕДІАОСВІТА (МЕДАГРАМОТНІСТЬ)». Київ, 2016. 95 с.

Найдьонова Л.А. Кібер-булінг або агресія в інтернеті: способи розпізнання і захист дитини. Методичні рекомендації / Серія: На допомогу вчителю. Вип. 4. К., 2017. 34 с. [Електронний ресурс]. URL: <http://mediaosvita.org.ua/>

Найдьонова Л.А. Медіаосвіта в Україні: особливості реалізації соціально-психологічної моделі [Електронний ресурс]. URL:<http://www.academia.edu>

Наукове співробітництво. Стан адаптації законодавства України та співпраці з ЄС / Євроінтеграційний портал. 2022.[Електронний ресурс]. URL: <https://eu-ua.org/yevrointehratsiia/naukove-spivrobitnytstvo/>

Новітні медіа та комунікаційні технології: комплекс навчальних програм для спеціальностей «журналістика», «видавнича справа та редагування», «реклама та зв'язки з громадськістю»/ За заг. ред. В. Е. Шевченко. К.: Паливода А. В.,2018. 412 с.

Освітні практики із запобігання інфодемії, або Як не ізолюватися від правди. Навчальний посібник / За редакцією Волошенюк О., Євтушенко Р., Іванова В., Кулакова А. Київ: АУП, Інтерньюз-Україна, ЦВП, 2020. 68 с.

Основи медіаграмотності: Навчально-методичний посібник для вчителя 8(9) клас. Плани-конспекти уроків / За ред. В.Ф. Іванова, О.В. Волошенюк, О.П. Мокрогуза. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2014. 190с.

Палагнюк Ю. Україна та політика європейської інтеграції. Мультимедійний підручник.[Електронний ресурс]. URL: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk>

Поради́ник з інфомедійної грамотності. Поради́ник з інфомедійної грамотності для учнів та вчителів сучасних закладів освіти: Практикум / Упорядники: С.М. Гергуль, Ольховик М.В. та ін. Чернігів: Десна Поліграф, 2021. 212 с.

Практична медіаосвіта: авторські уроки. Збірка / Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; За науковою редакцією В.В. Різуна та

В.В. Літостанського. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2017. 447 с.

Практичний посібник з медіаграмотності для мультиплікаторів / За загал. ред. В. Ф. Іванова. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2019. 100 с.

ПрімбсШтефан. Соціальні медіа для журналістів. Редакційна робота з Facebook, Twitter&Co / За загал. ред. В. Ф. Іванова, Пер. з нім. В. Климченко. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2018. 198 с.

Промова Черчіля (відео, 2 хвилини). [Електронний ресурс]. URL:<https://www.youtube.com/watch?v=7ozRis0lrwQ>

Романько І.І. Історія України. Європейська та євроатлантична інтеграція України: історія, сучасний стан, перспективи :навчальний посібник. Кропивницький: ЛА НАУ, 2017. 272с.

Рудь О.В. Інформаційна гігієна та медіаосвіта: що нового в умовах воєнного часу :навчально-методичний посібник / за редакцією Волошенюк О.В., Іванова В.Ф., Євтушенко Р.І. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 44 с.

Сучасний медіа-менеджмент у друкованих ЗМІ: Шляхи роздержавлення української преси. Вид. 2-ге, доповн. та виправлене / За ред. В. Іванова та Н. Ланге. Київ: ЦВП, АУП, 2018. 300 с.

Україна та Угода про асоціацію: моніторинг виконання 2014–2022 /Український центр європейської політики. К., 2023. 156 с.

Формування медіаграмотності педагогів: навчально-методичний посібник [за заг. редакцією Л.Д. Покроєвої, Г.А. Дегтярьової]. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2018. 252 с.

Хомутенко Л.І., Єременко О.О. Мультикультуралізм як похідне явище трудової міграції в Європейському Союзі. *Вісник СумДУ*. Серія «Економіка». № 1. 2019. С. 71-76.

Череповська Н. Медіаосвіта та медіакультура в ЗОШ. К.: Шкільний світ, 2010.128 с. [Електронний ресурс]. URL:[http:// mediaosvita.org.ua/](http://mediaosvita.org.ua/)

Чугаєв О.А. Валютно-фінансова інтеграція в Європейському Союзі :навч. посіб. К.: ВПЦ; Київський університет, 2021.159 с.

Шаров О. Європейський валютний союз: межі зростання або точка біфуркації. *Міжнародна економічна політика*. 2014. № 1. С. 23-45.

Щедрина О.І. Нові інформаційні технології: навч. посібник / Київський Національний економічний ун-т. К.: КНЕУ, 2015. 445 с.

Як можна протидіяти «фейковим новинам»? : Аналіз. Київ: Фонд Фрідріха Науманна за Свободу, Академія української преси, 2019.

Як можна протидіяти «фейковим новинам»? : Аналіз. Київ: Фонд Фрідріха Науманна за Свободу, Академія української преси, 2019.

ScienceEurope: звернення про підтримку Україні / Національний фонд досліджень України. [Електронний ресурс]. URL:

<https://nrfu.org.ua/news/science-europe-zvernennya-pro-pidtrymku-ukrayini/>

1. UNESCO. (2011). *Media and Information Literacy Curriculum for Teachers*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000192971>
2. European Commission. (2020). *Toolkit for Tackling Disinformation*. European Union. <https://ec.europa.eu/digital-strategy/toolkit-tackling-disinformation>
3. Silverman, C. (Ed.). (2021). *Verification Handbook: A Definitive Guide to Verifying Digital Content for Emergency Coverage*. European Journalism Centre. <https://verificationhandbook.com>
4. Common Sense Media. (2018). *Teaching Truth, Lies, and the Internet: A Digital Literacy Guide for Educators*. Common Sense Media. <https://www.commonsensemedia.org/education>
5. News Literacy Project. (2022). *Checkology® Virtual Classroom: A Digital Guidebook for News Literacy Education*. News Literacy Project. <https://checkology.org>

Гендерні медійні практики, навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2014. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/3/284966.pdf>. Дата звернення: Січень 18, 2021.

1. Kahneman, D., & Tversky, A. (1982). *Judgment under uncertainty: Heuristics and biases*. Cambridge University Press.
2. Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. Farrar, Straus and Giroux.
3. Dunning, D. (2005). *Self-insight: Roadblocks and detours on the path to knowing thyself*. Psychology Press.
4. Gilovich, T., Vallone, R., & Tversky, A. (1985). The hot hand in basketball: On the misperception of random sequences. *Cognitive Psychology*, 17(3), 295–314. [https://doi.org/10.1016/0010-0285\(85\)90010-6](https://doi.org/10.1016/0010-0285(85)90010-6)
5. Tversky, A., & Kahneman, D. (1973). Availability: A heuristic for judging frequency and probability. *Cognitive Psychology*, 5(2), 207–232. [https://doi.org/10.1016/0010-0285\(73\)90033-9](https://doi.org/10.1016/0010-0285(73)90033-9)
6. Lichtenstein, S., & Fischhoff, B. (1984). Training for calibration. *Organizational Behavior and Human Performance*, 34(2), 130–146. [https://doi.org/10.1016/0030-5073\(84\)90017-5](https://doi.org/10.1016/0030-5073(84)90017-5)
7. Pronin, E., et al. (2004). The introspection illusion. *Journal of Experimental Social Psychology*, 40(3), 417–427. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2003.11.003>
8. Furnham, A., & McClelland, D. G. (2019). *Cognitive biases: A handbook for managers*. Routledge.
9. Шейбе С., Рогоу Ф. Медіаграмотність: Підручник для вчителя / Сінді Шейбе, Фейз Рогоу/ Перекл. з англ. С. Дьома; за загал. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк.– К. : Центр вільної преси, Академія української преси, 2014.– 319 с. <https://www.aup.com.ua/uploads/MG.pdf>

Корисні Ресурси

Сайт Європейського парламенту [Електронний ресурс]. URL:<https://www.europarl.europa.eu/portal/en>

Сайт Європейської комісії[Електронний ресурс]. URL:https://ec.europa.eu/info/index_en

Про ЄС для вчителів[Електронний ресурс]. URL: https://europa.eu/european-union/documents-publications/teachers_en

https://guides.libraries.emory.edu/law/european_union

<https://www.strasbourg-europe.eu/the-institutions-of-the-european-union/>

https://op.europa.eu/webpub/com/eu-and-me/uk/HOW_DOES_THE_EU_WORK.html

<https://www.strasbourg-europe.eu/the-institutions-of-the-european-union/>

https://guides.libraries.emory.edu/law/european_union

Що на порядку денному ЄС? / Сайт «ЄС і Я»[Електронний ресурс]. URL: <https://op.europa.eu/webpub/com/eu-and>

Funding& tenderopportunities / EACEA, European Comission [Електронний ресурс]. URL: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>

Горизонт Європа [Електронний ресурс]. URL: <https://ms.nauka.gov.ua/pro-portal/gorizont-yevropa/>

Креативна Європа[Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://creativeeurope.in.ua/>

Національний Еразмус+ офіс України. [Електронний ресурс]. URL: <https://erasmusplus.org.ua/>

Національний контактний пункт Євроатом в Україні[Електронний ресурс]. URL: <https://uaineuratom.com.ua/>

Національний Темпус-офіс в Україні.[Електронний ресурс]. URL: <http://tempus.org.ua/uk/wshha-osvita-ta-bolonskvi-proces.html>

Офіційний сайт лабораторії психології масової комунікації та медіаосвіти[Електронний ресурс]. URL: <http://mediaosvita.org.ua/>

Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс] URL: <http://www.mon.gov.ua>

Офіційний сайт ЮНЕСКО [Електронний ресурс].URL:<http://www.unesco.org/>

Академія української преси [Електронний ресурс]. URL: <http://www.aup.com.ua/>

Портал медіаосвіти та медіаграмотності АУП [Електронний ресурс]. URL: <http://www.medialiteracy.org.ua/>

Детектор медіа. Спільнота [Електронний ресурс]. URL: <https://spilnota.detector.media/>

EAVI(медіаграмотність для громадян)[Електронний ресурс]. URL: <https://eavi.eu/research/european-media-education-study/>

Інтерньюз Україна [Електронний ресурс]. URL: <https://internews.ua/>

The National Association for Media Literacy Education [Електронний ресурс]. URL: <https://namle.net/>

Проект «MediaSapiens» [Електронний ресурс]. URL: <http://osvita.mediasapiens.ua>

ПІСЛЯМОВА

Світлана Гергуль



Керівниця проекту

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземної філології та освітніх технологій

Відповідає за загальне керівництво проектом.

Контролює реалізацію проекту, спілкується з представниками обласного та міського управлінь освіти, адміністрацією університету, директорами шкіл міста та області, популяризує проєкт у ЗМІ, висвітлює діяльність проєкту та його результати у наукових статтях, посібниках, практикумах.

Викладач, читає лекції та проводить практичні заняття в рамках курсу «Європейський досвід протидії дезінформації та пропаганді», організація та проведення інтерактивних лекцій.

Ph.D. in Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Foreign Philology and Educational Technologies Department
NUCHK Module leader.

In this project, she will oversee the implementation, communicate with representatives of the regional and city education departments, university administration, and school principals of the city and region, promote the project in the media, compile manuals, and write articles.

Responsible for the overall management of the project.

Lecturing and conducting practical classes as part of the course «European Experience in Combating Disinformation and Propaganda», organizing and conducting interactive lectures.

Лариса Городнича



Експертка проекту

Кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов.

Відповідає за створення студентського клубу «Майстерня медіарозслідувань», супроводжує його роботу: планує зустрічі групи, підбирає матеріали та публікує результати роботи. Відповідає за редагування та укладання посібників.

Викладач, читає лекції та проводить практичні заняття в рамках курсу «Європейський досвід боротьби з дезінформацією та пропагандою».

Ph.D. in Pedagogical Sciences,, Head of the Foreign Languages Department. Associate Professor

NUCHK Senior expert.

In this project, she will be responsible for creating a students' club called "Media Investigations Workshop", managing its work: planning group meetings, selecting materials, and publishing the results of its work. Editing and compiling manuals.

Lecturer, lecturing and conducting practical classes within the course «European Experience in Combating Disinformation and Propaganda»

Марина Ольховик



Експертка проекту

Кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та культурології

Відповідає за розробку інформаційного пакету для курсу «Європейський досвід протидії дезінформації та пропаганді», який містить лекції та практичні заняття (з елементами аналізу першоджерел та SWAT-аналізу), планує розклад занять, оформлення.

Викладач, читає лекції та проводить практичні заняття в рамках курсу «Європейський досвід боротьби з дезінформацією та пропагандою».

Ph.D. in Philosophical Sciences, Associate Professor of the Philosophy and Culture department

NUCHK Senior expert.

In this project she will be responsible for the development of the information package for the course «European Experience in Combating Disinformation and Propaganda», planning of the class schedule, attributes.

Lecturer, lecturing and conducting practical classes within the course «European Experience in Combating Disinformation and Propaganda» The project will include lectures and practical classes (with elements of primary source analysis and SWAT analysis).

Марина Кеда



Менеджерка проекту, Голова центру Європейських студій в НУЧК

Кандидат історичних наук, доцент кафедри світової історії та міжнародних відносин

Відповідає за ведення документації, підготовку проекту до державної реєстрації, укладання договорів, комунікацію з бухгалтерією та адміністрацією університету, а також звітну документацію.

Викладач, читає лекції та проводить практичні заняття з курсу «Європейський досвід боротьби з дезінформацією та пропагандою».

Ph.D. in Historical Sciences, Associate Professor of the Department of World History and International Relations

NUCHK Project Manager, Head of the Center for European Studies at NUCHK

In this project, she will be responsible for maintaining documentation, preparing the project for state registration, concluding contracts, communicating with accounting and university administration, and reporting documentation.

Lecturer, lecturing and conducting practical classes in the course «European Experience in Combating Disinformation and Propaganda».

Владислав Ольховик



Науковий співробітник проєкту

Аспірант Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Проводить заняття у студентському клубі «Майстерня медіа-розслідувань», отримує свій перший досвід викладання, допомагаючи у проведенні практичних занять з курсу «Європейський досвід боротьби з дезінформацією та пропагандою», асестує лекторам. Керує сайтом, перекладає матеріали, проводить дисертаційне дослідження на цю тему та апробуватиме його результати.

NUCHK Researcher, postgraduate student.

As part of this project, he will conduct classes at students' club «Media Investigations Workshop» and will be able to gain his first teaching experience by assisting in teaching practical classes in the course «European Experience in Combating Disinformation and Propaganda». He will also manage the website, translate materials, conduct dissertation research on the topic, and test its results.

Навчально-методичне видання

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

**«ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ БОРОТЬБИ
З ДЕЗІНФОРМАЦІЄЮ ТА ПРОПАГАНДОЮ:
БАЗОВІ НАВИЧКИ
ДЛЯ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ»**

Освітні програми:

**Середня освіта
(Українська мова і література. Англійська мова)
Середня освіта (Українська мова і література)
Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)
Культурологія**

Освітній ступінь «Магістр»

Розробники: Марина ОЛЬХОВИК, Світлана ГЕРГУЛЬ,
Лариса ГОРОДНИЧА, Марина КЕДА,
Владислав ОЛЬХОВИК

Технічний редактор

О. Клімова

Комп'ютерна верстка
та макетування

О. Клімова

*Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
серія KB № 23743-13583 ПР від 06.02.2019 р.*

Підписано до друку 26.11.2024 р.
Формат 60 x 84 1/16.
Ум. друк. арк.11,86. Обл.-вид. арк.9,47.Зам. № 042.
Редакційно-видавничий відділ НУЧК імені Т. Г. Шевченка.
14013, вул. Гетьмана Полуботка, 53, оф. 208. Тел. 941-102
nuchk.tipograf@gmail.com